

MYKOLO ROMERIO UNIVERITETO
TEISĖS FAKULTETO
PRIVATINĖS TEISĖS INSTITUTAS

INGA VERSOCKAJA
VERSLO TEISĖS STUDIJŲ PROGRAMA

BENDROSIOS EUROPOS PIRKIMO – PARDAVIMO SUTARČIŲ TEISĖS ĮTAKA
ŠIUOLAIKINĖS SUTARČIŲ TEISĖS VYSTYMUISI

Magistro baigiamasis darbas

Baigiamojo darbo vadovė:
Doc. Dr. Rūta Lazauskaitė

2017
Vilnius

TURINYS

ĮVADAS	4
1. VIENINGOS EUROPOS SUTARČIŲ TEISĖS LINK	6
1.1. UNIDROIT principai	6
1.2. Europos sutarčių teisės principai	9
1.3. Bendroji principų sistema (<i>Common Frame of Reference</i>)	11
1.4. ES nuopelnai naujų taisyklių kūrimo procese.....	12
1.4.1. Pirmasis postūmis – 2001 m. Europos Komisijos komunikatas.....	13
1.4.2. Antrasis postūmis – 2010 m. Žalioji knyga.....	17
2. NAUJŲJŲ TAISYKLIŲ IR ANKSTESNIŲ INICIATYVŲ KONKURENCIJA BEI SANTYKIS SU KOMERCINĖMIS IR VARTOJIMO SUTARTIMIS	23
2.1. Naujosios priemonės sandara.....	23
2.2. Nuostatos dėl naujų taisyklių taikymo.....	24
2.2.1. Taikymo apribojimai subjektų atžvilgiu.....	24
2.2.2. Taikymas teritorijos atžvilgiu.....	26
2.2.3. Taikymas ribotam sutarčių rūšių ratui	29
2.3. Sutarčių sąvoka	32
2.3.1. Bendroji sutarties sąvoka.....	32
2.3.2. Pirkimo–pardavimo sutarčių apibrėžimas	34
2.3.3. Vartojimo sutartys	36
2.3.4. Nuotolinės ir ne prekybai skirtose patalpose sudarytos sutartys	38
2.4. Sutarčių teisės principai	39
2.4.1. Sutarties laisvės principas.....	40
2.4.2. Sąžiningumo ir sąžiningos dalykinės praktikos principas.....	41
2.4.3. Bendradarbiavimo principas.....	43
2.4.4. <i>Contra proferentem</i> principas.....	45
2.5. Sutarties formos reikalavimai	47
2.6. Svarbiausios šalių teisės ir pareigos.....	50
2.7.1. Informavimo pareiga ikisutartiniuose santykiuose.....	50
2.7.2. Sutarties atsisakymo teisė.....	59
2.7. Sutarties negaliojimo pagrindai	67
2.8. Sutarčių nutraukimo pagrindai ir tvarka	70

2.9. Pažeistų teisių gynimo būdai sutarties neįvykdymo atveju	74
2.10. Senaties terminai	78
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI	82
LITERATŪRA	84
ANOTACIJA.....	88
ANNOTATION.....	89
SANTRAUKA.....	90
SUMMARY.....	92
PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ.....	93

IVADAS

Tyrimo problema. Šiuo darbu siekiama atsakyti į klausimą – koku būdu Bendroji Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisė gali daryti poveikį šiuolaikinei sutarčių teisei ir jos vystimuisi, būdama neprivailomo pobūdžio?

Tyrimo aktualumas. Siekiant palengvinti Europos Sąjungos valstybių narių piliečių tarpusavio prekybą, 2011 m. buvo sukurta Bendroji Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisė. Kadangi šis taisyklių rinkinys yra gana naujas ir kol kas nėra aišku, ar šių taisyklių sukūrimas pateisina keliamus tikslus, atneša naudos ar neaiškumo, svarbu aptarti, kokią įtaką šios naujos taisyklės gali daryti sutarčių teisei.

Tyrimo mokslinis naujumas ir tiriamos problemos ištyrimo lygis. Šis tyrimas svarbus tuo, kad Bendrosios Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisės taisyklės yra sukurtos gana neseniai ir ši svarbi tema šiuo metu nėra pakankamai atskleista, išnagrinėta, taip pat trūksta mokslinių publikacijų lietuvių kalba. Šiuo metu šią temą lietuvių kalba glaustai nagrinėjo Stasys Drazdauskas. Jo publikuotame straipsnyje yra aptariamos Bendrosios Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisės taikymo perspektyvos Lietuvoje. Iš užsienio teisės mokslininkų Ulrich Magnus trumpai palygino Bendrosios Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisės nuostatas su Vienos konvencijos dėl tarptautinio prekių pirkimo–pardavimo sutarčių nuostatomis, panašų tyrimą atliko ir Nicole Kornet, Martijn W. Hesselink išreiškė poziciją dėl būtinybės naujosiose taisyklėse išplėsti nesąžiningų sutarčių sąlygų kontrolės apimtį. Šiame darbe bus aptariamos kai kurios jau egzistuojančios teisinės sutartinių santykių reguliavimo priemonės, analizuojama naujoji Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisė komercinių ir vartojimo sutarčių kontekste bei taisyklių nuostatos bus lyginamos su jau egzistuojančiomis teisinėmis priemonėmis.

Baigiamojo darbo reikšmė. Manytina, kad tyrimas turėtų pasitarnauti ne tik teisės mokslo specialistams, bet ir vartotojams, siekiantiems pasinaudoti Europos Sąjungos teikiamais gėriais – šiuo konkrečiu atveju – pirkti Europos Sąjungoje, pasinaudojant Bendrosios Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisės nuostatomis, kadangi šiame darbe taip pat bus aptariamos ir vartojimo sutartys. Be to, kadangi naujosios taisyklės bus lyginamos su kai kuriomis iki šiol sukurtomis teisinėmis priemonėmis, šio darbo rezultatas, kuriuo be kita ko, siekiama nustatyti, kurios nuostatos yra palankesnės silpnesnėjai sutartinių santykių šaliai, galėtų padėti teisės mokslininkams toliau vystant vieningą sutarčių teisę.

Tyrimo tikslas. Tyrimu siekiama palyginti naujasias taisykles su kai kuriomis šiuo metu egzistuojančiomis teisinėmis priemonėmis ir nustatyti, kokią įtaką Bendroji Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisė daro šiuolaikinei sutarčių teisei, o būtent komercinėms ir vartojimo sutartims.

Tyrimo uždaviniai. Siekiant šiame tyrime iškelto tikslo, keliami šie uždaviniai:

1. Išanalizuoti Europos Sąjungos mastu sukurtas pagrindines sutarčių teisės reglamentavimo priemones;
2. Atskleisti Bendrosios Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisės vietą ir svarbą Europos Sąjungos teisėje;
3. Palyginti Bendrosios Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisės taisykles su kitomis teisinėmis priemonėmis šioje srityje ir nustatyti Bendrosios Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisės sąveiką bei daromą poveikį komercinėms ir vartojimo sutartims.

Tyrimo struktūra. Šį darbą sudaro 2 pagrindinės dalys: 1) Vieningos Europos Sąjungos sutarčių teisės link, kurioje bus nagrinėjamos kai kurios teisinės priemonės, kurių pagrindu formavosi Europos Sąjungos sutarčių teisė ir buvo siekiama jos vienodinimo bei apžvelgiami Europos Sąjungos, o būtent – Europos Komisijos nuopelnai, įgyvendinant šį tikslą; 2) Naujųjų taisyklių ir ankstesniųjų iniciatyvų konkurencija bei santykis su komercinėms ir vartojimo sutartimis – šiame skyriuje bus analizuojamos ir lyginamos Bendrosios Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisės taisyklės su kai kuriose pirmajame skyriuje aptartose priemonėse įtvirtintomis sutarčių teisės normomis, vertinama naujųjų taisyklių reikšmė ir poveikis dviems stambioms sutarčių rūšims – komercinėms ir vartojimo sutartims.

Ginamieji teiginiai. Bendroji Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisė nedaro apčiuopiamos įtakos sutarčių teisei, kadangi ji nėra privalomo pobūdžio ir įtvirtina nepakankamai aukštą vartotojų teisių apsaugos lygį.

Taikomi metodai. Atliekant šį tyrimą buvo naudojami teisinių dokumentų ir literatūros analizės, lyginamosios literatūros analizės, istorinis, loginis bei apibendrinimo metodai. Teisinių dokumentų ir literatūros analizės metodas buvo taikomas nagrinėjant sutarčių teisės nuostatas įtvirtinančių priemonių turinį; lyginamosios literatūros analizės metodo pagalba buvo lyginamos „senosios“ ir naujosios sutarčių teisės taisyklės; istorinis metodas pasitarnavo analizuojant Europos sutarčių teisės atsiradimą ir formavimąsi; loginio ir apibendrinimo metodo pagalba buvo prieinama prie konkrečių įžvalgų ir išvadų bei šio rezultato apibendrinimo.

1. VIENINGOS EUROPOS SUTARČIŲ TEISĖS LINK

Prekyba – viena seniausių ir bene svarbiausių verslo veiklos sričių. Prasidėjusi paprastais prekių, produktų, paslaugų mainais ir šiais laikais išsivysčiusi iki prekybos internetu, prekyba lieka viena svarbiausių ir opiausių šiandienos temų.

Pasaulyje egzistuoja daugiau nei 150 valstybių, turinčių savo individualias teises sistemas. Nors teisės teorijoje pagal prigimtį yra išskiriamos stambios teisės tradicijos, kurioms yra priskiriamos šiuolaikinių valstybių grupės ir kurių teisė išsirutuliojo iš konkrečios teisės tradicijos (bendrosios, kontinentinės, anglosaksų, romanų – germanų ir kt. teisės tradicijos)¹, per daugelį metų kiekviena valstybė prisitaikė savąją teisę prie savo individualių poreikių ir vertybių. Būtent ta aplinkybė, kad pasaulyje egzistuoja beveik tiek pat skirtingų teisinių sistemų, kiek ir skirtingų valstybių, šiuo metu yra laikoma vienu pagrindinių stabdžių, trukdančių formuotis laisvai ir sklandžiai prekybai tarp šalių.

Kuriant Europos Sąjungą (ES), jos steigimo sutartyse vienu iš pagrindinių tikslų ir Sąjungos privalumų buvo nuostatos dėl bendros vidaus rinkos sukūrimo² ir šių nuostatų įgyvendinimo principai³. Iki šiol bendroji rinka yra laikoma vienu pagrindinių ES sukūrimo tikslų ir prioritetų.⁴ Tačiau vieninga rinka nėra galima, nesant vieningos teisinių taisyklių sistemos, reguliuojančios šios rinkos veikimą.

Teisės mokslininkai skirtingų teisės normų keliamas kliūtis pastebėjo ir Europos mastu jau gana seniai buvo imtasi priemonių šiai problemai spręsti – pradėtos kurti įvairios teisinės priemonės, kurios galėtų būti taikomos tarptautiniu arba Europos mastu ir padėtų pašalinti trukdžius bei nesklaidumus tarp valstybių dėl skirtingų taikomų teisės normų. Toliau šiame skyriuje bus aptariama, autoriaus nuomone, keletas svarbesnių sukurtų ir turėjusių įtakos Europos bendros sutarčių teisės formavimuisi priemonių. Taip pat šiame skyriuje bus apžvelgta ES veikla, reikšmingai nulėmusi bendros Europos pirkimo pardavimo sutarčių teisės atsiradimą.

1.1. UNIDROIT principai

---

¹ Baublys, Linas, et al. *Teisės teorijos įvadas. 2 leidimas*. Vilnius: MES, 2012. p. 55-75

² Europos Sąjungos sutarties preambulė, 3 str. 3 d. ir kt. Europos Sąjungos sutarties suvestinė redakcija. OL C 202, 2016 m. birželio 7 d. Žiūrėta 2017 03 29. Prieiga per internetą:

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=OJ:C:2016:202:TOC>.

³ Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo preambulė, 3 dalies I antraštinė dalis ir kt. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinė redakcija, OL C 202, 2016 m. birželio 7 d. Žiūrėta 2017 03 29. Prieiga per internetą:

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?qid=1490769948113&uri=CELEX:12016E/TXT>.

⁴ Chalmers, Damian, Davies, Gareth, Monti Giorgio. *European Union Law. Second edition*. New York: Cambridge University Press, 2010. p. 675.

Idėja sukurti bendrą tarptautinę pardavimų teisę kilo dar 1920 metais ir austrų teisės profesoriui Ernst'ui Rabel'ui. Darbą ties šiuo projektu jam teko sustabdyti dėl antrojo Pasaulinio Karo. Vėliau darbas buvo atnaujintas ir pratęstas tik karui pasibaigus. Jo darbo rezultatu tapo dvi Hagos konvencijos (Bendroji tarptautinio prekių pardavimo teisė ir Bendroji tarptautinio prekių pardavimo sutarčių sudarymo teisė).⁵ Abiejų priemonių tekstas buvo suderintas 1964 m., tačiau įsigaliojo tik 1972 m., kai ratifikavo privalomas skaičius valstybių⁶. Iš pradžių didelės sėkmės valstybių tarpe šie dokumentai nesulaukė – juos ratifikavo tik 9 valstybės. Tačiau negalima paneigti šių konvencijų poveikio. Jas pakeitusi ir 1988 m. įsigaliojusi Vienos konvencija dėl tarptautinio prekių pardavimo sutarčių (CISG) iki šiol yra laikoma viena svarbiausių, labiausiai paplitusių ir dažniausiai tarptautinėje prekyboje taikomų tarptautinių dokumentų.

1926 m. kaip pagalbinis Tautų Sąjungos organas, buvo įkurtas tarptautinis privatinės teisės uniflikavimo institutas, vadinamas UNIDROIT. Žlugus Tautų Sąjungai, 1940 m. daugiašalio susitarimo pagrindu UNIDROIT institutas buvo atkurtas.⁷ Šio instituto pagrindinis tikslas – tarptautinės privatinės teisės uniflikavimas, derinimas. UNIDROIT principai tokiu pavidalu, koku jie yra žinomi šiandien, pirmą kartą buvo priimti 1994 metais Romoje kaip Instituto veiklos rezultatas. Reaguojant į suinteresuotų asmenų pastabas, taip pat į rinkos ir tarptautinės praktikos pokyčius, 2004 ir 2010 metais buvo publikuotos dvi naujos principų redakcijos.⁸

Nepaisant tarptautiniu lygiu priimtų ir pripažintų konvencijų naudos ir svarbos, kilus ginčui dėl tarptautinės prekybos santykių, dažnai kyla nesutarimų ne tik dėl taikytinos teisės, bet ir dėl tarptautinės prekybos teisės normų praktinio pritaikymo ir jų aiškinimo. Būtent čia UNIDROIT principai atliko gana svarbu vaidmenį. Šiais principais dažnai vadovavosi daugelio valstybių nacionalinių teismų, taikydami ir aiškindami tarptautinės teisės normas.

Ypač pasitarnavo UNIDROIT principų išdėstymas, kuris Lietuvos teisininkams yra gerai pažįstamas, kadangi Lietuvos civilinio kodekso komentaras buvo sukurtas tokiu pačiu principu – iš pradžių yra pateikiamos kiekvieno atskiro principų straipsnio nuostatos, o tuomet po kiekvienu straipsniu yra pateikiamas platesnis normos komentaras. Iš tikrųjų tokia išdėstymo tvarka yra gana patogi, kadangi pakankamai paprasta naudotis principais ir suprasti jų esmę. Dėl šios priežasties

---

⁵ Vogenauer, Stefan, Weatherill, Stephen. *The harmonisation of European Contract Law: Implications for European Private Laws, Business and Legal Practice*. Portland: Hart Publishing, 2006. 6 p.

⁶ Danžai tarptautiniam dokumentui/konvencijai įsigaliooti nustatomas privalomas minimalus skaičius valstybių, kurioms ratifikavus konvencija tapta teisiškai privaloma, pavyzdžiui, 1969 m. gegužės 23 d. Vienos konvencija dėl tarptautinių sutarčių teisės, kurios 84 straipsnio 1 dalis numato, kad konvencija įsigalioja po trisdešimties dienų nuo tos dienos, kurią deponuojamas trisdešimt penktas konvencijos ratifikavimo ar prisijungimo dokumentas.

⁷ Oficialus UNIDROIT instituto tinklalapis. Žiūrėta 2016 10 18:

<http://www.unidroit.org/about-unidroit/overview>.

⁸ Ten pat.

naionaliniams teismams yra paprasčiau taikyti ir aiškinti sutarčių teisės nuostatas, kadangi UNIDROIT principų esmę ir tikslą galima rasti šių principų komentaruose. Pažymėtina, jog minėti principai buvo sukurti tarnauti teisei kaip pagalbinis, aiškinamasis įrankis. Šie principai apėmė visas esmines sutarčių teisės nuostatas – bendrąsias nuostatas (jose išdėstyti esminiai sutarčių teisės principai ir dėsniai, tokie kaip sutarčių laisvės principas, sutarčių galia, apibrėžimai ir pan.), sutarčių sudarymą (čia aptariamos ofertos ir akcepto sąlygos, derybos dėl sutarties sąlygų ir sutarties sąlygų rūšys), sutarties galiojimą, aiškinimą, turinį, sutarties vykdymą ir neįvykdymo pasekmes. 2004 metų redakcijoje išliko jau minėtos nuostatos, tačiau buvo įtraukti tam tikri pakeitimai ir papildymai: į sutarčių sudarymo nuostatas buvo įtrauktos nuostatos dėl atstovų ir jų įgaliojimų; normos, reglamentuojančios sutarties turinį buvo papildytos nuostatomis dėl trečiųjų asmenų teisių (taip jau buvo reglamentuotos sutartys trečiųjų asmenų naudai, ko nebuvo 1994 m. redakcijoje); atsidaro visiškai naujos nuostatos dėl įskaitymo, teisių, prievolių ir sandorių perleidimo bei senaties terminų. 2010 metų principų redakcijoje sutarčių negaliojimo pagrindus nuspręsta išskirti į atskirą skyrių; taip pat atsiranda skyrelis, apimantis nuostatas dėl sutarčių neteisėtumo, kuriame aptariama ir restitucija; sutarties turinį ir trečiųjų šalių teises apimančiame skyriuje atskirai yra išskiriamos sutarčių sąlygos (įvardinamos sutarties sąlygų rūšys, jų galiojimas ir pan.); taip pat šioje redakcijoje atsirado naujas skyrius, įtvirtinantis nuostatas dėl skolininkų ir kreditorių daugeto.

UNIDROIT instituto veiklos poveikis yra akivaizdus ir juntamas Lietuvos civilinėje teisėje – dalis UNIDROIT principų teksto buvo perkelta į mūsų naujojo civilinio kodekso sutarčių teisės nuostatas. Tai buvo padaryta 2000 metais, reformuojant ir priimant sąlyginai naują Lietuvos civilinį kodeksą.⁹ Visos Lietuvos civilinio kodekso 6 knygos normos (CK 6.154-6.228 straipsniai), reglamentuojančios bendruosius sutarčių teisės klausimus, buvo perkeltos iš 1994 metų redakcijos UNIDROIT principų teksto.¹⁰ O štai, pavyzdžiui, lizingo sutarčių nuostatos buvo perkeltos iš 1988 m. UNIDROIT Otavos konvencijos dėl tarptautinio finansinio lizingo.¹¹

Minėti principai buvo sukurti taikyti tarptautiniuose santykiuose tarp skirtingų valstybių verslo subjektų sudaromoms komercinėms, t. y. tarp verslininkų sudaromoms, sutartims. Tačiau atkreiptinas dėmesys į tai, kad pačiuose principuose numatyta galimybė taikyti principus ir visiškai

---

⁹ Mikelėnas, Valentinas; Vileita, Alfonsas; Taminskas, Algirdas. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Pirmoji knyga. Bendrosios nuostatos*. Vilnius: Justitia, 2001. p. 11-12.

¹⁰ Ten pat.

¹¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinės teisėjų kolegijos 2013 m. kovo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-2/2013.

„vidaus sandoriams“, t. y. nėra draudžiama sutarti taikyti šiuos principus sandoriams, sudaromiems toje pačioje valstybėje, nesant tarptautinio elemento.¹²

Pažymėtina, kad UNIDROIT principai nėra teisiškai privalomi, t. y. jie yra taikomi tik tuomet, kai sutarties šalys tai numatė sutarties sąlygose. 1994 metų principų redakcijoje buvo numatyta, kad principai gali būti taikomi tuomet, kai šalių sutarčiai taikoma teisė nereglamentuoja tam tikrų klausimų ar kai šalys pasirinko šiuos principus kaip taikytiną teisę. O štai 2004 metų principų redakcijoje šios nuostatos buvo atsisakyta ir vietoj jos atsirado konkreti nuostata, numatanti, jog principai gali būti ir taikomi tuomet, kai šalys nepasirinko jokios sutarčiai taikytinos teisės.¹³

Gana dažnai UNIDROIT principais vadovaujasi ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, sprenddamas bylas, susijusias su sutartiniais santykiais. Taip pat Teismui ne kartą pravertė UNIDROIT principų komentarai, kurių pagalba Teismas savo nutartyse aiškino civilinio kodekso normų turinį ir esmę, taip pat ieškodavo atsakymų į klausimus, kurių civilinis kodeksas nereglamentuoja arba reglamentavimas yra neaiškus.¹⁴

Nors UNIDROIT principai turi daugybę privalumų ir yra patogūs naudoti, tačiau vienas pagrindinių jų trūkumų yra principų taikymo sritis – į jų reguliavimą patenkantys santykiai – principai apima tik komercines sutartis, sudarytas tarp verslininkų ir dėl šios priežasties yra gana ribotas ratas asmenų, kurie gali jais vadovautis tarpusavio teisiniuose santykiuose.

1.2. Europos sutarčių teisės principai

Europos sutarčių teisės principai (angl. *Principles of European Contract Law*, toliau – PECL) pradėti kurti dar 1980 metais. Šis darbas buvo paskatintas Europos Parlamento 1989 ir 1994 m. priimtomis rezoliucijomis. Teisės mokslininkai analizavo daugybę skirtingų sutartis reglamentuojančių normų, skirtingų ES valstybių narių teisę, taip pat jų veikla buvo stipriai įkvėpta 1980 m. Jungtinių Tautų konvencijos dėl tarptautinio prekių pardavimo. 22 skirtingų Europos šalių

---

¹² 1994 m. redakcijos UNIDROIT principų preambulės 3 punktas. Žiūrėta 2016 10 20. Prieiga per internetą: <http://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles1994/1994fulltext-english.pdf>.

¹³ 2004 m. redakcijos UNIDROIT principų preambulė. Žiūrėta 2017-01-18. Prieiga per internetą: <http://www.unidroit.org/instruments/commercial-contracts/unidroit-principles-2004>.

¹⁴ Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus plenarinės sesijos 2006 m. lapkričio 06 d. nutarimas civilinėje byloje Nr. 3K-P-382/2006; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. lapkričio 09 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-489/2009; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. balandžio 08 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-192-695/2015; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. birželio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-397/2015 ir kt.

teisės mokslininkai atliko didelį mokslinį, tiriamąjį darbą ir tik 1995 m. buvo išleista pirmoji bendrųjų taisyklių dalis. Antroji dalis pasirodė 1999 m., trečioji dalis paruošta 2002 m.¹⁵

Šie principai vėlgi pasižymi tuo, kad juose pateiktos bendros sutarčių teisės nuostatos, kurios nėra teisiškai privalomos ir yra tik alternatyva kitoms jau sukurtoms sutarčių teisės nuostatomis, principams bei nacionalinėms teisinėms sistemoms.¹⁶ Principų 1.101. straipsnyje numatyta, kad jie gali būti taikomi tuomet, kai šalys sutaria principus įtraukti į sutartį arba, kai šalys sutaria, kad jų sutartis bus reguliuojama šių principų. Šiame straipsnyje taip pat numatyta, kad principai gali būti taikomi tuomet, kai šalys sutarė, kad jų sutarčiai yra taikomi bendrieji teisės principai, prekybos teisė ar pan., bei tuomet, kai šalys apskritai nepasirinko jokios taikytinos teisės normų sistemos. Šie principai neįtvirtina konkrečių normų, o tik apibrėžia bendrus pamatinius sutarčių teisės principus ir nuostatas. Iš jų turinio matyti, kad principai nėra skirti taikyti konkrečioms sutartims ar jų rūšims, o sutartiniams santykiams apskritai.

Šiuose principuose atsispindėjo Vienos konvencijos įtaka, kadangi principų kūrėjai šia konvencija taip pat vadovavosi, kurdami Europos sutarčių teisės principus. Daugelis nuostatų yra panašios į įtvirtintas šioje konvencijoje.¹⁷ PECL taip pat kaip ir aukščiau aptarti UNIDROIT principai, apėmė tokias esmines sutarčių teisės nuostatas kaip sutarčių laisvės principas, imperatyvios teisės normos, sąžiningumo ir sąžiningos dalykinės praktikos principas ir kt. Į šiuos principus taip pat buvo įtraukti ofertos ir akcepto terminai bei jų pateikimo ir priėmimo sąlygos; atstovavimo institutas išskirtas į tiesioginio ir netiesioginio atstovavimo dalis, į nuostatų atlyginimo skyrių yra įtrauktas kainos sumažinimo institutas. 3–ioji principų dalis apėmė šalių daugetą (tiek skolininkų, tiek kreditorių); sutartinių reikalavimo teisių perleidimą, šalių pasikeitimą, įskaitymą bei senaties terminus.

Aptariamų principų įtaka Lietuvos civilinei teisei taip pat akivaizdžiai matoma – civilinio kodekso 6 knygos sutarčių teisės specialiosios nuostatos buvo parengtos vadovaujantis būtent Europos sutarčių teisės komisijos 2000 metais išleista peržiūrėta PECL redakcija.¹⁸

PECL išsiskiria tuo, kad į juos buvo įtraukta daug specifinių sutarčių teisės nuostatų, taip pat nuostatos susijusios su konkrečiomis sutarčių rūšimis. Nors šie principai nėra privalomo

---

¹⁵ *Principles of European Contract Law*. Pilnas tekstas. Žiūrėta 2017-01-26. Prieiga per internetą: <http://www.jus.uio.no/lm/eu.contract.principles.parts.1.to.3.2002/>.

¹⁶ PECL 1:101 str.

¹⁷ Vogenauer, Stefan, Weatherill, Stephen. *The harmonisation of European Contract Law: Implications for European Private Laws, Business and Legal Practice*. Portland: Hart Publishing, 2006. p. 8.

¹⁸ Valentinas Mikelėnas, et al. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė*. Pirmas tomas. Vilnius: Justitia, 2003, p. 191.

pobūdžio ir skirti įtvirtinti pamatines sutarčių teisės nuostatas, visgi šiandien daugeliui teisės mokslininkų jie yra gerai žinomi.

1.3. Bendroji principų sistema (*Common Frame of Reference*)

2003 m. Europos Komisija, priėmusi veiksmų planą, jo įgyvendinimui sukviėtė „bendros principų sistemos“ darbui teisės mokslininkų grupę, siekiant „bendresnės Europos sutarčių teisės“. Darbo grupė buvo sukurta 2005 m. Iš pradžių mokslininkų darbas buvo koncentruotas į terminologiją bei į reikšmes Europos sutarčių teisėje, kurie gali būti išreikšti pagrindiniais principais (*guiding principles*). Vėliau darbo grupei buvo pasiūlyta prisidėti prie pavyzdinių taisyklių sukūrimo. Darbo grupė nutarė dirbti su jau aptartu taisyklių rinkiniu (PECL), kurį ne vienerius metus kūrė Europos sutarčių teisės komisija (dar vadinama Lando komisija). Minėtos darbo grupės įnašas į „bendrą principų sistemą“ siekė keletą tikslų, suderintų su Europos Komisijos veiksmų plane išskeltomis užduotimis – pagrindinių principų identifikavimas, sąvokų ir terminologijos atspindėjimas, pavyzdinių taisyklių parengimas.¹⁹

Visas šios darbo grupės nuveiktas darbas turėjo pasitarnauti bendros principų sistemos kūrimui. Toliau įgyvendinant paminėtus tikslus, 2009 m. teisės mokslininkų darbo grupių buvo išleistas galutinis bendros principų sistemos projektas (*Draft Common Frame of Reference*, toliau – DCFR). Šį projektą autoriai vykdė nuo 2003 m., kai Komisija nusprendė teisės mokslininkų grupei pavesti užduotį sukurti bendrą principų sistemą. DCFR buvo išleisti gana didelės apimties. Kaip minėta, šio projekto autoriai buvo įkvėpti prieš tai sukurtų PECL ir daugumą jų panaudojo šiame projekte. Tačiau nemaža dalis perkeltų PECL nuostatų buvo praplėstos, papildytos ir komentuotos, siekiant plačiau paaiškinti jų prasmę ir paskirtį.²⁰

Paskutiniąją 2009 m. DCFR redakciją sudaro 10 knygų. DCFR skirti ne tik sutarties šalims taikyti sutartiniuose santykiuose, bet ir kaip pamatas, pagrindas, skirtas ne tik konkrečiai sutarčiai reguliuoti, tačiau kaip atspirties taškas, pavyzdys (pavyzdinės taisyklės, angl. *model rules*), kuriuo įstatymų leidėjai, teisėjai ir kiti teisininkai galėtų naudovautis, kurdami pačią sutarčių teisę ir ją aiškindami praktikoje. Šis rinkinys apima ne tik taisykles, tačiau taip pat nustato principus, terminus, jų aiškinimo taisykles bei pateikia jų komentarus, interpretacijas, taip pat pateikiami pavyzdžiai iš valstybių narių nacionalinės teisės. DCFR yra gana plačiai aptariamose įvairios svarbios temos,

¹⁹ Association Henri Capitant des Amis de la Culture Juridique Française and Société de Législation Comparée. *European Contract Law. Material for Common Frame of Reference: Terminology, Guiding Principles, Model Rules*. Miunchenas: Sellier. European law publishers, 2008. P. 27.

²⁰ Von Bar, C., Clive, E. ir Schulte Nölke, H. (eds.). *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR)*. Miunchenas: Sellier, 2009, p. 16.

nepamiršta įtvirtinti ir nuosavybės teisės į prekes, daiktų perleidimo momento, taip pat yra gana plačiai kalbama apie daiktų kokybę; aptariamos ne tik prekių pirkimo–pardavimo sutartys, tačiau ir pirkimo išsimokėtinai, paskolos, distribucijos ir kitos sutarčių rūšys.

Akivaizdu, kad teisės mokslininkai nesėdojo sudėję rankų ir vis generuodavo naujas idėjas, kaip ir koku pavidalu sukurti tą vienintelę priemonę, kuri palengvintų naštą tiek patiems teisės mokslininkams, tiek savo teisiniuose santykiuose taisykles taikantiems asmenims. Kaip matyti, per kelis pastaruosius dešimtmečius buvo sukurta ir išvystyta nemažai teisinių priemonių, tačiau visgi nė viena iš jų visiškai lūkesčių nepatenkino ir turėjo vienokių ar kitokių trūkumų. Dėl šios priežasties dar labiau išryškėjo poreikis ne tik sukurti naują visuotinai pritaikomą priemonę, kuri apimtų tuos visus svarbius aspektus, kurie yra itin svarbūs sutarčių teisėje, bet į šį procesą dar labiau įtraukti ir autoritetingus subjektus – ES institucijas. Būtent Europos Komisija ir Parlamentas ženkliai prisidėjo prie vieningos Europos sutarčių teisės atsiradimo ir vystymo. Toliau bus plačiau nagrinėjamas šių institucijų įnašas į Europos sutarčių teisę tokią, kokia ji yra šiandien.

1.4. ES nuopelnai naujų taisyklių kūrimo procese

Po pasaulinių karų Europos valstybės liko nusiaubtos ir išsvargintos. Viena iš šios situacijos pasekmių buvo ES. Jos atsiradimo tikslas buvo sutelkti kartu daugelio šalių jėgas bendriems tikslams – saugumui, bendrai prekybai ir pan. Buvo tikimasi ateityje apsisaugoti nuo galimų karų grėsmės bei atkurti nusiaubtos Europos ekonomiką.

Kaip vienas pagrindinių ES tikslų buvo ekonomiškai vertingesnė ir progresyvesnė prekyba (tai patvirtina ir ES pirmtako pavadinimas – Europos anglies ir plieno bendrija, kuria buvo siekiama sutelkti jėgas tuo metu vienu svarbiausių medžiagų – anglies ir plieno – gavybai). Dėl šios priežasties nuo pat pradžių imtos svarstyti galimybės kurti bendrus teisės aktus, galiojančius visiems nariams ir nustatančius vienodas taisykles, tokiu būdu eliminuojant nesąžiningą kitų prekiautojų pranašumą, suteikiant visiems vienodas ir palankias galimybes konkuruoti rinkoje.

Ankstesniuose poskyriuose buvo aptarti teisės normų rinkiniai, skirti taikyti šalių sutartiniuose santykiuose. Atsižvelgiant į tai, kad šio darbo tikslas orientuotas į ES sutarčių teisę, labai svarbu apžvelgti ir ES vykdomojo organo – Europos Komisijos – iškeltas iniciatyvas ir nuveiktą darbą kuriant ir vienodinant Bendrijos sutarčių teisę. Toliau bus aptariami 2 Europos Komisijos nuopelnai – 2001 m. Komunikatas, paskatinęs diskusijas dėl bendros sutarčių teisės sukūrimo ir vidaus rinkos trukdžių šalinimo bei 2010 m. Žalioji knyga, tapusi Bendros Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisės atsiradimo pagrindu.

1.4.1. Pirmasis postūmis – 2001 m. Europos Komisijos komunikatas

Teisės mokslininkai skirtingų teisinių sistemų problemą pradėjo narplioti dar prieš 1990 m. 1989 m. Europos Parlamentas iškėlė idėją sukurti bendrą Europos privatinės teisės kodeksą. Idėjos esmė buvo sukurti teisinį įrankį (kodeksą), kuris padėtų harmonizuoti privatinę teisę ir tokiu būdu efektyviau ir paprasčiau būtų įgyvendintas vieningos vidaus rinkos principas. Europos Parlamentas pabrėžė, kad tam tikrų privatinės teisės sričių harmonizavimas yra būtinas vidaus rinkos įgyvendinimui. Parlamento nuomone, pagrindinių privatinės teisės šakų harmonizavimas Europos civilinio kodekso pavidalu yra efektyviausias būdas harmonizuoti teisę tokiu būdu, kad tai atitiktų Sąjungos visuomenės reikalavimus. Šio klausimo analizavimą Parlamentas pavedė Komisijai.²¹

Tokiu būdu buvo žengtas vienas rimtesnių žingsnių ES kontekste link bendros sutarčių teisės. 2001 m. buvo paskelbtas Europos Komisijos komunikatas Tarybai ir Europos Parlamentui dėl Europos sutarčių teisės (toliau – Komunikatas).²² Komunikato tikslas buvo paskatinti ir praplėsti egzistuojančią diskusiją bendros sutarčių teisės tema. Komisija pradėjo rimčiau kalbėti apie bendros sutarčių teisės sukūrimo poreikį bei apie sprendimus, kuriuos ES galėtų ir turėtų priimti šio tikslo įgyvendinimui. Komunikate visas dėmesys buvo sutelktas iš esmės į dvi sritis – galimas problemas, atsirandančias dėl skirtingų nacionalinių teisės normų ir ateities sutarčių teisės galimybes ES. Pažymėtina, kad Komunikatas apėmė prekybos sutartis bei visų rūšių paslaugų sutartis, įskaitant finansines paslaugas.²³ Taip pat jame buvo pabrėžta, kad pagrindinės nuostatos dėl sutarčių neįvykdymo ir netinkamo įvykdymo bei pažeistų teisių atkūrimo priemonės yra esminis pamatas, todėl Komunikatas apėmė ir šią sritį.

Taip pat Komunikatu buvo siekiama praplėsti jau anksčiau užsimezgusią diskusiją dėl Europos sutarčių teisės, įtraukiant ne tik ES institucijas (Parlamentą, Tarybą), bet ir kitus suinteresuotus asmenis – verslininkus, praktikuojančius teisės specialistus, mokslininkus, vartotojų grupes. Komisija siekė išsiaiškinti visuomenės nuomonę ir poreikius sutarčių teisės srityje ir šios nuomonės pagrindu imtis veiksmingų ES visuomenės poreikius atitinkančių veiksmų. Šiame Komunikate pati Komisija pateikė trumpą ir neišsamų sąrašą galimų sprendimo būdų bei nurodė,

---

²¹ Communication from the Commission to the Council and the European Parliament on European Contract Law. 11.07.2001, Brussels. COM (2001) 398 final. p. 4. Žiūrėta 2016-07-26 per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52001DC0398>.

²² Ten pat.

²³ Ten pat.

jog bet kurie suinteresuoti asmenys taip pat gali pateikti ir kitus galimus sprendimo būdus minėtu klausimu.²⁴

Komisija aptarė kelis savo pasiūlymus dėl tolimesnio teisės normų sutarčių teisės srityje gerinimo: 1) nesiėmimas jokių veiksmų ES lygiu; 2) bendrų sutarčių teisės principų vystymosi skatinimas, vedantis link labiau susijungusių nacionalinių teisės sistemų; 3) jau egzistuojančių teisės aktų peržiūra ir tobulinimas; 4) naujų visapusiškų įstatymų ES lygiu priėmimas.²⁵ Čia pirmoji išeitis buvo paminėta dėl pačios rinkos savybių, t. y. daugeliu atvejų pati rinka sukuria problemas, tačiau pati rinka šias kliūtis ir pašalina rinkos dalyvių dėka ir spaudimu. Todėl pašalinis įsikišimas nėra reikalingas. Aptariama galimybė nacionalinėms institucijoms ir subjektams ieškoti sprendimų ir galimų išeičių, siekiant pašalinti atsirandančias kliūtis tarpvalstybiniuose sandoriuose, tokiu būdu skatinant ekonominį vystymąsi be įpareigojančio ES reglamentavimo. Teigiama, kad taip būtų išspręstos daugelis tarpvalstybinės prekybos problemų, su sąlyga, kad egzistuotų realus ir laisvas sutarčių šalims taikomos teisės pasirinkimas, išsami, tiksli ir laisvai prieinama informacija apie egzistuojančius įstatymus ir praktiką bei apie teisingus ir prieinamus alternatyvaus ginčų sprendimo mechanizmus. Taip pat galima būtų pasitelkti į pagalbą įvairias prekybos asociacijas ir panašias organizacijas, kurios galėtų konsultuoti ir patarti mažoms ir vidutinėms įmonėms. Šios galimybės taikymui Europos Komisija trūkumų nenurodė.²⁶

Antroji galimybė aptariama kaip užduotis Komisijai lyginamosios teisės tyrimą bei bendradarbiavimą, be kita ko, tarp mokslininkų ir praktikuojančių teisininkų, įtraukiant teisėjus ir ekspertus. Tokiu būdu būtų atrasti tie bendrieji principai pagrindinėse nacionalinės sutarčių teisės srityse. Taip pat minima, kad jau egzistuojantys darbai šioje sferoje galėtų būti panaudoti ir išvystyti, panaudojus atliktų mokslinių tyrimų rezultatus bei tarptautinių mokslinių forumų išvadas. Komisijos nuomone, viso šio darbo rezultatu galėtų tapti tam tikri bendri sprendimai, principų ar net taisyklių rinkinys. Kaip privalumai išskiriama bendrų principų nauda sutarties šalims tiek naujos sutarties projektavimo stadijoje, tiek vykdant jau sudarytas sutartis. Taip pat nurodoma, kad teigiamai bendri principai pasitarnautų nacionaliniams teismams ir arbitrams sprendžiant ginčus – ypač tarpvalstybinių ginčų atvejais, kurie nėra iki galo sureguliuoti įpareigojančiomis nacionalinės teisės normomis arba iš viso nėra jos sureglamentuoti. Tiek teismai, tiek arbitrai žinotų, kad jų

---

²⁴ Communication from the Commission to the Council and the European Parliament on European Contract Law. 11.07.2001, Brussels. COM (2001) 398 final. Žiūrėta 2016-07-26 per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52001DC0398>.

²⁵ Stefan Grundmann and Jules Stuyck. *An Academic Green Paper on European Contract Law*. The Hague, Hetherlands: Kluwer Law International, 2002. 4 p.

²⁶ Komunikato 49-51 punktai

taikomi principai išreiškia bendrą sprendimą visoms nacionalinėms sutarčių teisės sistemoms ES. Šiomis gairėmis kiek įmanoma tiksliau galėtų vadovautis valstybės narės ir ES, kurdama naujus įstatymus arba taikydama jau esamus įstatymus sutarčių teisės srityje. Analogija tokiam siūlymui Lietuvoje yra civiliam kodekse įtvirtinti teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principai. Būtent jais vadovaujasi teismai taikydami ir aiškindami teisę.²⁷ Komisijos manymu, bendrų principų taikymas galėtų net paskatinti paprotinės teisės (*customary law*) sukūrimą, su sąlyga, kad ji būtų ilgai ir nuosekliai taikoma bei jai būtų būdingas bendras, panašus supratimas. Visgi pabrėžiama, kad šie principai galėtų būti taikomi savanoriškumo pagrindu. Komisijos manymu, jeigu šias gaires nuolat ir nuosekliai taikytų didelė dalis praktikuojančių teisininkų ir ES įstatymų leidėjų, tokiu būdu būtų pasiektas didesnis susiliejimasis ES sutarčių teisės srityje. Tačiau Komisija pastebi, jog tam, kad ši galimybė būtų reikšminga, svarbu, kad principai būtų apibrėžti tokiu būdu, kad atitiktų visus įstatyminius reikalavimus.²⁸

Taip pat kaip vieną iš priemonių Komisija mini standartines sutartis, kurias galima būtų sukurti ir taikyti visoje ES, kadangi jos yra plačiai naudojamos visame pasaulyje. Tačiau standartai kiekvienoje valstybėje narėje yra skirtingi ir sutarties šalys gali būti įpratusios prie skirtingų standartinių sutarties sąlygų. Komisija teigia, kad minėta problema galėtų būti išspręsta Sąjungos lygiu išvysčius standartines sutartis, skirtas taikyti visoje ES teritorijoje. Matyt, tam, kad nebūtų persistengta ir nebūtų peržengtos sutarties lasivės principo ribos, šioje dalyje Komisija nurodė, kad tokios priemonės vystymas galėtų būti svarstomas esant suinteresuotų šalių pageidavimui.²⁹

Ties trečiaja galimybe Komisija pažymėjo, kad, visų pirma, ši priemonė reikalauja atnaujinti jau egzistuojančias teises priemones. Jų kokybė taip pat galėtų būti peržiūreta, o vykdymas ir terminologija galėtų būti nuoseklesni. Taip pat pastebėta, kad galėtų būti sistemiškai supaprastinamas jau egzistuojančių įstatymų turinys. Direktyvos galėtų būti jų sąlygų supaprastinimo dalyku. Čia Komisija pažymėjo, kad ES jau kelis metus laikosi politikos dėl Bendrijos teisės supaprastinimo. Jos manymu, ši veikla galėtų pasitarnauti, siekiant gerinti normų kokybę, sumažinti egzistuojančių reguliavimo priemonių apimtį ir tuo pačiu neatitikimus ir prieštaravimus tarp teisių priemonių. Komisijos nuomone, prirėkus galima būtų net išplėsti jau priimtų direktyvų taikymo sritį ir tokiu būdu šios direktyvos būtų taikomos panašioms sutartims,

---

²⁷ LR CK 1.5, 6.193 str.

²⁸ Komunikato 55 punktas

²⁹ Komunikato 56 punktas

kurioms direktyva lyg ir yra taikoma, tačiau, kurios iki tol nebuvo įtrauktos į jos taikymo sritį.³⁰ Manytina, kad ši galimybė buvo siūlyta tam, kad kaskart nereikėtų priimti vis naujos direktyvos.

Ketvirtoji priemonė apibūdinama kaip naujas visapusiškas tekstas, apimantis nuostatas dėl bendrųjų sutarčių teisės klausimų bei specialias sutartis. Komisija nurodė, kad šios galimybės taikymui reikalinga diskusija aptarti priemones, kurių pavidalu ši galimybė būtų taikoma bei jos privalomumo pobūdį. Direktyva, iš vienos pusės, suteiktų valstybėms narėms tam tikrą lankstumą (galimybę pasirinkti direktyvos perkėlimo būdus ir priemones), perkeliant jos nuostatas į nacionalinę teisę ir pritaikant prie kiekvienos individualios teisės ir ekonomikos. Iš kitos pusės, sudarytų prielaidas skirtumams, taikant direktyvos nuostatas, kas savo ruoštu sukurtų kliūtis bendros rinkos veikimui. Reglamentas, priešingai, ribotų lankstumą valstybėms narėms, taikant jo nuostatas, tačiau užtikrintų skaidresnes ir vieningas sąlygas ūkio subjektams vidaus rinkoje. Rekomendacija galėtų būti numatyta tik tuo atveju, jeigu būtų pasirinktas visiškai neprivalomas modelis (kadangi pati rekomendacija nėra privalomo pobūdžio³¹).

Svarstant dėl priemonės privalomumo, Komisija siūlo ir tokias priemones, kurios gali būti derinamos tarpusavyje: 1) visiškai neprivalomas (pasirinktinis) modelis, kuris turėtų būti šalių pasirenkamas. Pavyzdžiu būtų rekomendacija arba reglamentas, kuris būtų taikomas tik tuomet, kai šalys sutarė jį taikyti šiai sutarčiai; 2) taisyklių rinkinys, kuris būtų taikomas, nebent sutartyje būtų sutarta dėl jo netaikymo šiai sutarčiai. Tokio pobūdžio reguliavimas jau egzistuoja pavėluotų mokėjimų direktyvos kontekste. Šis būdas sukurtų atsargines nuostatas, kur šalys būtų laisvos suderėti dėl kitokių galimybių sutarties pagrindu, t. y. dėl greta egzistuojančios nacionalinės teisės arba specialių sutarties nuostatų taikymo. Taip būtų užtikrinta, kad sutarties šalys išlaiko visišką laisvę apibrėžti sutarties turinį. Tuo pačiu tai reikėtų tam tikrą „saugumo tinklą“ (*safety net*), kuris būtų taikomas tik tuo atveju, jeigu nėra susitarta dėl specialių sutarties sąlygų; 3) taisyklių rinkinys, kurio taikymas negalėtų būti ribojamas sutartimi. Trečiasis būdas galėtų pakeisti egzistuojančią nacionalinę teisę, o pirmasis egzistuočiau kartu su nacionaline teise. Antrasis būdas galėtų egzistuoti šalia nacionalinės teisės arba pakeisti ją.³²

Kadangi Komunikatas nėra privalomo pobūdžio³³, kaip ir jame siūlytų skirtingos teisės problemos sprendimo būdų, juo egzistuojanti problema nebuvo išspręsta. Jame buvo aptariama tik ateities vizija dėl sutarčių teisės – kokių priemonių galima būtų imtis ir kokios galimai egzistuoja

---

³⁰ Komunikato 58-59 punktai

³¹ Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 288 str.

³² Komunikato 66-67 punktai

³³ Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 288 str.

problemos. Tačiau konkrečių ir aiškių priemonių ar sprendimų, kurie sukeltų apčiuopiamas pasekmes, pasiūlyta nebuvo. Matyti, kad pati Komisija Komunikato paskelbimo metu nežinojo kaip išspręsti egzistuojančią problemą. Ši užduotis buvo pavesta ES visuomenei, kuri galėtų išviešinti problemas, su kuriomis susiduria ir siūlyti šių problemų sprendimo būdus. Be abejo, paties komunikato teisinė prigimtis neįpareigoja jo kurti kokias nors taisykles ir griežtai reglamentuoti problemines sritis, tokiu būdu pašalinant egzistuojančias kliūtis. Tačiau visgi, atsižvelgiant į Europos Komisijos, kaip ES institucijos, statusą (būtent ji remia bendruosius ES interesus ir imasi būtinų priemonių³⁴), būtent jos galioje yra ėmimasis veiksmingų priemonių tam, kad būtų sprendžiamos ES lygiu svarbios ir aktualios problemos.

Subsidiarumo principas, įtvirtintas ES Sutarties 5 straipsnyje yra tam tikras stabdis, neleidžiantis ES institucijoms savivaliauti ir imtis bet kokių priemonių. Tai aiškiai matyti ir šio Komunikato kontekste. Komisija taip pat paminėjo šį principą, nurodydama, kad ieškant sprendimų kliūčių tarpvalstybinėje prekyboje pašalinimui, turi būti atsižvelgiama į šį principą. Dėl šios priežasties Komisija ėmėsi labai nedrąšių veiksmų, tačiau, nors ir pamažu, buvo pajudėta link siekiamo tikslo ir problemų sprendimo būdų radimo. Komunikatas, nors ir nežymiai, atliko savo pagrindinį vaidmenį ir davė šioji tokį postūmį tolimesnėms diskusijoms bei veiksams dėl valstybių narių teisės divergencijos sutarčių teisėje. Tai bus matyti iš tolimesnių įvykių Europos sutarčių teisės srityje.

1.4.2. Antrasis postūmis – 2010 m. Žalioji knyga

Bendrajai Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisei didelę įtaką padarė Žalioji knyga, todėl šio tyrimo kontekste svarbu panagrinėti 2010 m. Europos Komisijos Žaliają knygą dėl politinių galimybių sukurti Europos sutarčių teisę vartotojams ir įmonėms. Nors šiame dokumente taip plačiai kaip Komunikate nebuvo aptariamos visos galimos priemonės, tačiau būtent šios Žaliosios knygos pagrindu ir veikiant jos įtakai buvo sukurtas pasiūlymas dėl Bendrosios Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisės.³⁵

Nagrinėjant aptariamo dokumento sąvoką matyti, kad žalioji knyga yra Europos Komisijos skelbiamas neprivalomo pobūdžio dokumentas.³⁶ Pagrindinis jos tikslas – sutelkti ES visuomenę diskusijoms kokiu nors svarbiu klausimu. Žalioji knyga savo neprivalomu pobūdžiu ir tikslu panaši į

³⁴ Europos Sąjungos sutarties 17 str.

³⁵ Europos Komisijos pasiūlymas dėl Bendrosios Europos pirkimo-pardavimo sutarčių teisės reglamento

³⁶ Sąvoka žiūrėta Europos Komisijos tinklalapyje esančiame glosarijuje. Žiūrėta 2016 08 25. Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/civiljustice/glossary/glossary_It.htm#ComGreenPaper.

komunikatą. Tačiau Žaliosios knygos paskirtis yra tik nurodyti galimybes konkrečiu klausimu ir sukviesti visuomenę diskusijai. Šios Žaliosios knygos tikslas buvo nurodyti galimybes, kaip stiprinti vidaus rinką, kuriant Europos sutarčių teisę ir šiuo klausimu pradėti diskusiją.³⁷

Žaliojoje knygoje Komisija pastebi, kad UNIDROIT principai taikomi tik tarp įmonių sudaromoms (komercinėms) sutartims, o Vienos konvencija – tik prekių pirkimo-pardavimo sutartims. Iš čia taip pat kildinamas poreikis sukurti naują visuotinį Europos sutarčių teisės įrankį, kuris apimtų visas svarbias sritis, kurių iki šiol neapėmė kitos egzistuojančios priemonės. Žaliojoje knygoje nurodoma, kad tai, jog teisės sistemų skirtumai yra kliūtis vidaus rinkos sklandžiam funkcionavimui, paaiškėjo tik iš konsultacijų, inicijuotų ankstesniame poskyryje aptartu 2001 m. Europos Komisijos Komunikatu dėl Europos sutarčių teisės.³⁸ Su tuo negalima sutikti, kadangi, kaip matyti iš Komunikato turinio, skirtingų nacionalinių teisės sistemų kaip kliūtis vidaus rinkai egzistavimas jau buvo suprantamas ir jaučiamas Komunikato kontekste. Nebuvo žinoma, nebent, kokia apimtimi tai kliudo vidaus rinkai ir ar tai yra pagrindinis stabdis, trikdamas sklandų vidaus rinkos veikimą. Būtent dėl šios priežasties jau seniai buvo pradėta kalbėti (ir kurti) apie bendrus visuotinai privalomus įstatymus ar įrankius, kuriais būtų sukurta viena visoje ES taikoma teisinė sistema ir būtų išspręsta skirtingų nacionalinių teisės normų gausos problema. Priešingu atveju, galima būtų paprasčiausiai priimti naujus įstatymus sritims, kurios yra nereguliuotos arba priimti egzistuojančių įstatymų pataisas sritims, kurios sureguliuotos ne iki galo ar netinkamai. Tačiau anksčiau šio darbo poskyriuose aptartose iniciatyvose didžiausias dėmesys yra sutelkiamas į siūlymus sukurti vieną bendrą visai ES teisinę sistemą, o ne tik patobulinti egzistuojančią teisę.

Taip pat Žaliojoje knygoje minimas nepakankamas vartotojų teisės reglamentavimas. Tai viena iš priežasčių, dėl kurių valstybių narių teisės šioje srityje skiriasi. Taip pat pažymėtina, kad vartotojų teisė ES lygiu yra reglamentuota daugiausia tik direktyvomis. O direktyva palieka valstybėms narėms gana laisvą pasirinkimą, kaip ir koku būdu įgyvendinti direktyvos nuostatas ir nedraudžia valstybėms narėms įtvirtinti griežtesnį reglamentavimą, nei numato direktyva. Šis direktyvos ypatumas ir lemia skirtingą vartotojų teisių apsaugos sureguliuavimo lygį valstybėse narėse. Komisija pastebi, kad įmonių ir vartotojų sutarčių srityje buvo priimtos vienodos kolizinės normos, skirtos apsaugoti vartotojus, siekiančius apginti savo teises sutartiniuose santykiuose su kitoje valstybėje narėje įsteigta įmone. Kaip pavyzdys yra minimas Roma I reglamentas³⁹, kuris ne

---

³⁷ Žaliosios knygos 2 p.

³⁸ Ten pat.

³⁹ 2008 m. birželio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 593/2008 dėl sutartinės prievolės taikytinos teisės (Roma I), OJ L 177, 4.7.2008.

tik numato, jog nepasirinktus taikytinos teisės, taikoma vartotojo gyvenamosios vietos teisė, tačiau taip pat numato, kad net ir pasirinkus taikytiną teisę, vartotojo atžvilgiu turi būti taikomos tokios normos, kurios užtikrina tokį patį vartotojo teisių apsaugos lygį, kokį numato jo gyvenamosios vietos teisė.⁴⁰ Ši nuostata atitinka ES tikslus ir tarsi užtikrina „aukštą vartotojų teisių apsaugos lygį“. Tačiau kaip yra tuo atveju, kai verslininko vartotojui primesta taikytina teisė nustato aukštesnę apsaugą, nei vartotojo nuolatinės gyvenamosios vietos teisė? Ir kaip vartotojui išsiaiškinti, kokia gi teisė jam yra palankesnė ir nustato didesnę apsaugą? Galima būtų manyti, kad Žalioji knyga skatinamos diskusijos ir jų rezultatai galėtų atsakyti į šiuos klausimus, sukuriant vieną įrankį – bendrąją Europos sutarčių teisę, kuri apimtų visus šiuos klausimus ir būtų taikomas vienas aukštas standartas.

Tačiau Roma I reglamentas iš tikrųjų neišsprendė egzistuojančių problemų, o tik dar labiau jas paskatino. Bet kuriuo atveju, ar bus sutarta dėl taikytinos teisės ar ne, verslininkui teks derintis prie vartotojo ir ieškoti tos teisės, kuri atitiktų vartotojo lūkesčius ir nepažeistų jo teisių. Tai taip pat yra viena iš kliūčių, atbaidanti verslininkus nuo prekybos už savo valstybės ribų. Žalioji knyga akcentuoja ir papildomas išlaidas, kadangi, siekiant parengti tą teisingą ir vartotojo teisių nepažeidžiančią sutartį, verslininkui tam reikėtų pasiruošti – atsižvelgiant į rinką, į kurią jis ketina kreipti savo veiklą, samdyti teisininkus, o gal net ir vertėjus (retas verslininkas sugebėtų savarankiškai išstudijuoti kitos valstybės teisę, juo labiau – užsienio kalba). Įmonių tarpusavio sutartyse taip pat dažnai kyla kliūčių derinant sutarčių nuostatas ir taikytiną teisę. Dažnai viena šalis (dažniausiai pardavėjas) naudoja standartines sutartis, o kita šalis priima jas priima be ilgesnių derybų. Tačiau įmonės, turinčios patirties su pavėluotais mokėjimais ir neatsiskaitymais, vargu ar lengvai susigundytų verslo ryšių plėtojimu tarpvalstybiniu lygiu pagal svetimą teisę. Be abejo, egzistuoja daugybė teisinių priemonių (UNIDROIT principai, Vienos konvencijos ir kt.), tačiau daugelis jų yra fragmentiškos ir reglamentuoja tik tam tikras sritis arba nustato tik bendrus principus. O atsižvelgus į aptartas diskusijas, akivaizdu, kad egzistuoja vientisos ir visuotinai taikomos priemonės poreikis.

Komisija pabrėžia poreikį sukurti bendrą priemonę, kuri galėtų būti laisvai prieinama tiek vartotojams, tiek verslininkams. Taip pat galėtų būti sudaryta galimybė pasiekti šią priemonę visomis ES kalbomis. Komisijos manymu, tai užtikrintų greitumą ir paprastumą verslininkams, norint susipažinti su priemonės nuostatomis.⁴¹ Iš pirmo žvilgsnio ši idėja yra labai pozityvi ir tikrai patogi, tačiau visiškai nėra atkreiptas dėmesys į galimas papildomas kliūtis, kurios kiltų verčiant

---

⁴⁰ Roma I reglamento 6 str.

⁴¹ Žaliosios knygos 3.2 d.

priemonę į kitas kalbas. Akivaizdu, kad atliekant vertimą atsirastų neatitikimų tarp priemonės tekstų, galbūt galimi atvejai, kuomet ne visose ES kalbose egzistuos vienodos reikšmės terminai, taip pat nėra aptariamas joks mechanizmas, kurio pagalba būtų užtikrinama, kad visų kalbų tekstas atitiktų originalų priemonės egzempliorių ir jo nuostatų reikšmę bei nebūtų iškraipoma originalaus egzemplioriaus nuostatų esmė.

Nuo pat diskusijų pradžios, net ir atlikus įvairius tyrimus bei visuomenės apklausas, matyti, kad idėjos sukurti bendrą sutarčių teisės sistemą iniciatoriai niekaip negalėjo apsispręsti dėl priemonių šios sistemos sukūrimui teisinės formos. Tai pastebima ir Žaliojoje knygoje. Komisija joje išskyrė 2 priemonės reglamentavimo būdus – neprivalomąjį ir privalomąjį. Neprivalomąja priemone, Komisijos požiūriu, būtų siekiama gerinti ES teisės aktų vientisumą ir kokybę. O privalomąja būtų sukurta bendroji sutarčių teisės normų sistema, veikianti šalia nacionalinių sutarčių teisės sistemų.⁴² Taigi, neprivalomoji priemonė būtų dar vienas įrankis, savo tikslais panašus į direktyvą, o privalomoji priemonė būtų panaši į reglamentą – būtų privalomo pobūdžio, tačiau egzistuotų kartu su kitomis nacionalinėmis sutarčių teisės nuostatomis.

Žaliojoje knygoje minima galimybė paskelbti teisės ekspertų grupių atlikto darbo sutarčių teisės srityje rezultatus – sukurtą vientisą Europos sutarčių teisės dokumentą, kuris taptų gairėmis tiek teisės aktų leidėjams, tiek sutarčių šalims. Tokiu būdu, ilgai taikant tokį šaltinį, nacionalinės sutarčių teisės normos savaimė supanašėtų. Tačiau šioje vietoje, kaip teisingai pastebėjo pati Komisija, vidaus rinkos kliūtys nebūtų pašalintos, kadangi privalomo pobūdžio neturintis dokumentas nebūtų privalomai bei aktyviai taikomas teisės aktų leidėjų ir teismų, dėl ko ir teisės suartėjimas būtų sunkiai įgyvendinamas, net ir po ilgesnio laikotarpio.⁴³ Čia minima ir kita galimybė – oficialaus priemonių teisės aktų leidėjams rinkinio sukūrimas. Būdamas oficialaus pobūdžio, jis išspręstų minėtą problemą. Šį rinkinį galėtų sukurti Komisija ir pati juo vadovautis savo veikloje. Tačiau vėlgi rinkinys būtų taikomas tik Komisijos veikloje sutarčių teisės srityje ir tokiu atveju juo neprivalėtų vadovautis kitos ES institucijos. Komisija taip pat siūlo tarpinstitucinį susitarimą dėl priemonių rinkinio taikymo ne tik Komisijos, bet ir kitų ES institucijų veikloje, susijusioje su projektų ir kitų teisinių priemonių sutarčių teisės srityje kūrimu. Tokiu būdu visos ES institucijos vadovautųsi vienu priemonių rinkiniu, sprendamos su sutarčių teise susijusius klausimus ir rengdamos sutarčių teisės projektus.⁴⁴

---

⁴² Žaliojos knygos 4.1. p.

⁴³ Žaliojos knygos 4.1. p.

⁴⁴ Žaliojos knygos 4.1. p. 2 galimybė, a, b p.

Visgi, atsižvelgus į bendros Europos sutarčių teisės idėjos plėtojimo procesą ir istoriją, manytina, kad neprivalomo pobūdžio alternatyviai pasirenkamos priemonės reikiamo rezultato nepasiekia. Šalys dažnai yra pripratusios prie vienos konkrečios priemonės ir egzistuojanti pasirinkimo gausa tik dar labiau sujaukia teisinį tikrumą. Kalbant apie vartotojus tai akivaizdžiau matyti. Vartotojai dažnai net minimaliai neišmano apie jų turimas teises, pareigas ir galimybes, sudarant sutartį su verslininku. Neretai verslininkas pateikia sutarties standartines sąlygas ir vartotojui tenka su jomis sutikti, tačiau jis dažnai nežino, ar tokios sąlygos yra sąžiningos, o jei ir numano, neturi kito pasirinkimo. Taigi, šioje situacijoje negalima kalbėti apie teisinių įrankių pasirinkimą, kadangi vartotojai dažnai neturi galimybės šiais įrankiais pasinaudoti arba apskritai nežino apie tokį pasirinkimą.

Kalbant apie verslininkų sutartinius santykius, pažymėtina, kad juose dažnai viena šalis vistiek dažnai būna prastesnėje padėtyje. Manytina, kad sutartiniuose santykiuose dažnai pranašumą turi pardavėjas/paslaugos teikėjas. Būtent pirkėjui reikalinga prekė, kurią jis perka. O jeigu ši prekė yra pakankamai paklausi, pardavėjas turi praktiškai absoliutų pranašumą ir gali diktuoti bet kokias (proto ribose) sąlygas, su kuriomis pirkėjas, kuriam tos prekės reikia, turi sutikti, nes nėra garantijos, kad jis kitur gali rasti tą pačią prekę. Tokiu atveju pirkėjas, net ir būdamas profesionaliu verslininku, neturi lygių galimybių derėtis su pardavėju ir derinti sutarties sąlygas. Priešingu atveju, pardavėjas gali atsisakyti parduoti prekes kitokiais sąlygomis ir tai nebus teisės pažeidimas. Tai bus nesėkmingai pasibaigusios derybos dėl sutarties sudarymo, kas yra visiškai teisėta, kadangi įstatymai pripažįsta, kad derybos ne visada gali pasibaigti sutarties sudarymu.

Teisės akademikai per visą ES egzistavimo laikotarpį iš tikrųjų nuveikė labai didelį darbą, siekdami harmonizuoti ir unifikuoti ES teisę. Kiekvienas naujas projektas, iniciatyva, buvo įkvėptas prieš tai sukurtojo. Taip pat mokslininkų darbą skatino praktinis jau sukurtų teisinių įrankių pritaikymas ir iš jo išsirutulioję minėtų priemonių netobulumai. Kiekviena nauja iniciatyva buvo stengtasi apimti tuos klausimus, kurių nereguliavo jau egzistuojančios priemonės. Dėl šių priežasčių ir šio darbo branduolys – bendroji Europos pirkimo – pardavimo sutarčių teisė – nėra visiškai nauja ir inovatyvi iniciatyva. Tai analizavimo, peržiūrėjimo, redagavimo ir tobulinimo procedūrų rezultatas.

Manytina, jog būtent Europos Komisija, turėdama tik teisėskūros iniciatyvos teisę, nuveikė didžiausią darbą sutarčių teisės vienodinimo srityje. Pasiūlymas dėl bendrosios Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisės reglamento buvo priimtas Žaliosios knygos dėl politinių galimybių sukurti Europos sutarčių teisę vartotojams ir įmonėms pagrindu. Prieš tai sukurtos iniciatyvos sutarčių teisės

srityje nepateisino lūkesčių. Viena pagrindinių problemų – fragmentiškas reglamentavimas. Visos iniciatyvos apimdavo tik tam tikras sritis, nors jau išryškėjo poreikis turėti vientisą teisės normų rinkinį, kuris aiškiai ir išsamiai reglamentuotų visas sutarčių teisės sritis. Komisija nusprendė pabandyti įgyvendinti šią idėją, pateikdama savo 2011 m. pasiūlymą dėl bendrosios Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisės. Toliau šiame darbe bus analizuojamas šio pasiūlymo turinys ir jo įtaka sutarčių teisei.

2. NAUJŪJŲ TAISYKLIŲ IR ANKSTESNIŲ INICIATYVŲ KONKURENCIJA BEI SANTYKIS SU KOMERCINĖMIS IR VARTOJIMO SUTARTIMIS

Atsižvelgiant į tai, kad Bendroji Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisė nėra pirmoji iniciatyva, kuria siekiama sukurti vieną bendrą teisės normų visumą, reglamentuojančią sutartis, bei, siekiant efektyviau nustatyti šių taisyklių poveikį ir galimą įtaką tolimesniam šiuolaikinės sutarčių teisės vystymuisi, toliau šiame darbe bus analizuojamos naujosios taisyklės ir, siekiant atrasti šių taisyklių pranašumus ar trūkumus, jų turinys bus lyginamas su kai kuriomis šio darbo pirmajame skyriuje aptartomis teisinėmis priemonėmis – UNIDROIT principais, DCFR ir Lietuvos civilinio kodekso (CK) normomis. Tokiu būdu taip pat bus siekiama nustatyti, kurios iš egzistuojančių teisinių priemonių nustato palankesnes sąlygas verslininkams ir vartotojams, kaip perkančiosioms šalims sutartiniuose santykiuose, kadangi būtent pirkėjas dažnai yra laikomas silpnesne sutartinių santykių šalimi dėl savo prastų derybinių galių ir pareigos prisitaikyti prie pirkėjo diktuojamų sąlygų. Šias aplinkybes patvirtina ir naujosios taisyklės, kadangi jos saugotinu subjektu laiko ne tik vartotoją, bet ir pirkėją smulkų verslininką (mažąją ar vidutinę įmonę). Dėl šios priežasties nagrinėjamos taisyklės bus apžvelgiamos ir per 2 sutarčių rūšių prizmę – komercines ir vartojimo sutartis.

Atsižvelgiant į šio tyrimo apimties ribotumą, analizuojant sutarčių teisę reglamentuojančias priemones, bus analizuojamos šiose priemonėse įtvirtintos kai kurios, autorės nuomone, svarbiausios sutarčių teisės nuostatos. Taip pat, atsižvelgiant į sutarčių laisvės principą, kuris leidžia sutartyje įtvirtinti bet kokias teisėtas sąlygas, kurių nereglementuoja įstatymai, daugiausia dėmesio bus skiriama privalomo pobūdžio (imperatyviųjų) ir dažniausiai naudojamų sutarčių teisės nuostatų, kurios privalo būti taikomos sutarčiai, analizavimui.

2.1. Naujosios priemonės sandara

Kaip jau buvo minėta, Žaliosios knygos pagrindu buvo inicijuotos viešos diskusijos ir konsultacijos dėl kliūčių tarpvastybinei prekybai pašalinimo. Tokiu būdu buvo nuspręsta atlikti tyrimą – apklausą, kurioje dalyvavo įvairūs subjektai – tiek verslininkai, tiek vartotojų teises ginančios asociacijos, tiek kiti suinteresuoti ir kompetentingi subjektai, norėję pareikšti nuomonę ir pateikti pasiūlymą. Tyrimo rezultatu tapo Europos Komisijos pasiūlymas dėl bendrosios Europos

pirkimo–pardavimo sutarčių teisės.⁴⁵ Aptariamas pasiūlymas susideda iš trijų dalių: 1–oji dalis yra reglamentas, kurį sudaro 16 straipsnių, glaustai pateikiančių pagrindines reglamento nuostatas dėl naujųjų taisyklių bei vartojamų sąvokų apibrėžimus; 2–ąją dalį sudaro naujųjų taisyklių tekstas, kuris yra reglamento I priedas; ir 3–ioji dalis, II reglamento priedas – joje pateikta standartinė pranešimo, kurį verslininkas turi pateikti vartotojui prieš susitariant taikyti naujas taisykles, forma. Pasiūlymo turinys bus plačiau analizuojamas šio skyriaus poskyriuose.

2.2. Nuostatos dėl naujųjų taisyklių taikymo

Nors Pasiūlymas išsiskiria savo siekiu būti taikomas visoje ES teritorijoje, visgi vienas pirmųjų pastebimų taisyklių trūkumų yra jų reglamentuojami santykiai. Naujųjų taisyklių taikymas yra daug siauresnis nei suponuoja taisyklių pavadinimas – bendroji Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisė. Čia sąvoką „bendroji“ reikėtų suprasti ne kaip pirkimo–pardavimo sutarčių teisę, bendrą visoms ES narėms, o tik kaip bendrąsias sutarčių teisės nuostatas apimčias taisykles. Tai bus matyti iš nuodugnesnio jų turinio tyrimo. Pasiūlyme galima išskirti taisyklių taikymo apribojimus subjektų, teritorijos ir sutarčių rūšių atžvilgiu, kurie bus analizuojami plačiau.

2.2.1. Taikymo apribojimai subjektų atžvilgiu

Naujosios taisyklės yra taikomos 2 rūšių subjektų sutartiniais santykiais: 1) verslininkų tarpusavio pirkimo–pardavimo sutartiniais santykiais, kai bent viena iš šalių yra mažoji ar vidutinė įmonė, 2) pirkimo–pardavimo sutartiniais santykiais, kurių šalys yra verslininkas ir vartotojas.⁴⁶ Taigi sutartims tarp stambių verslininkų, tarp mažų ar vidutinių įmonių ar tarp fizinių asmenų, kurių nė vienas nėra verslininkas, taisyklės nėra taikomos. Galimybė taikyti taisykles kitiems sutartiniais santykiais lyg ir yra netiesiogiai numatyta – pasiūlyme nurodoma, kad valstybėms narėms turėtų būti suteikiama teisė savo nuožiūra apsispręsti ar leisti taisykles taikyti, pavyzdžiui, valstybės vidaus sandoriams tarp verslininkų, kai nė vienas iš jų neatitinka mažų ir vidutinių įmonių apibrėžimo. Šiam tikslui valstybėms narėms turėtų būti suteikiama teisė nacionalinių teisės aktų pagalba įtvirtinti galimybę taikyti taisykles nacionaliniams sandoriams. Taigi, norint šias taisykles taikyti kitiems, nei nurodyta, sandoriams, valstybėms narėms reikėtų imtis papildomų veiksmų ir priimti naujų teisės aktų, tiesiogiai įtvirtinančių tokią galimybę.⁴⁷

---

⁴⁵ Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas dėl bendrosios Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisės, KOM(2011) 635 galutinis, 2011/0284 (COD), p. 4-8.

⁴⁶ Ten pat.

⁴⁷ Ten pat. p. 27-28.

Mažoji arba vidutinė įmonė pasiūlymo reglamente apibūdinama kaip įmonė, kurioje dirba mažiau nei 250 darbuotojų ir kurios metinė apyvarta neviršija 50 000 000 EUR arba metinis balansas neviršija 43 000 000 EUR.⁴⁸ Atsižvelgus į nurodytus skaičius, akivaizdu, kad didžioji dauguma Lietuvos verslininkų patektų į šių taisyklių taikymo sritį. Kaip matyti iš Lietuvos statistikos departamento pateikiamų duomenų, 2017 m. Lietuvoje iš 104 074 veikiančių ūkio subjektų veikė tik 191 ūkio subjektas, kurio metinės pajamos siektų ir viršytų 50 000 000 EUR.⁴⁹ Pasiūlyme, siekiant apsaugoti smulkius verslininkus, yra sukuriamos papildomos kliūtys, našta ir nelygybė stambesniesiems verslininkams – ES sudaro 28 valstybės narės, kurių tarpe apstu mažų valstybių, kurių įmonės taip pat yra pakankamai nedidelės, kadangi valstybės vidaus rinka nėra didelė. Siekiant skatinti tarpvalstybinę prekybą naujų taisyklių pagrindu, tikėtina, kad išloš tik mažosios ES įmonės. Didesniųjų valstybių narių stambios įmonės prie pareigų paisyti vartotojų interesų, papildomai gaus pareigą rūpintis savo kontrahentų – mažesnių įmonių interesų užtikrinimu ir teisių apsauga, vykdydamos papildomus taisyklėse numatytus reikalavimus. Kadangi naujosios taisyklės nėra privalomos, tikėtina, kad dėl papildomos naštos didesnieji verslininkai vengs savo sutartims taikyti šias taisykles ir verčiau rinkis UNIDROIT principus ar kitas priemones, kurios užtikrina kontrahentų lygiateisiškumą ir kitai šaliai neužkrauna papildomų pareigų naštos.

CESL įtvirtina nuostatą, jog taisyklės taikomos toms sutartims, kuriose pirkėjai yra vartotojai arba mažosios ar vidutinės įmonės, tačiau nei aiškinamajame pasiūlymo memorandume, nei pačiose taisyklėse visiškai nėra aptariama pirkėjo identifikavimo tvarka, t. y. kaip verslininkui išsiaiškinti, kuris iš jo klientų yra stambi įmonė (lygiavertis kontrahentas), o kuris – mažoji ar vidutinė įmonė, kuriai turėtų būti taikomos CESL palankesnės nuostatos. Taip pat nėra nustatyta, kuriai iš šalių tenka šios aplinkybės nustatymo pareiga, t. y. ar pardavėjui kiekvienu atveju privalu domėtis kiekvienu savo klientu ir ieškoti duomenų apie jį, ar visgi pirkėjui tenka pareiga pateikti duomenis, kurie patvirtina, kad pirkėjas atitinka mažos ar vidutinės įmonės kriterijus ir turi teisę pasinaudoti „lengvata“ – taikyti CESL ir jose įtvirtintas palankesnes sąlygas. Dažniausiai silpnesnę šalį ginančios nuostatos beveik visą įrodinėjimo našta perkelia verslininkui. Tačiau, atsižvelgiant į tai, kad naujosiomis taisyklėmis verslininkas yra pakankamai „apkraunamas“ pareigomis ne tik prieš vartotojus, bet ir prieš smulkiuosius verslininkus, būtų logiška šiose taisyklėse ar jų taikymo praktikoje įtvirtinti taisyklę, kad įrodyti teisę į suteikiamą apsaugą turėtų pirkėjas. Tokia nuostata

⁴⁸ Ten pat. Relamento 7 str. 2 d.

⁴⁹ Lietuvos statistikos departamento oficialios statistikos portalo 2017 m. duomenys. Žiūrėta 2017 02 26. Prieiga per internetą:
<http://osp.stat.gov.lt/web/guest/statistiniu-rodikliu-analize?portletFormName=visualization&hash=860ae623-035b-4623-acaf-994820eef966>.

būtų gana praktiška ir neturėtų pirkėjo pernelyg apskunkinti, kadangi kiekvienam atskiram pirkėjui įrodyti savo teisę į CESL teikiamą apsaugą yra lengviau, nei vienam verslininkui gauti informaciją apie kiekvieną savo klientą (o stambus verslininkas gali jų turėti labai daug).

Nors UNIDROIT principai yra skirti tik komercinėms sutartims, jie griežtai neriboja subjektų. Principuose yra paaiškinama, kad sutarties komerciškumo apibrėžimas vartojamas ne konkrečiai verslininkų sutartims apibrėžti, o su tikslu pašalinti galimybes šiuos principus taikyti sutartims, kurių viena šalis yra vartotojas, kadangi šie principai visiškai neįtvirtina specialių vartojimo sutarčių nuostatų. Tačiau nėra draudžiama šiuos principus taikyti sutartims, sudaromoms tarp dviejų fizinių ar juridinių asmenų, svarbu tik tai, kad viena iš šalių nebūtų vartotojas.⁵⁰

DCFR gali būti taikomi tiek verslo, tiek vartojimo santykiams. Šios taisyklės sutartinių santykių subjektų pagal pajamas ar kitus kriterijus nediferencijuoja, tačiau nustato skirtingas taisykles komercinėms ir vartojimo sutartims, kurios bus nagrinėjamos plačiau kituose šio skyriaus poskyriuose.

CK yra kodifikuotas įstatymas, apimantis civilinę teisę ir ją sudarančias visas bendrąsias ir daugelį specialiųjų sutarčių teisės nuostatų, taip pat atitinkamai reglamentuoja tiek fizinius, tiek juridinius asmenis, o sutarčių teisės nuostatos taikomos visų asmenų – tiek fizinių asmenų, veikiančių su verslu nesusijusiais tikslais, tiek fizinių ar juridinių asmenų – verslininkų, tiek verslininko ir varotojo sudaromoms sutartims.

Išanalizavus naujųjų taisyklių taikymo subtilybes matyti, kad kelios stambios subjektų grupės yra eliminuotos iš taisyklių taikymo srities ir subjektų, kurie savo sutartiniuose santykiuose galėtų vadovautis naujosiomis taisyklėmis, ratas lieka gana ribotas – jas galima pritaikyti tik 2 rūšių subjektų santykiuose. CESL yra skirtos užtikrinti silpnesniųjų sutarties šalių (mažųjų ar vidutinių įmonių ir vartotojų) teisių apsaugą, įtvirtina šių subjektų sąvokas ir kriterijus, tačiau neaptaria šių subjektų atpažinimo nuostatų. Nuodugniau išanalizavus subjektus, kurių sutartiniuose santykiuose gali būti taikomos naujosios taisyklės, darytina išvada, kad šiame etape vartotojams palankesnės atrodytų CK nuostatos – nors ir yra skirtos taikyti nacionalinėje teisėje ir tiesiogiai mažųjų įmonių nepripažįsta silpnesnėmis sutartinių santykių šalimis, tačiau jos taikomos visiems sutartiniams santykiams, įtvirtina imperatyvias nuostatas, kurių šalys negali netaikyti ir gana nuodugniai bei aiškiai reglamentuoja vartojimo sutartis, įtvirtina bei saugo vartotojų teises ir yra privalomos taikyti.

2.2.2. Taikymas teritorijos atžvilgiu

---

⁵⁰ UNIDROIT principų preambulė

Kadangi naujosiomis taisyklėmis siekiama jų vieningo pritaikymo visoje ES teritorijoje, tokiu būdu pašalinant kliūtis prekybai dėl skirtingų nacionalinių teisinių sistemų taikymo ir gausos, pasiūlyme yra įtvirtinta, kad šios taisyklės yra skirtos taikyti tik ES tarpvalstybinėms sutartims. Tai reiškia, kad pasiūlyme nėra numatyta galimybių taikyti taisykles valstybės vidaus sutartims, išskyrus aukščiau aptartą išimtį. Aiškios ir tiesioginės galimybės taikyti taisykles santykiuose su užsienio subjektais taip pat nėra numatyta.⁵¹ Be to, naujosios taisyklės šalių santykiams gali būti taikomos tik esant aiškiam šalių sutarimui jas taikyti sutarčiai, o vartojimo santykių atveju pastarojo sutikimas turi būti išreikštas ir pateiktas atskirai nuo pagrindinio susitarimo.⁵² Tai reiškia, kad pačios taisyklės, skirtos šalinti kliūtis tarpvalstybinei prekybai, sukuria tas kliūtis. Jose, priešingai nei daugelyje iki tol įprastų taisyklių, nebeužtenka sutartyje sutarti taikyti tam tikras taisykles – toks susitarimas vartojimo sutartyse privalo būti pateikiamas atskirai nuo sutarties, kas reiškia, kad sutarties sudarymas apima ne vieną etapą ir gali užtrukti.

UNIDROIT principai yra liberalesni – principų preambulės 3 straipsnyje nurodoma, kad principai gali būti taikomi ne tik tarptautinėms komercinėms sutartims – leidžiama juos taikyti tiek tarpvalstybinėms, tiek valstybės viduje sudaromoms sutartims. Pažymėtina, kad galimybei taikyti principus valstybės vidaus sandoriams UNIDROIT principai, priešingai nei naujosios taisyklės, papildomų valstybės veiksmų ar sąlygų nenumato. UNIDROIT principų taikymui bet kuriems santykiams pakanka susitarti dėl šių principų taikymo ir, žinoma, paisyti imperatyvių tos valstybės teisės normų.⁵³

DCFR principų tekste nėra išskiriamos valstybės vidaus ar tarpvalstybinės sutartys, taip pat nėra minima taikymo teritorija, tačiau atsižvelgiant į tai, kad DCFR daugeliu aspektų yra rengti PECL pagrindu ir siekia įtvirtinti ir apibrėžti Europos sutarčių teisės principus, darytina išvada, kad DCFR taikymo tikslas ir sritis yra vieningas principų taikymas visai Europai kaip vienam dariniui, neišskiriant valstybių vidaus ir tarpvalstybinių sandorių.

CK yra nacionalinis teisės normų rinkinys bendrąja prasme skirtas taikyti nacionaliniams vienos valstybės santykiams. Tačiau, atsižvelgiant į sutarčių laisvės principą, leidžiantį ne tik nusistatyti sutarties turinį, bet ir pasirinkti taikytiną teisę, bei į tai, kad civilinis kodeksas reglamentuoja daugelį pagrindinių ir dažniausiai pasitaikančių sutarčių rūšių, jis leidžia CK normas

---

⁵¹ CESL reglamento 1 str., pasiūlyme lyg ir yra užsimenama apie galimybę taikyti taisykles ir sutartims su trečiųjų valstybių subjektais, tačiau pačiose taisyklėse tokia galimybė nėra reguliuojama ir detalizuojama, galima rasti tik fragmentišką šių subjektų paminėjimą, pvz., 168 str., nustatant palūkanų normą, kai kreditoriaus gyvenamoji ar buveinės vieta yra trečiojoje valstybėje, galima vadovautis Europos Centrinio Banko taikoma palūkanų norma.

⁵² CESL reglamento 8 str.

⁵³ CESL reglamento 8 str.

taikyti tarpvalstybinei, tarptautinei sutarčiai, jeigu sutarties šalys pasirenka ją taikyti ir tai numato sutartyje.⁵⁴ Taip pat CK reglamentuoja ir vartojimo sutartis, todėl vadovaujantis tiek Lietuvos įstatymais, tiek ES teisės aktais, vartotojui, asmeninių poreikių tenkinimui įsigijus prekių iš Lietuvos ar užsienio verslininko, tam tikrais atvejais, vartotojo, nuolat gyvenančio Lietuvoje, sudarytai sutarčiai gali būti taikomos CK nuostatos.⁵⁵ Tokius atvejus nustato reglamentas Roma I. 6 jo straipsnyje yra įtvirtintos nuostatos, taikomos vartojimo santykiams, kai šalys nepasirinko taikytinos teisės. Šio straipsnio 2 dalis numato, kad net ir pasirinkus sutarčiai taikytiną teisę, vartotojui negali būti apribota galimybė gauti tokio lygio teisinę apsaugą, kurią numato jo nuolatinės gyvenamosios vietos teisės imperatyvios normos. Vartotojo nuolatinės gyvenamosios vietos teisė, nepasirinkus taikytinos teisės, taikoma tuomet, kai verslininkas vykdo savo veiklą vartotojo nuolatinės gyvenamosios vietos valstybėje arba bet kokiomis priemonėmis kreipia savo veiklą į tą valstybę arba ši valstybė yra tarp kelių valstybių, į kurias verslininkas kreipia savo veiklą bet kokiomis priemonėmis. Šios reglamento nuostatos yra sulaukusios kritikos, kadangi bet kuriuo atveju – ar sutarčiai taikytina teisė pasirinkta, ar ne, vartotojui, perkančiam iš verslininko, atitinkančio paminėtus kriterijus, bustaikomos jo nuolatinės gyvenamosios vietos teisės imperatyvios normos⁵⁶. Kaip minėta, tokias nuostatas įtvirtina ir CK. CESL kūrėjai lyg ir atkreipė dėmesį į Roma I reglamento nuostatų sukuriamą paradoksą ir netgi nusprendė, kad CESL padės jo išvengti. Jie įžvelgė, kad taikant šias taisykles kaip antrąją nacionalinės sutarčių teisės sistemą, visuose tarpvalstybiniuose sandoriuose vartotojams būtų taikoma vienoda teisinė apsauga ir tokiu būdu būtų išvengta būtinybės verslininkui domėtis kiekvieno konkretaus vartotojo nacionalinės teisės nuostatomis. Sutiktina su nuomone, kad šis siekis yra kiek prieštaringas. Tie patys CESL autoriai nurodo, kad CESL turėtų būti taikomos kaip pagrindinė ir vienintelė priemonė be jokių nuorodų į nacionalinius ir kitus teisės aktus. Bet taip pat nurodoma, kad šių taisyklių taikymas nedaro poveikio minėtam Roma I reglamento 6 straipsniui. Šias nuostatas analizavęs autorius pastebi, kad valstybės narės direktyvomis prisiėmė pareigas užtikrinti aukštą vartotojų teisių apsaugos lygį ir teisę įtvirtinti griežtesnį reguliavimą, todėl neatmetama galimybė, kad valstybių narių ar net trečiųjų valstybių vartotojų teisių imperatyvios nuostatos gali būti palankesnės vartotojams. Dėl šios priežasties CESL, siekiant įgyvendinti minėtą tikslą, turėtų būti nuolat peržiūrimos ir atnaujinamos, siekiant užtikrinti, kad jos nustatytų tokį patį ar net aukštesnį vartotojų teisių apsaugos standartą, nei nustato valstybių

---

⁵⁴ LR CK 1.37 str.

⁵⁵ LR CK 1.39 str.

⁵⁶ Stasys Drazdauskas. *Bendrosios Europos pirkimo–pardavimo teisės autonominio taikymo Lietuvoje problematika*. Vilnius: Teisė, 88. 2013, p. 121-122.

narių imperatyvios nuostatos.⁵⁷ Priešingu atveju CESL netektų prasmės ir verslininkams vistiek reikėtų domėtis vartotojų gyvenamosios vietos teise.

CESL kūrėjai turėjo viziją šią priemonę taikyti kaip bendrąsias ES prekybos sutarčių teisės taisykles, tačiau jų taikymas tik tarpvalstybinėms sutartims apsunkina verslininkus, kadangi dėl labai ribotos taikymo srities verslininkams tenka dviguba pareiga ir našta – valstybės vidaus rinkoje sutartims taikyti nacionalines nuostatas, o prekes tiekiant į kitas valstybes nares, rengti sutartis pagal CESL nuostatas, o tai akivaizdžiai lemia papildomas išlaidas ir laiko sąnaudas. Šiuo aspektu UNIDROIT principai, nors ir nereglamentuoja vartojimo santykių, verslininkų sutartyse yra pritaikomi daug paprasčiau ir lanksčiau, nereikalaudami papildomų veiksmų ir išlaidų. DCFR pritaikyti tiek vartojimo, tiek komerciniuose santykiuose yra paprasčiau, kadangi jie gali būti taikomi visoms Bendrijoje sudaromoms sutartims. Lietuvos CK yra taikomas vidaus bei tarpvalstybinėms sutartims, kai šalys tai numatė savo sutartyje. Tačiau, žvelgiant iš kliūčių tarpvalstybinėje prekyboje šalinimo pusės, į CK yra perkeliamos direktyvų nuostatos, kurios nustato minimalų tam tikros srities reglamentavimo lygį, todėl valstybėms narėms leidžiama direktyvų nuostatas nacionalinėje teisėje sureguliuoti griežčiau. Dėl šios priežasties nė vienos valstybės narės sutarčių teisės nuostatos negali būti pritaikomos visoje ES, kadangi visos jos yra skirtingos – vienoje valstybėje sureguliuotos griežčiau, kitose atitinka direktyvose nustatytą minimalų reglamentavimo lygį. Šiuo aspektu atrodytų, kad CESL turi daugiau perspektyvų šalinti visos ES sutarčių teisės skirtumus, kadangi galėtų būti taikomos visoms į taisyklių reguliavimo sritį patenkančioms ES tarpvalstybinėms sutartims, visgi kol kas lieka atviras klausimas dėl vartojimo santykių sureguliuavimo lygio.

2.2.3. Taikymas ribotam sutarčių rūšių ratui

Pasiūlyme dėl CESL aiškiai nurodoma, kad taisyklės turi būti taikomos tik populiariausiai ir daugiausia perspektyvų tobulėti turinčiai sutarčių rūšiai – pirkimo–pardavimo sutartims, įskaitant skaitmeninio turinio tiekimą ir susijusių paslaugų (remonto ir pan.) teikimą⁵⁸. Jokioms kitoms sutarčių rūšims šios taisyklės nėra taikomos. Mišrioms sutartims, t.y. turinčioms ne tik pirkimo–pardavimo, bet ir kitoms sutarčių rūšims būdingų sąlygų, taisyklės taip pat nėra taikomos.⁵⁹

⁵⁷ Ulrich Magnus. *CISG and CESL*. Max Planck Private Law Research Paper No. 12/27, 2012. P. 16-18. Žiūrėta 2017 03 13. Prieiga per internetą:

https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2165758.

⁵⁸ Pasiūlymo 16 p.

⁵⁹ CESL Reglamento 6 str. 1 d.

UNIDROIT principai, kaip minėta, taikomi tik komercinėms sutartims, apimančioms verslo sutartis tarp verslo subjektų, tačiau konkrečios sutarčių rūšys griežtai nėra apibrėžtos ir eliminuotos iš principų taikymo srities. Tai reiškia, kad UNIDROIT principai gali būti taikomi ir, pavyzdžiui, nuomos ar paslaugų teikimo sutarčiai, vienai įmonei nuomojant iš kitos įmonės tam tikrą įrangą komercinei veiklai vykdyti ar kt., jeigu sutarties paskirtis yra komercinė ir toks taikymas neprieštarautų atitinkamos sutarties esmei ir specialioms jai būdingoms nuostatomis.

DCFR skirtos taikyti sutartiniams, prievoliniams ir kitiems su jais susijusiems santykiams. Jos taikomos privačioms sutartims, juridiniams aktams (veiksmams), nesutartinėms teisėms ir pareigoms bei su jais susijusiems nuosavybės klausimams, išskyrus santykius, susijusius su viešąja teise.⁶⁰ Šios taisyklės apima ne tik sutartinius, bet ir nesutartinius įsipareigojimus, kai kuriuos vienašalius aktus (veiksmus), taip pat kai kuriuos kitus turto teisės aspektus – nuosavybės įgijimo/praradimo klausimus, nuosavybės apsaugą bei patikėjimo teisę. Pažymėtina, kad DCFR gana plačiai reguliuoja ir atskiras sutarčių rūšis – juose galima rasti konkretesnių specialiųjų pirkimo–pardavimo, lizingo, paslaugų, paskolos ir kitų sutarčių nuostatų.⁶¹

CK sutarčių teisės nuostatų taikymo ribos yra apibrėžtos CK 6.155 straipsnyje. Iš tikrųjų terminas „apibrėžtos“ savo prasme yra priešingas normoje įtvirtintai nuostatai, kadangi nuostatos yra taikomos visoms sutartims, su sąlyga, kad tam tikroms sutarčių rūšims gali būti taikomos specialios normos, tokiu būdu įtvirtindamas labai plačią ir, galima sakyti, neapibrėžtą sutarčių teisės taikymo sritį. Šio darbo kontekste tokios nuostatos vertintinos teigiamai, kadangi visą sutarties sudarymui ir teisių gynimui svarbią informaciją bei sąlygas galima rasti aiškiai sureglamentuotas viename dokumente, be būtinybės nereglamentuojamų nuostatų ieškoti kitose taisyklėse, taip pat tokia plati taikymo apimtis reiškia, kad nereikia kiekvieną kartą atskirai svarstyti, ar kodekso normos taikomos vienai ar kitai sutarčiai.

Akivaizdus naujųjų taisyklių trūkumas yra reglamentuojamų sutarčių rūšių apimtis. Kadangi šio darbo kontekste siekiama išvelgti galimą CESL įtaką šiuolaikinei sutarčių teisei, CESL reguliuojamos tik pirkimo–pardavimo (ir su jomis susijusios) sutartys, kurios visoje sutarčių teisėje apima tik vieną (pirkimo–pardavimo sutarčių) institutą. Tuo tarpu DCFR ar civilinis kodeksas apima daugumą sutarčių teisės rūšių nuostatų. UNIDROIT principai nereglamentuoja vartojimo sutarčių, tačiau jie gali būti taikomi visoms kitoms sutartims, neapsiribojant tik pirkimu–pardavimu. Taigi silpnesniųjų sutartinių santykių šalių atžvilgiu palankesni yra CK ir DCFR, kadangi reglamentuoja vartojimo santykius ir yra jiems taikomi. Taip pat jie įtvirtina atskirų sutarčių rūšių nuostatas, todėl

---

⁶⁰ DCFR 2009 I.-1:101 straipsnis

⁶¹ DCFR IV knyga, A, B, C dalys

yra palankesni ir pirkėjui verslininkui. Tačiau DCFR, priešingai nei CK, yra neprivalomo pobūdžio. Akivaizdu, kad šiuo aspektu CESL nusileidžia nacionaliniams įstatymams, kadangi pastaruosiuose yra sureguliuoti ne tik pirkimo-pardavimo, bet ir kiti sandoriai, dėl ko pirkėjui patogiau ir aiškiau būtų naudotis nacionaliais sutarčių teisės aktais.

Kalbant apie taisyklių taikymą reikėtų atskirai paminėti ir naujųjų taisyklių taikymo privalomumą – CESL yra neprivalomo pobūdžio teisinė priemonė, kuri šalių santykiams gali būti taikoma tik po to, kai šalys sutarė ją taikyti (teisinėje literatūroje toks taikymas dažnai vadinamas *opt-in*⁶²). UNIDROIT principai taip pat yra neprivalomo pobūdžio teisinė priemonė, tačiau jų taikymui šalių sutarimas nėra privalomas. Kaip buvo minėta, jie gali būti taikomi ir tuo atveju, kai šalys nepasirinko sutarčiai taikytinos konkrečios teisės. CK gali būti taikomas visais atvejais, kai šalys nėra sutartimi pasirinkusios taikytinos teisės. O imperatyvios kodekso nuostatos privalo būti taikomos visais atvejais, net jeigu šalys pasirinko taikytiną teisę. Tas yra numatyta ir nagrinėtose neprivalomo pobūdžio priemonėse. Pavyzdžiui, UNIDROIT principai įpareigoja šalis, pasirinkusias šiuos principus, pasyti šalių nacionalinių imperatyvių nuostatų.⁶³

Sutiktina su nuomone, kad CESL taisyklių kaip pasirinktinės priemonės taikymas galimai yra pasmerktas nesėkmei ir jos gali likti taip ir neįgyvendintos. Šiuo metu egzistuojančio pasirinkimo gausa ir neprivalomas, pasirinkimo valios išreiškimo reikalaujantis teisinių priemonių pobūdis visiškai nepaskatins sutarties šalių, ypač verslininkų, taikyti CESL sudaromai sutarčiai. Dėl šios priežasties, galimybė taikyti taisykles visais atvejais, išskyrus, kai šalys aiškiai sutaria jų netaikyti (vadinamoji *opt-out* galimybė) šiuo atveju yra patrauklesnė ir galėtų efektyviau užtikrinti vartotojų teisių apsaugą.⁶⁴ Dėl nurodytų aplinkybių šio darbo kontekste silpnesniųjų šalių atžvilgiu CK yra patrauklesnis, kadangi, kaip minėta, yra taikomas visais atvejais, nebent šalys sutartyje būtų sutarusios dėl kitokių taikytinų taisyklių. CK taikymas yra artimas *opt-out* taikymo galimybei, todėl turi daugiau perspektyvų. Be to, Lietuvos CK yra ganėtinai naujas, tačiau jau dabar akivaizdu, kad šalys jaustųsi drąsiau ir labiau užtikrintos, taikydamos jiems bent minimaliai žinomas taisykles. Tas pats pasakytina ir apie kitų valstybių narių nacionalinę teisę. Be to, nereikėtų pamiršti, kad kitų didžiųjų valstybių narių civiliniai kodeksai turi žymiai ilgesnę ir turiningesnę taikymo istoriją, dėl ko atsisakyti nacionalinės sutarčių teisės šių šalių subjektams būtų žymiai sudėtingiau.

---

⁶² Stasys Drazdauskas. *Bendrosios Europos pirkimo-pardavimo teisės autonominio taikymo Lietuvoje problematika*. TEISĖ. 88, 2013. Žiūrėta 2017 03 12. Prieiga per internetą:

www.zurnalai.vu.lt/teise/article/download/1610/982.

⁶³ UNIDROIT 1.4 str.

⁶⁴ Ulrich Magnus. *CISG and CESL*. Max Planck Private Law Research Paper No. 12/27, 2012. p. 228. Žiūrėta 2017 03 13. Prieiga per internetą:

https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2165758.

Išanalizavus taisyklių taikymo nuostatas akivaizdu, kad CESL šiuo aspektu turi ribotas galimybes užkariauti ES rinką. CESL yra įdomi iniciatyva, tačiau, nors ir taikoma visoje ES, ją pasirinkti ir pritaikyti verslininkai gali tik sutartyse su mažosiomis ir vidutinėmis įmonėmis arba su vartotojais. Sutartims su kitais stambiais verslininkais tektų ieškoti kitų alternatyvų. Kadangi CESL taikomi tik pirkimo-pardavimo sutartims, priklausomai nuo verslininko veiklos sferos, sudarant kelių rūšių sutartis (ne tik pirkimo–pardavimo) verslininkams vėlgi tektų ieškoti alternatyvių taisyklių, reguliuojančių ne tik pirkimo–pardavimo santykius. Be abejo, naujosios taisyklės išsiskiria tuo, kad apima ir skaitmeninio turinio nuostatas, tačiau verslininkams, vykdančioms nuolatinę, nepertraukiamą veiklą palankesnėmis galėtų pasirodyti CK ar DCFR nuostatos. CK privalumas yra imperatyvių nuostatų privalomumas visais atvejais, net kai taikytina teisė yra pasirinkta, taip pat jame yra įtvirtintos pagrindinės sutarčių rūšys, tačiau nepasirinkus taikytinos teisės jis būtų taikomas ne visada. Tuo tarpu DCFR galima būtų pritaikyti visoje ES ir daugeliui sutarčių rūšių, kadangi jis buvo rengtas analizuojant skirtingų valstybių narių sutarčių teisę ir visų šių nuostatų ekvivalentas įtvirtintas DCFR straipsniuose ir jų komentaruose. Taip pat šios taisyklės reguliuoja tiek verslininkų, tiek ne verslininkų, tiek vartotojų sutartinius santykius, todėl kiekvienam subjektus aktualias nuostatas kartu su paaiškinimais galima rasti viename taisyklių rinkinyje.

2.3. Sutarčių sąvoka

Siekiant identifikuoti šalių santykius kaip sutartinius ir parinkti bei pritaikyti jiems atitinkamas taisykles, svarbu aptarti sutarties sąvoką ir nustatyti, kokie veiksmai yra laikomi sutartimi. Taip pat sutarties ir atskirų rūšių sutarčių sąvoka ne tik padeda identifikuoti ją kaip tokią, bet ir atskleisti jos esmę, pamatines sąlygas ir apibrėžti šalių sutartines prievolės. Toliau bus analizuojama skirtingose lyginamose priemonėse įtvirtinta sutarties sąvoka. Taip pat, kadangi CESL skirti taikyti tik pirkimo-pardavimo ir vartojimo pirkimo–pardavimo santykiams, šių sutarčių sąvokos taip pat bus analizuojamos lyginamų teisinių priemonių kontekste.

2.3.1. Bendroji sutarties sąvoka

CESL reglamento 2 straipsnyje sutartis bendrąja prasme yra apibrėžiama kaip susitarimas, kuriuo siekiama sukurti prievolinius santykius ar kitas teises pasekmes. Šis apibrėžimas yra gana platus ir nepakankamai aiškus, kadangi kilus ginčui tektų papildomai aiškintis, kurie gi susitarimai šių taisyklių kontekste bus laikomi sutartimi ir kas yra tos kitos teisinės pasekmės. Vartojimo santykiuose toks apibrėžimas yra ydingas, kadangi, siekiant užtikrinti tinkamą vartotojų teisių

apsaugą, taisyklėse reikėtų vengti neapibrėžtų terminų, kurie tik apsunkina vartotojų teisių užtikrinimą papildomu poreikiu aiškintis šių terminų reikšmes ir turinį. Pažymėtina, kad toliau pačiame taisyklių tekste sutarties sąvoka nėra pateikiama ir papildomai nedetalizuojama.

Kaip buvo minėta, daugelis CK sutarčių teisės nuostatų buvo perimtos ir įkvėptos UNIDROIT principų, bet šie principai atskirai sutarties sąvokos nepateikia. Kaip buvo minėta, UNIDROIT principų komentaruose yra glaustai apibūdinamos tik komercinės ir tarpvalstybinės sutartys. Tikėtina, kad kilus ginčui, teismui tektų nagrinėti ir aiškintis sutarties sąvoką, vadovaujantis UNIDROIT principų sukūrimo tikslais, komentarais ir kitais teisės šaltiniais, reglamentuojančiais sutarčių sąvokas, kadangi pačiose taisyklėse ši sąvoka nėra įtvirtinta.

DCFR sutartis apibrėžiama kaip susitarimas, kuriuo siekiama sukurti įpareigojančius teisinius santykius ar sukelti kitokias teises pasekmes. Šis susitarimas laikomas dvišaliu arba daugiašaliu teisiniu aktu (veiksmu). Teisinis aktas (veiksmas) tame pačiame straipsnyje apibūdinamas kaip bet koks pareiškimas ar susitarimas, tiek išreikštas, tiek numanomas iš konkludentinių veiksmų, kuriuo siekiama sukelti teises pasekmes. Jis gali būti vienašalis, dvišalis arba daugiašalis.⁶⁵ DCFR sutarties sąvoka apima akivaizdžiai platesnį santykių ratą, nei CESL, kadangi apima ne tik sutartis, tačiau ir kitus susitarimus ir pareiškimus, veiksmus.

Pažymėtina, kad DCFR apibrėžtas teisinis aktas/veiksmas (angl. *legal act*), Lietuvos civilinėje teisėje žinomas kaip sandoris. Sandoriu laikomi būtent asmenų veiksmai (aktai), kuriais siekiama sukurti, pakeisti ar panaikinti civilines teises ir pareigas. Sandoriai taip pat gali būti vienašaliai, dvišaliai ar daugiašaliai.⁶⁶ Taip pat atkreiptinas dėmesys į tai, kad sandorio sąvoka yra platesnė nei sutarties ir apima daugiau teisinių veiksmų. CESL sandorio apibrėžimo nepateikia, nors, pavyzdžiui, vienašalis sutarties nutraukimas yra laikytinas vienašaliu sandoriu ir jam taikytinos sandorių nuostatos.

CK sutartis apibūdinama kaip dviejų ar daugiau asmenų susitarimas sukurti, pakeisti ar nutraukti civilinius teisinius santykius, kai vienas ar keli asmenys įsipareigoja kitam asmeniui ar asmenims atlikti tam tikrus veiksmus (ar nuo jų susilaikyti), o pastarieji įgyja reikalavimo teisę.⁶⁷ Kadangi minėta nuostata yra bendroji teisės norma, taikoma visoms sutartims, sąvoka yra platesnė ir apima ne tik dvišalius, bet ir daugiašalius susitarimus. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad lietuviškoji sutarties sąvoka apima pozityvų ir negatyvų veiksmų apibrėžimą – ji apima tiek aktyvius šalių veiksmus, tiek ir neveikimą (susilaikymą nuo veiksmų atlikimo). Tokių veiksmų kategorijos kitose

---

⁶⁵ DCFR II.-1:101 str.

⁶⁶ LR CK 1.63 str.

⁶⁷ LR CK 6.154 str. 1 d.

aptariamose priemonėse nėra įtvirtinta. Taip pat ši sutarties sąvoka, kaip ir sandoris, apima trijų rūšių teises pasekmes – civilinių teisinių santykių sukūrimą, šių santykių pakeitimą arba panaikinimą. Kaip matyti iš CESL sutarties sąvokos, sutartis apima tik veiksmus, kuriais siekiama sukurti prievolinius santykius ar kitas plačiau nedetalizuotas teises pasekmes. Dėl to negalima daryti tikslios išvados apie tai, kokias teises pasekmes CESL sutarties sąvoka apima.

DCFR sutartį ne tik apibrėžia plačiausiai, tačiau šią sąvoką ir paaiškina. CK sutarties sąvoka yra apibūdinama siauriau, tačiau ji pateikiama glaustai ir aiškiai, apsiribojant trijų rūšių teisinėmis pasekmėmis – civilinių santykių sukūrimu, pakeitimu ir panaikinimu. Tuo tarpu seniausios iš nagrinėjamų priemonių – UNIDROIT principai – sutarties sąvokos apskritai nepateikia. Akivaizdu, kad CESL kūrėjai labai nesivargino taisyklėse įtvirtindami sutarties sąvoką. Atsižvelgus į aptartas nuostatas, darytina išvada, kad iš aptartų nuostatų DCFR sutartį apibrėžia aiškiausiai. Kita vertus, tikėtina, kad CESL kūrėjai nematė tikslo „narplioti“ ir aiškinti sutarties sąvoką, kadangi šių taisyklių taikymo sritis yra siaura ir pagrindinė šioms taisyklėms aktuali teisinė pasekmė yra konkretaus pirkimo-pardavimo santykio sukūrimas.

2.3.2. Pirkimo–pardavimo sutarčių apibrėžimas

Kadangi naujosios taisyklės skirtos taikyti tik pirkimo–pardavimo sutartims, skaitmeninio turinio tiekimui ir susijusioms paslaugoms, pirkimo–pardavimo sutarčių sąvoka įtvirtinta tame pačiame reglamento apibrėžimų straipsnyje – tai sutartis, kuria pardavėjas perduoda arba įsipareigoja perduoti prekes pirkėjui nuosavybės teise, o pirkėjas sumoka arba įsipareigoja sumokėti kainą, įskaitant prekių, kurios turi būti padarytos arba pagamintos, tiekimo sutartis ir išskyrus sutartis dėl prekių pirkimo–pardavimo varžytinėse arba kitaip susijusias su viešosios valdžios vykdymu⁶⁸. Ši sutarties sąvoka yra detalesnė nei bendroji sutarties sąvoka. Iš apibrėžimo matyti, kad CESL apima ne tik šalių veiksmus, kuriais viena šalis perduoda prekę, o kita už ją sumoka, tačiau ir įsipareigojimą minėtus veiksmus atlikti ateityje. Tai reiškia, kad aptariamas sutarties apibrėžimas apima ne tik sutartinius, tačiau ir ikisutartinius santykius – pažadą pirkti ar perduoti, kai tarp šalių dar neegzistuoja sutartiniai santykiai.

CK pirkimo-pardavimo sutarties sąvoka apima pardavėjo įsipareigojimą perduoti daiktą nuosavybės ar patikėjimo teise ir pirkėjo įsipareigojimą priimti daiktą ir už jį sumokėti nustatytą kainą.⁶⁹ Sąvoka apima daiktų perdavimą ne tik nuosavybės, bet ir patikėjimo teise. Patikėjimo teisės institutas įtvirtintas CK 4-ojoje knygoje. Turto patikėjimo (angl. *trust*) teisė reiškia, kad turto

⁶⁸ CESL reglamento 2 str. k p.

⁶⁹ LR CK 6.305 str. 1 d.

gavėjas – patikėtinis, perduotą turtą valdo, naudoja ir disponuoja turtą perdavusio asmens – patikėtojo, nustatyta tvarka ir sąlygomis.⁷⁰ Lietuvoje šia teise dažniau naudojasi valstybės ir savivaldybės įmonės, įstaigos, būtent šios teisės pagrindu dažniausiai tvarko savo turtą.⁷¹ Plačiau valstybės ir savivaldybių turto tvarkymo klausimus reglamentuoja valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymas, kurio 10 ir 11 straipsniai reglamentuoja minėto turto perdavimą patikėjimo teise.⁷²

Pirkimo–pardavimo sutartis DCFR apibrėžiama kaip sutartis, kuria viena šalis (pardavėjas), įsipareigoja kitai šaliai (pirkėjui) perleisti nuosavybės teisę į prekes pirkėjui ar trečiajam asmeniui, tiek iš karto sutarties sudarymo metu, tiek vėliau, o pirkėjas įsipareigoja sumokėti kainą.⁷³ DCFR taip pat kaip ir CESL apima ne tik egzistuojančią pareigą perduoti daiktus, bet ir įsipareigojimą šiuos veiksmus atlikti ateityje. Taip pat DCFR pirkimo-pardavimo sutarties sąvoka apima ir sutartis trečiųjų asmenų naudai, kadangi prekės gali būti perduotos ne tik sutarties šaliai, bet ir trečiajam asmeniui. DCFR, taip pat kaip ir CK reglamentuoja patikėjimo teisinius santykius, tačiau pirkimo–pardavimo sutarties sąvoka nenumato galimybės parduodamą prekę perduoti kitais nei nuosavybės teisės pagrindais.

Pažymėtina, kad visos trys aptartos priemonės apima ne tik prievoles pirkti ir parduoti, bet ir įsipareigojimus atlikti minėtus veiksmus. Kadangi CESL skirti taikyti konkrečiai sutarčių rūšiai – pirkimui–pardavimui, šios sutarties rūšies sąvoka taisyklėse įtvirtinta plačiau ir aiškiau, sudarant galimybę iš karto identifikuoti pagrindines šalių prievoles. Visgi DCFR šios sutarties sąvoka vėlgi yra apibrėžta plačiau, kadangi apima ir sutartis trečiųjų asmenų naudai, kas yra aktualu, pavyzdžiui, kai sutarties naudos gavėjas yra ne sutarties šalis, o kitas asmuo. CK pirkimo-pardavimo sutartimi prekes galima perduoti ir patikėjimo teise, tačiau šio darbo kontekste ši teisė nėra aktuali.

Apibendrinus matyti, kad CESL yra orientuotos išskirtinai į vieną sutarčių rūšį – pirkimą–pardavimą, todėl šios sutarties sąvoką apibrėžia plačiau, nei bendrąją sutarties sąvoką ir apima ne tik pareigas pirkti/parduoti, tačiau ir įsipareigojimus šiuos veiksmus atlikti ateityje. Visgi DCFR pirkimo-pardavimo sutarties sąvoka įtvirtinta kiek plačiau – ji apima tuos pačius įsipareigojimus kaip ir CESL, tačiau papildomai apima ir trečiuosius asmenis, kurie gali būti pirkimo–pardavimo sutarties naudos gavėjais.

---

⁷⁰ LR CK 4.106 str. 1 d.

⁷¹ Sakavičius, Justas. *Turto patikėjimo teisė ir jos ypatumai Lietuvos civilinėje teisėje*. Socialinių mokslų studijos. Mykolo Romerio universitetas, 2011, p. 1103-1104. Žiūrėta 2017 02 26. Prieiga per internetą: https://www.mruni.eu/upload/iblock/696/18_Sakavicius.pdf.

⁷² Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymas. Valstybės žinios, 1998, Nr. 54-1492.

⁷³ DCFR IV.A.-1:202 str.

2.3.3. Vartojimo sutartys

Dauguma prekyautojų klientų yra vartotojai, kurie yra viena pažeidžiamiausių subjektų grupių. CESL buvo kurti su tikslu apsaugoti šią grupę santykiuose su verslininkais. Vartojimo pirkimo–pardavimo sutartis CESL reglamente yra apibūdinta kaip pirkimo–pardavimo sutartis, kurioje pardavėjas yra įmonė, o pirkėjas–vartotojas. Toliau ši sąvoka nėra atskleidžiama ir detalizuojama, taisyklėse tik pažymima, kurios normos yra taikomos vartotojo atžvilgiu. Ten pat yra pateikti glausti verslininko ir vartotojo apibrėžimai, kur pirmasis gali būti fizinis ar juridinis asmuo, kuris veikia su savo verslu susijusiais tikslais, o antrasis yra fizinis asmuo, veikiantis su savo verslu nesusijusiais tikslais.⁷⁴ Pažymėtina, kad CESL lietuviškajame tekste galima rasti kalbinį neatitikimą – prekyautojas minėtame straipsnyje (reglamento 2 str. e punktas) apibūdinamas kaip fizinis ar juridinis asmuo, tuo tarpu vartojimo pirkimo–pardavimo sutarties sąvokoje pardavėjui apibrėžti vartojama ne prekyautojo ar verslininko, o įmonės sąvoka (reglamento 2 str. l punktas). Įmonė yra juridinis asmuo ir šią sąvoką vartojant vartojimo santykiuose pardavėjo sąvoka būtų labai susiaurinama, pašalinant verslininkus fizinius asmenis. Tikėtina, kad buvo padaryta klaida, verčiant dokumento tekstą, kadangi angliškajame tekste pardavėju yra laikomas prekyautojas, t. y. ta pati sąvoka, kuri CESL reglamento 2 straipsnio e punkte apibūdinama kaip fizinis ar juridinis asmuo.

DCFR vartojimo pirkimo–pardavimo sutartis yra pirkimo–pardavimo sutartis, kurioje pardavėjas yra verslininkas, o pirkėjas – vartotojas. Čia, kaip ir CESL, nebeatkartojama pirkimo pardavimo sutarties sąvoka, tik pažymima, kad pasikeičia sutarties subjektai.⁷⁵ Visgi DCFR vartojimo sutarties šalių apibrėžimas yra kiek platesnis nei CESL. DCFR I.-1:105 straipsnio 1 ir 2 dalyse yra apibrėžtos vartotojo ir verslininko sąvokos, o to paties straipsnio 3–joje dalyje įtvirtintas „dvigubo tikslo“ principas, kuris reiškia, kad tuo atveju, kai asmuo, įsigijantis prekę, didžiąja dalimi prekę naudos asmeniniais tikslais, bet kartu ir maža dalimi verslo tikslais, turi būti laikomas vartotoju. Tuo atveju, kai parduodantis asmuo didžiąja dalimi prekę parduoda su verslu nesusijusiais tikslais ir tam tikra dalimi verslo tikslais, toks asmuo turi būti laikomas verslininku. Tokios nuostatos praplečia galimybes taikyti vartotojų teisių apsaugą ir neapkrauna vartotojo būtinybe aiškintis pardavėjo veiksmų tikslus (ar jis prekę parduoda siekdamas pelno ar kitų tikslų).⁷⁶ Pažymėtina, kad CK įtvirtina panašias nuostatas. CK įtvirtinta prezumpcija, numatanti, kad tuo atveju, kai fizinis asmuo sudaro sutartį dvigubo nudojimo (ir vartojimo ir verslo) tikslais, tačiau

⁷⁴ CESL reglamento 2 str. l punktas, CESL 2 str. l punktas

⁷⁵ DCFR IV.A.-1:204 str.

⁷⁶ DCFR I.-1:105 straipsnio komentaras

vyrauja vartojimo tikslas, tokiai sutarčiai taikomos vartojimo sutarčių nuostatos, t.y. tokia sutartis bus laikoma vartojimo sutartimi, o pirkėjas – vartotoju. Tokios pat taisyklės taikomos ir tuo atveju, kai sutartį su verslininku sudaro viešasis juridinis asmuo, atstovaujantis vartotojui, o prekėmis ar paslaugomis faktiškai naudojasi vartotojas.⁷⁷ Be to, DCFR yra įtvirtintas „negatyvusis“ vartotojo apibrėžimas – vartotoju laikomas asmuo veikiantis ne su verslu susijusiais tikslais. Tai reiškia, kad tam tikrais atvejais DCFR suteikia apsaugą ne tik tam tikrajam vartotojui fiziniam asmeniui, bet ir kitiems subjektams, kurie nepatenka į verslininko apibrėžimą, t. y. ir fiziniams asmenims ne vartotojams, ne pelno organizacijoms ir pan.⁷⁸

CK vartojimo pirkimo–pardavimo sutartimi verslininkas įsipareigoja perduoti nuosavybės teise prekes (suteikti paslaugas), o vartotojas įsipareigoja jas priimti ir sumokėti kainą.⁷⁹ Pažymėtina, kad vartojimo pirkimo–pardavimo sutarties sąvoka CK pastaruoju metu buvo praplėsta minėto straipsnio pirmąją dalį papildant nuostata, kad tam tikrais atvejais vartojimo sutartimi bus laikomos ir kitos verslininko ir vartotojo sudarytos sutartys. Šių nuostatų pakeitimo įstatymo aiškinamajame rašte autoriai viena iš pakeitimų priežastimi nurodo aplinkybes, kad CK vartotojas pagal vartojimo sutartį įsipareigoja sumokėti už prekes ar paslaugas, kai tuo tarpu Europos Sąjungos Teisingumo Teismas (ESTT) 2015 m. priėmė sprendimą byloje, kurioje buvo konstatuota, kad nesąžiningų sąlygų direktyvos⁸⁰ nuostatos turi būti aiškinamos ir taikomos visoms vartojimo sutartims, atsižvelgiant į pirkėjo veikimo tikslus, t. y. pastarasis turi veikti su verslu ir profesija nesusijusiais tikslais.⁸¹ Tai reiškia, kad vartojimo sutartimi turi būti laikoma ne tik atlygintinė sutartis, kuria vartotojas įsipareigoja sumokėti, bet ir tos sutartys, kurios nenumato vartotojui pareigos mokėti, kaip antai minėtoje byloje ESTT pripažino, kad nesąžiningų sąlygų direktyvos nuostatos turi būti taikomos ir hipotekos bei laidavimo sutartims.

Visgi DCFR vartojimo sutartis apibrėžia vartotojams palankesniu būdu, kadangi įtvirtina gana platų dvigubo naudojimo tikslą. Nors mūsų civilinis kodeksas taip pat įtvirtina dvigubo naudojimo principą, tačiau jis orientuotas tik į vartotojo tikslus, kuriais pirkėją galima laikyti vartotoju. Tuo tarpu DCFR minėtas principas yra platesnis, kadangi nustato kriterijus, kuomet pardavėjas yra laikomas verslininku. Sąlyga, kad pardavėjas, veikiantis dviem tikslais – tiek

---

⁷⁷ LR CK 6.288³ str. 3 d.

⁷⁸ Pavyzdžiui, DCFR II knygoje 9:403 – 9.405 straipsniuose yra apibrėžiamos nesąžiningos sutarčių sąlygos 3 rūšių santykiuose – vartojimo, ne verslininkų ir verslininkų sutartyse. Šios normos suteikia apsaugą ne tik vartotojams, bet ir ne verslininkams, t. y. asmenims, kurie nėra nei vartotojai, nei profesionalūs verslininkai.

⁷⁹ LR CK 6.228¹ str. 1 d.

⁸⁰ 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyva Nr. 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais, OL 95.

⁸¹ Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2015 m. lapkričio 19 d. nutartis byloje Nr. C74/15, cituota iš Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.228¹, 6.228³, 6.228⁴, 6.228⁵, 6.228⁶, 6.228⁷, 6.228⁹, 6.228¹⁰, 6.228¹¹ ir 6.228¹² straipsnių pakeitimo įstatymo projekto aiškinamojo rašto.

susijusiais su jo verslu, tiek nesusijusiais, bus laikomas verslininku vartotojo atžvilgiu, yra palankesnė vartotojui, kadangi praktiškai apriboja galimybes atsisakyti sutartį pripažinti vartojimo ir taikyti vartotojui apsaugą ir tokiu būdu praplečia vartotojų apsaugos taikymo ribas bei palengvina pardavėjo identifikavimo našta. Tuo tarpu CESL, nors ir siekia įtvirtinti aukštą vartotojų teisių apsaugos ir teisinio tikrumo lygį, nei apie vartotojo, nei apie verslininko identifikavimą neužsimena.

2.3.4. Nuotolinės ir ne prekybai skirtose patalpose sudarytos sutartys

Atsižvelgiant į elektroninės prekybos plėtrą ir naujų nuostatų vartotojų teisėje įtvirtinimą⁸², CESL taip pat yra apibrėžtos nuotolinės prekybos ir ne prekybai skirtose patalpose sudarytos sutartys: nuotolinės prekybos sutartis yra sutartis, sudaryta pagal organizuotą nuotolinės prekybos sistemą, fiziškai nedalyvaujant sutarties šalims (pirkėjui ir pardavėjui ar jų atstovams), iki sutarties sudarymo ir jos sudarymo momentu naudojant tik nuotolinio ryšio priemones. Ne prekybai skirtose patalpose sudaryta sutartis turėtų būti suprantama kaip sutartis tarp verslininko ir vartotojo, atitinkanti bent vieną iš kriterijų: 1) sudaryta ne įprastose to verslininko prekybos patalpose, dalyvaujant verslininkui (jo atstovui) ir vartotojui, 2) sudaryta verslininko prekybos patalpose ar naudojant nuotolinio ryšio priemones, po to, kai į vartotoją buvo kreiptasi asmeniškai ne prekybai skirtose patalpose, taip pat dalyvaujant verslininkui (jo atstovui) ir vartotojui, 3) verslininko (jo atstovo) organizuotoje išvykoje, kurios tikslas prekių, skaitmeninio turinio ar susijusių paslaugų reklamavimas ir pardavimas ar tiekimas vartotojui.⁸³

Nuotolinės sutartys DCFR nėra atskirai apibrėžiamos, tačiau jas galima sutikti kituose taisyklių straipsniuose, reglamentuojančiuose, pavyzdžiui, verslininko pareigą suteikti informaciją, vartotojo teisę atsisakyti sutarties, sudarytos nuotoliniu būdu ir pan. Ne prekybai skirtose patalpose sudarytomis sutartimis DCFR apibrėžiamos sutartys, kurių pagrindu pardavėjas tiekia prekes, kitą turtą ar paslaugas, įskaitant finansines paslaugas, vartotojui arba, kai vartotojas suteikia asmeninę garantiją pardavėjui, ir vartotojo oferta ar akceptas buvo pateikti ne verslininko prekybai skirtose patalpose.⁸⁴ Iš šio apibrėžimo matyti, kad į ne prekybai skirtose patalpose sudaromų sutarčių sąvoką įeina prekių, kito turto, finansinių ir kitų paslaugų pirkimas, taip pat garantijos (laidavimo) suteikimas, t.y. apimami ne tik pirkimo–pardavimo santykiai.

---

⁸² 2011 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2011/83/ES dėl vartotojų teisių, kuria iš dalies keičiamos Tarybos direktyva 93/13/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 1999/44/EB bei panaikinamos Tarybos direktyva 85/577/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 97/7/EB, OJ L304.

⁸³ CESL reglamento 2 str. p ir q punktai.

⁸⁴ DCFR II.-5:201 str. 1 d.

Nuotolinė ir ne prekybai skirtose patalpose sudaryta sutartis CK apibrėžiama analogiškai CESL įtvirtintam apibrėžimui, kadangi tiek CK pakeitimai atlikti, tiek pati CESL sukurta ES direktyvų šioje srityje pagrindu: 2011 m. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl vartotojų teisių pagrindu, kuri iš dalies pakeitė 1993 m. Tarybos direktyvą Nr. 93/13/EEB bei Europos Parlamento ir Tarybos 1999 m. direktyvą Nr. 1999/44/EB ir panaikino 1985 m. Tarybos direktyvą Nr. 85/577/EEB (direktyva dėl ne prekybai skirtose patalpose sudarytų sutarčių) bei 1997 m. Europos Parlamento direktyvą Nr. 97/7/EB (direktyva dėl nuotolinių sutarčių) ir šių direktyvų pagrindu, kadangi naujoji 2011 m. direktyva priimta jau po CESL priėmimo.⁸⁵

Kaip buvo minėta, CESL ir CK nuotolinių ir ne prekybai skirtose patalpose sudaromų sutarčių sąvokos buvo apibrėžtos egzistuojančių ES teisės aktų pagrindu, todėl abi išsamiai įtvirtina minėtų sutarčių apibrėžimus. DCFR plačiau šių sutarčių sąvokos plėtojamos kituose straipsniuose, įtvirtinančiuose vartotojų teises. DCFR į ne prekybai skirtose patalpose sudaromų sutarčių apibrėžtį įtraukia ir finansinių paslaugų teikimą bei garantijos suteikimą, todėl akivaizdu, kad ir šiuo aspektu DCFR nuostatos vartotojui yra palankesnės nei CESL, kadangi CESL prekės sąvoka apima tik kilnojamąjį materialų daiktą, taip pat apimamos ne tik sutartys, kuriomis pirkėjas įsipareigoja sumokėti.

Išanalizavus lyginamose priemonėse įtvirtintas sąvokas, darytina išvada, kad visgi DCFR siekis apibrėžti ne tik bendrąsias, bet ir vartojimo sutarčių sąvokas buvo įgyvendintas žymiai plačiau ir aiškiau. Kol kas susidaro įspūdis, kad CESL sąvokos buvo apibrėžtos tik bendrais bruožais ir atrodo, kad yra labiau skirtos ne pačioms sutarties šalims, o, pavyzdžiui, teisėkūros subjektams, kurie pritaikydami CESL nuostatas, turėtų jas plėsti. CESL kūrėjams vertėjo plačiau paanalizuoti valstybių narių nacionalinės teisės ir DCFR nuostatas, kadangi pastarosios tiek bendrus sutartinius, tiek vartojimo santykius reguliuoja aiškiau, sąvokos yra platesnės ir beveik neturėtų sudaryti neaiškumų verslininkams, pritaikant šias taisykles sutartyse, taip pat gana plačiai ir aiškiai įtvirtina nuostatas vartotojų naudai, vartotojų naudai išplečia verslininko sąvoką ir palengvina vartotojams galimybes šiomis nuostatomis pasinaudoti.

2.4. Sutarčių teisės principai

Sutarčių teisės principus svarbu aptarti šio darbo kontekste, kadangi visuotinai pripažįstama, kad civilinė teisė (ir, žinoma, sutarčių teisė) yra priskiriama prie dispozityviosiomis

---

⁸⁵ 2011 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2011/83/ES dėl vartotojų teisių, kuria iš dalies keičiamos Tarybos direktyva 93/13/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 1999/44/EB bei panaikinamos Tarybos direktyva 85/577/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 97/7/EB, OJ L304.

teisės normomis reguliuojamos teisės šakos. Lietuvos civilinė teisė ne tik įtvirtina konkrečių sutarčių rūšių nuostatas, kurias asmenims leidžiama sudaryti, bet ir priešingai, įtvirtina nuostatą, kad asmenys gali sudaryti kelių rūšių požymių turinčias sutartis ar net šiuo metu sutarčių teisėje nereglamentuojamas sutartis, svarbu tik tai, kad tokia sutartis neprieštarautų įstatymams ir būtų teisėta.⁸⁶ Dėl šios priežasties, sudarant sutartį, kurios teisės normos gali nereglamentuoti, sutarčių teisėje yra įtvirtinti principai, kurie turi sudaryti bet kurios sutarties pagrindą, jais turi vadovautis sutarties šalys, taip pat teismai, aiškindami šalių sutarties nuostatas. Šio darbo kontekste pagrindiniais ir pamatiniais laikytini sutarčių laisvės (šalių autonomiškumo), sąžiningumo ir sąžiningos dalykinės praktikos, bendradarbiavimo ir kiti principai, kurie yra įtvirtinti naujosiose taisyklėse ir bus analizuojami toliau šiame darbe.

2.4.1. Sutarties laisvės principas

Aptariamas principas seniai yra pripažįstamas vienu pagrindinių sutarčių teisės principų, kadangi suteikia sutarties šalims teisę patiems spręsti, kokią sutartį sudaryti ar jos nesudaryti, sudarytą sutartį nutraukti ar pakeisti bei nustatyti sutarties turinį. Naujosiose taisyklėse šis principas yra apibrėžtas labai lakoniškai – čia jis suprantamas kaip šalių teisė apsispręsti sudaryti sutartį imperatyvioms teisės normoms neprieštaraujančiomis sąlygomis. Į šį principą įtraukta laisvė pasirinkti taisyklės, kurios reguliuotų sudaromą sutartį, o būtent – CESL.⁸⁷

DCFR sutarties laisvės principas įtvirtintas šalių autonomijos principo pavadinimu. Abu šie pavadinimai laikytini sinonimais⁸⁸. Šis principas reiškia, kad šalys yra laisvos sudaryti sutartį ar kitą teisinį aktą (veiksmą) ir nustatyti jų turinį, atsižvelgiant į imperatyvias teisės normas. DCFR kaip ir PECL leidžia šalims apriboti kai kurių DCFR taisyklių, susijusių su sutartimis ir teisiniais aktais (veiksmais) arba su teisėmis ir pareigomis, kylančiomis iš sutarties ar teisinių aktų (veiksmų), taikymą, nebent taisyklėse būtų numatyta kitaip. Sąlyga, nustatanti, kad šalys negali pašalinti taisyklės taikymo arba nukrypti ar keisti taisyklės poveikio, neužkerta šaliai kelio atsisakyti teisės, kuri jau atsirado ir apie kurią ta šalis žino.⁸⁹ Tiek CESL, tiek DCFR sutarties laisvės turinys įtvirtinamas su sąlyga, kad šiose priemonėse gali būti nustatomos išimtys. Vadovaujantis DCFR šalių autonomijos principo komentaru, toks įtvirtinimas išreiškia nuostatą, kad sutarties laisvės principas nėra absoliutus ir jo ribojimai gali būti įtvirtinti toliau taisyklėse. Pavyzdžiui, nustatant

⁸⁶ LR CK 6.156 str. 1, 3 d.

⁸⁷ CESL 1 str.

⁸⁸ Valentinas Mikelėnas et al. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė*. Justitia: Vilnius, 2003. p. 194.

⁸⁹ DCFR II.-1:102 str.

susitarimo negaliojimo pagrindus, prieštaravimo teisės normoms ar pamatiniams principams atvejus ir pan.⁹⁰

CK sutarties laisvės principas yra apibrėžtas plačiau nei naujosiose taisyklėse. Čia sutarties laisvės principas reiškia, kad šalys savarankiškai sprendžia sudaryti sutartį ar ne ir su kuo, taip pat nustatyti tarpusavio teises ir pareigas. Be to, CK leidžia sudaryti ir jame tiesiogiai neįtvirtintas sutartis, jeigu jos neprieštaruja įstatymams. Taip pat čia tiesiogiai įtvirtinamas draudimas versti asmenį per prievartą sudaryti sutartį, išskyrus atvejus, kai įstatymai gali nustatyti tokią pareigą asmeniui. Taip pat sutarties laisvės principas apima laisvę nustatyti sutarties turinį (sąlygas), formą.⁹¹ Kaip buvo aptarta ankščiau, CK bendrosios sutarčių teisės nuostatos yra perimtos iš UNIDROIT principų. Tiek CK, tiek UNIDROIT principai⁹² pripažįsta sutarties laisvės principą pagrindiniu sutarčių teisės principu, užtikrinančiu civilinę apyvartą ir laisvą konkurenciją. Be abejo, abi priemonės numato, kad išimtiniais atvejais šis principas gali būti ribojamas, pavyzdžiui, viešojo intereso apsaugos tikslais. CK šie ribojimai yra įtvirtinti prie viešųjų sutarčių⁹³. UNIDROIT principai šių ribojimų plačiau nereglamentuoja, kadangi tokios sutartys nepatenka į jų reguliavimo sritį, tačiau 1.1 straipsnio komentare išskiriami keli atvejai, kai valstybės gali nustatyti sutarties laisvės principo ribojimus – tai ekonominiai sektoriai, kuriuose nėra konkurencijos (matyt, elektros energijos, vandens, dujų tiekimas ir pan., turintys didelę reikšmę visai visuomenei ir dėl to privalomai reglamentuojami įstatymais) bei imperatyvios įstatymų normos (taip pat skirtos apsaugoti asmenų interesus). Naujosiose taisyklėse šios išimties nėra įvardijamos.

Kaip buvo minėta, CESL sutarčių laisvės principas apibrėžtas labai lakoniškai, nors šis principas laikytinas vienu pagrindinių sutarčių principų ir net sutarčių pagrindu. Tuo tarpu CK šis principas apibrėžtas daug plačiau, įtraukiant tiesioginį draudimą versti asmenį sudaryti sutartį bei aptariant minėto principo išimtis. Nors CESL skirti taikyti tik prekybos santykiams, sutarties laisvės principas yra aktualus tiek visai sutarčių teisei, tiek kiekvienai atskirai sutarčiai. Manytina, kad CESL šis principas, nors ir įtvirtintas pirmajame taisyklių straipsnyje, apibūdinamas per nelyg abstrakčiai ir visiškai nėra atskleidžiama jo esmė.

2.4.2. Sąžiningumo ir sąžiningos dalykinės praktikos principas

⁹⁰ DCFR II.-1:102 str. Žr. komentarą.

⁹¹ Valentinas Mikelėnas et al. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė*. Justitia: Vilnius, 2003. p. 194.

⁹² UNIDROIT 1.1 str.

⁹³ LR CK 6.161 str.

Šis principas taip pat yra neatsiejamas nuo sutarčių teisės ir apskritai nuo visos teisės. CESL reglamente sąžiningumas ir sąžininga dalykinė praktika apibūdinama kaip doras, atviro ir kitos šalies interesų paisymu grindžiamo elgesio, susijusio su tam tikru sandoriu ar santykiais, standartas⁹⁴. Taisyklėse šis principas įtvirtintas imperatyvios normos pavidalu. Taisyklių 2 straipsnio 3 punktas draudžia susitarimus dėl šio principo netaikymo. Taip pat tame pačiame straipsnyje yra įtvirtintos šių principų nesilaikymo (pažeidimo) 2 rūšių pasekmės – pirma, principus pažeidusi šalis netenka teisės vadovautis tomis teisėmis ir teisių gynimo priemonėmis, kuriomis būtų galėjusi vadovautis nepažeidus principų; antra, šaliai pažeidėjai gali tekti pareiga atlyginti nukentėjusiajai šaliai padarytą žalą. Akivaizdu, kad minėtame straipsnyje CESL visiškai nedetalizuoja aptariamo principo, o priešingai – vietoj principo apibrėžimo ir detalizavimo iš karto nurodo šio principo pažeidimo pasekmes. Tačiau taisyklių 67 straipsnyje yra įtvirtinta nuostata, įpareigojanti šalį komercinėse sutartyse vadovautis papročiais ir praktika, dėl kurių taikymo šalys susitarė. Be sutartinių papročių ir praktikos, šalis saisto papročiai, kuriuos prekyautojai įprastai taiko analogiškose situacijose. Tai reiškia, kad šalys turi laikytis įprastų elgesio standartų, būdingų tam tikriems komerciniams sutartiniams santykiams.

UNIDROIT principuose taip pat įtvirtinta pareiga elgtis vadovaujantis sąžiningumu ir sąžininga verslo praktika, neleidžiant šalims riboti šio principo taikymo. Šiose taisyklėse jis taip pat įtvirtintas imperatyviai, nepaliekant šalims teisės tartis dėl jo taikymo. Tačiau aptariamas principas skirtas taikyti konkrečiai tarptautinei prekybai, o ne sutartiniams santykiams apskritai.⁹⁵ Šios taisyklės komentare nurodoma, kad nagrinėjamas principas yra UNIDROIT principų pagrindas ir yra tiek tiesiogiai, tiek netiesiogiai taikomas daugelyje principų straipsnių. Taip pat šis principas reiškia, kad visą sutarties gyvavimo laikotarpį ir derybų stadijoje šalių elgesys privalo atitikti nagrinėjamą principą. Be to, čia atskirai įtvirtinama pareiga vadovautis sutarta ar įprastai tarptautinėje prekyboje priimtina ir taikoma praktika, nebent jos taikymas būtų nepagrįstas.⁹⁶

DCFR analizuojamas principas yra įtvirtintas nustatant kriterijus, kuriais šis principas vadovaujasi. Principas turi būti suprantamas kaip tam tikras elgesio standartas, apibūdinamas sąžiningumu, atvirumu ir atidumu kitos sandorio šalies interesų atžvilgiu. Taip pat taisyklės įtvirtina nuostatą, kad analizuojamam principui visiškai prieštarauja šalies elgesys, nesuderinamas su šios šalies ankstesniais pareiškimais ar veiksmais, kuomet kita šalis jais pagrįstai pasitikėjo savo

---

⁹⁴ CESL reglamento 2 str. b p.

⁹⁵ UNIDROIT 1.7(1) str.

⁹⁶ UNIDROIT 1.9 str.

nenaudai.⁹⁷ Taigi iš nagrinėjamos nuostatos galima išskirti tokias pareigas, sudarančias nagrinėjamą principą: pareigos elgtis a) sąžiningai; b) atvirai; c) paisyti kitos šalies interesų; d) vadovautis savo pirminiais (derybų stadijoje) pareikštais pareiškimais ir veiksmais. Tai yra orientaciniai kriterijai, kurių pagrindu galima vertinti elgesį kaip atitinkantį ar prieštaraujantį sąžiningumui ar sąžiningai dalykinei praktikai.

CK sąžiningumo ir sąžiningos dalykinės praktikos principas taip pat įtvirtintas imperatyvios normos pavidalu. CK komentare pabrėžiamos abi vartojamos sąvokos – sąžiningumas ir sąžininga dalykinė praktika. Sąžiningumas turėtų būti suprantamas kaip bendro pobūdžio apskritai sutartiniams santykiams taikoma pareiga elgtis sąžiningai. Tuo tarpu sąžiningos dalykinės praktikos principas išreiškia pareigą elgtis sąžiningai tiek pagal bendrus visiems asmenims elgesio standartus, tiek ir paisyti specifinių verslo praktikoje susiklosčiusių ir priimtinių sąžiningo elgesio standartų.⁹⁸

Analizuojamo principo svarba akivaizdi – jis įtvirtintas visose nagrinėjamose taisyklėse imperatyvios nuostatos pavidalu. Šis principas turi būti suprantamas kaip pareiga tiek sutartiniuose, tiek civiliniuose santykiuose apskritai elgtis sąžiningai, o versle plėtoti sąžiningą praktiką, skatinti sąžiningus ir garbingus sutartinius verslo santykius ir verslo papročius, nesuteikiant šalims teisės šio principo netaikyti. Tačiau visgi nesant konkrečių kriterijų, apibūdinančių sąžiningumo ar sąžiningos dalykinės praktikos sąvoką, manytina, kad aiškiausiai šį principą įtvirtina DCFR taisyklės – šis principas įtvirtintas kartu nurodant kriterijus, kuriais vadovaujantis elgesys gali būti laikomas sąžiningu bei prezumpcija, kuomet elgesys bus laikomas priešingu minėtam principui. Sąžiningumo sąvoka yra fakto ir vertinimo dalykas – priklausomai nuo konkrečių aplinkybių, elgesys gali būti pripažįstamas netinkamu, o kitomis aplinkybėmis tas pats elgesys gali būti laikomas atitinkančiu sąžiningumo reikalavimus, todėl DCFR įtvirtinti kriterijai palengvina našta, konkrečiomis aplinkybėmis sprendžiant, ar elgesys atitinka nurodytus reikalavimus. CESL šiuos kriterijus įtvirtina panašiai, tačiau šį principą įtvirtinančiame straipsnyje įtvirtintas ne principo apibrėžimas ir kriterijai, o pažeidimo pasekmės.

2.4.3. Bendradarbiavimo principas

Šis principas yra neatsiejamas nuo kitų sutarčių principų, o ypač nuo sąžiningumo ir sąžiningos dalykinės praktikos, kadangi sutartiniuose santykiuose sąveikauja bent 2 šalys, kurių teisės ir pareigos yra tarpusavyje susijusios ir priklausomos vienos nuo kitų. Tai reiškia, kad

---

⁹⁷ DCFR I.-1:103 str.

⁹⁸ Valentinas Mikelėnas et al. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė*. Vilnius: Justitia, 2003. p. 197-198.

tinkamas vienos šalies pareigų vykdymas gali priklausyti nuo kitos šalies veiksmų ir atvirkščiai. CESL labai glaustai įtvirtina šalių pareigą bendradarbiauti tiek, kiek to galima tikėtis sutarties vykdymo tikslais⁹⁹, visiškai nekonkretizuodama šio principo reikšmės. Tokia nuostata yra per nelyg glausta, kadangi nėra aišku, nei kada šalys privalo bendradarbiauti, nei kokiais atvejais to bendradarbiavimo galima pagrįstai tikėtis sutarties vykdymo tikslais.

UNIDROIT principai nustato šalims pareigą bendradarbiauti, kai to galima tikėtis prievolės įvykdymui. Šis principas laikomas neatsiejamu nuo sąžiningumo ir sąžiningos dalykinės praktikos, kadangi šalims bendradarbiaujant tarp jų ir susiklosto sąžiningi partnerystė pagrįsti santykiai, kuriuose abi šalys bendradarbiauja, paiso viena kitos interesų ir viena kitai teikia pagalbą.¹⁰⁰ Su tuo negalima nesutikti. Šis principas yra svarbesnis, nei gali pasirodyti iš pirmo žvilgsnio. Sutartiniuose santykiuose visada veikia bent dvi šalys ir neretai vienos šalies pareigų tinkamas vykdymas gali priklausyti nuo kitos šalies elgesio, pavyzdžiui, atsirandant kliūčių sutarties vykdymui, šalims tinkamai bendradarbiaujant galima rasti alternatyvų sprendimą ir išvengti sutarties pažeidimų bei finansinių praradimų.

DCFR bendradarbiavimas įtvirtintas 3-iojoje knygoje, nustatančioje prievolės ir teisės. Taisyklės įtvirtina kreditoriaus ir skolininko abipusę prievolę bendradarbiauti, kai to galima pagrįstai tikėtis. Autorių teigimu, čia bendradarbiavimas yra įtvirtintas prievolės, o ne pareigos (kaip pavyzdžiui, CESL ar PECL) pavidalu, kadangi bendradarbiavimas yra neatsiejamas nuo tinkamo pagrindinių sutartinių prievolių vykdymo ir šios prievolės pažeidimas gali lemti sutarties neįvykdymą. Be to, prievolės bendradarbiauti neįvykdymas yra prilyginamas bet kokios kitos sutartinės prievolės neįvykdymui ir nukentėjusioji šalis gali naudotis teisių gynimo priemonėmis, taikomomis kitų sutartinių prievolių neįvykdymo atveju.¹⁰¹ Šios nuostatos tik patvirtina, kad DCFR bendradarbiavimo principą laiko labai svarbiu ir neatsiejamu nuo tinkamo sutarčių vykdymo.

Bendradarbiavimo principas ir pareiga įtvirtinta CK sutarčių vykdymo principuose.¹⁰² Tai reiškia, kad CK, panašiai kaip ir DCFR, bendradarbiavimo principą priskiria prie sutarčių vykdymo principų. CK komentaro autoriai teigia, kad nagrinėjamas principas yra sąžiningumo principo išraiška ir reiškia pareigą šalims viena kitai sudaryti sąlygas tinkamam sutarties įvykdymui, keistis informacija ir pan.¹⁰³

---

⁹⁹ CESL 3 str.

¹⁰⁰ UNIDROIT 5.1.4 str. Ir jo komentaras.

¹⁰¹ DCFR III.-1:104 straipsnis ir jo komentaras.

¹⁰² LR CK 6.200 str. 2 d.

¹⁰³ Valentinas Mikelėnas et al. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė*. Vilnius: Justitia, 2003. p. 71.

Išanalizavus taisyklių nuostatas yra akivaizdu, kad bendradarbiavimo principas yra svarbus ir neatsiejamas ne tik nuo sutarčių teisės, bet ir nuo tinkamo sutarčių vykdymo. Atsižvelgiant į tokia šio principo svarbą, CESL šio principo svarbos atitinkamai nepabrėžia ir principą įtvirtina labai glaustai, nors kitos aptartos taisyklės minėtam principui skiria daugiau dėmesio. Pažymėtinos DCFR, kadangi bendradarbiavimą įtvirtina ne kaip bendrą sutarčių teisės principą, o šalims privalomos prievolės pavidalu. Tokiu būdu bendradarbiavimas nėra deklaratyvi nuostata, o realiai šalims privaloma prievolė, kurios nevykdymas gali lemti šalies pažeidėjos atsakomybę. Tokiu būdu yra užtikrinamas sąžiningumas, šalių pareigų aiškumas ir prievolių vykdymo kontrolė.

2.4.4. *Contra proferentem* principas

Kadangi komerciniuose santykiuose daugelis verslininkų naudoja savo standartines daugkartinio naudojimo sutartis, kartais, atsižvelgus į konkrečios sutarties aplinkybes, gali kilti tam tikrų neaiškumų, kadangi tai, kas tinka vienam, nebūtinai tinka kitam. Dėl šių priežasčių svarbu paminėti *contra proferentem* principą. Jis tampa aktualus kilus ginčui tarp šalių dėl sutarties sąlygų prasmės, ypač vartojimo santykiuose. Tai sutarčių aiškinimo principas, numatantis, kad tuo atveju, kai sutartyje yra neaiškių sąlygų, tokia sąlyga turi būti aiškinama šią sąlygą pasiūliusios šalies nenaudai. Tai reiškia, kad neaiškią sąlygą pasiūliusiai šaliai tenka atsakomybė už tokios sąlygos įtvirtinimo sutartyje kilusias ar galinčias kilti pasekmes, kadangi sąlygos neaiškumo laipsnį gali lemti tarp šalių egzistavusių derybų apimtis, t. y. kuo mažiau šalys derėjosi dėl tam tikrų sąlygų, tuo jos gali būti neaiškesnės ir atvirkščiai, kuo intensyvesnės ir išsamesnės derybos vyko tarp šalių, tuo daugiau šansų, kad sutartyje neliks neaiškių sąlygų. Vartojimo santykių atveju, vartotojas, nesuprasdamas sąlygų esmės, negali priimti tinkamo sprendimo.¹⁰⁴

CESL numato 2 šio principo taikymo atvejus: 1) vartojimo santykiuose – kai abejojama dėl tam tikros sutarties sąlygos, jeigu ji nebuvo pasiūlyta vartotojo, tokia sąlyga turi būti aiškinama vartotojo naudai; 2) apima visus kitus atvejus, nepatenkančius į 1 atvejį – ne vartojimo santykiuose kilus abejonių dėl individualiai neaptartos sąlygos, ji aiškinama sąlyga pasiūliusios šalies nenaudai. CESL imperatyviai draudžia netaikyti pirmosios taisyklės (t. y. vartojimo santykiuose).¹⁰⁵

UNIDROIT principai taip pat nustato, kad jeigu šalies pateiktos sąlygos yra neaiškios, sąlyga aiškintina ją pasiūliusios šalies nenaudai.¹⁰⁶ Šio principo komentare paaiškinama, kad dažnai

¹⁰⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. sausio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-480/2009; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2001 m. kovo 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-137/2011.

¹⁰⁵ CESL 64-65 str.

¹⁰⁶ UNIDROIT 4.6 str.

sutarties sąlyga gali būti parengta kitos šalies arba naudojamos standartinės sutarties sąlygos, todėl ši šalis prisiima tokių sąlygų neaiškumo riziką. Principo taikymas priklauso nuo konkrečių aplinkybių – kuo mažiau sutarties sąlygos buvo derinamos tarp šalių, tuo labiau yra pateisinamas šių sąlygų aiškinimas jas pasiūliusios šalies nenaudai.

DCFR aptariamas principas įtvirtintas straipsnyje, pavadintame „Aiškinimas prieš sąlygą pateikusių ar dominuojančią šalį“. Jame įtvirtinta, kad kai yra abejonių dėl individualiai neaptartos sąlygos reikšmės, sutarties sąlyga turi būti aiškinama prieš šią sąlygą pasiūliusią šalį. Antroje dalyje principo tikymo ribos yra praplečiamos apimant ir individualiai aptartas sąlygas. Ši dalis numato, kad kai kyla abejonių dėl bet kurios kitos sutarties sąlygos ir ši sąlyga sutartyje buvo įtvirtinta dėl kitos šalies dominuojančios įtakos, sutarties sąlyga turi būti aiškina prieš šią šalį.¹⁰⁷ Šios nuostatos taikomos ne tik tuo atveju, kai pati sutarties šalis parengė neaiškias sąlygas, bet ir tais atvejais, kuomet yra naudojamos standartinės ar trečiųjų asmenų iš anksto parengtos sutartys.

CK ne išimtis. Nagrinėjamas principas yra įtvirtintas 6.193 straipsnyje, kuris nurodo, kad kai yra abejojama dėl sutarties sąlygų, jos aiškinamos šias sąlygas priėmusios šalies naudai (arba pasiūliusios nenaudai). Taip pat šis straipsnis įtvirtina prezumpciją, kad vartojimo santykiuose sutarties sąlygos visais atvejais yra aiškinamos vartotojo naudai ir sutartį prisijungimo būdu sudarusios šalies naudai. Pažymėtina, kad šioje kodekso normoje nėra nustatyta, kurioms sutarties sąlygoms *contra proferentem* turėtų būti taikoma – individualiai aptartoms ar neaptartoms sąlygoms.

Kadangi verslininkai dažnai naudoja standartinės sutarties sąlygas ir pirkėjas tik turi galimybę prie jų prisijungti arba ne, *contra proferentem* atlieka svarbu vaidmenį, kilus neaiškumų dėl tokių sutačių sąlygų. Iš aptartų nuostatų matyti, kad nagrinėjamas principas gali būti taikomas dvejopai: 1) tik individualiai neaptartų sąlygų taikymui, preiumuojant, kad individualiai aptartos sąlygos šalių buvo derintos, todėl neva negali būti neaiškios; 2) tiek individualiai aptaroms, tiek neaptartoms sąlygoms. Pastarasis taikymas yra palankesnis pirkėjams, kadangi dėl pirkėjo nepatyrimo, žinių trūkumo ir panašių aplinkybių net ir individualiai aptartos sąlygos gali būti neaiškios. CESL, kaip ir CK, yra pasirinktas modelis, kuomet neaiškiomis laikomos tik individualiai neaptartos sąlygos. UNIDROIT sąlygų suderinimo lygio neišskyrė, tačiau atsižvelgiant į šį principą įtvirtinančios normos komentara, manytina, kad *contra proferentem* principą galima pritaikyti tiek tarp šalių suderintų, tiek nederintų sąlygų atveju, tačiau turi būti įvertinamas sąlygų suderinimo lygis. DCFR nagrinėjamą principą įtvirtina aiškiausiai ir plačiausiai, kadangi principas taikomas individualiai neaptartoms sutarties sąlygoms, o antroje dalyje įtvirtinama galimybė

---

¹⁰⁷ DCFR II.-8:103 str.

principą taikyti bet kurioms kitoms sutarties sąlygoms, kai tokios sąlygos buvo įtvirtintos dominuojančios šalies siūlymu ir dėl jos įtakos.

Išanalizavus pasirinktus sutarčių teisės principus, įtvirtintus aptariamose taisyklėse, darytina išvada, kad plačiausiai ir aiškiausiai principus reglamentuoja vėlgi DCFR nuostatos. Daugeliu atveju DCFR principus įtvirtina palankiau pirkėjo naudai, konkrečiai apibrėždami principų taikymo svarbą ir kriterijus. Toks reguliavimas turi galimybių užtikrinti sutarčių teisingą sudarymą – aiškiai apibrėžia sutarties laisvės esmę ir kriterijus; tinkamą sutarties vykdymą, įtvirtinant bendradarbiavimo privalomumą; sutarties tinkamą aiškinimą ir sąžiningumo laikymąsi – kadangi apibrėžia sąžiningumo principo kriterijus, saugo silpnesniąją sutartinių santykių šalį, išplėsdama *contra proferentem* principo taikymą ir individualiai aptartoms sąlygoms.

2.5. Sutarties formos reikalavimai

Vienas svarbesnių sutarties elementų – sutarties forma. Nors sutarčių laisvės principas leidžia šalims savo nuožiūra apsispręsti dėl savo valios išraiškos formos, tačiau ši laisvė nėra absoliuti. Įstatymai numato tam tikrus reikalavimus kai kurioms sutartims. Dažniausiai formos reikalavimai yra susiję su sandorio, juo perleidžiamo turto verte ir pan. Reikalavimai sutarties formai kartais gali lemti jos galiojimą. Taip pat sutarties įtvirtinimas tam tikru pavidalu padeda užtikrinti šalių tikrumą ir garantuoja, kad kilus ginčui šalis turės galimybę įrodyti sutarties egzistavimo faktą. Pažymėtina, kad CESL jokių konkrečių formos reikalavimų sutartims nenustato.¹⁰⁸ Suprantama, kad taisyklės nedraudžia sutarties šalims, taikančioms šias taisykles savo sutarčiai, pasirinkti sutarties formą savo nuožiūra. Nors minėtas straipsnis nenustato konkrečių reikalavimų sutarties formai, tačiau taikomi tam tikri reikalavimai susitarimui dėl šių taisyklių taikymo sudaromai sutarčiai. Sudarant sutartį su vartotoju, vartotojas turi aiškiai ir atskirai nuo sutarties išreikšti savo sutikimą taikyti sutarčiai šias taisykles, o verslininkas turi pateikti vartotojui šio susitarimo sudarymo patvirtinimą patvarioje laikmenoje.¹⁰⁹

Toliau taisyklėse įtvirtintose ikisutartinėse informavimo pareigose taip pat yra numatyti reikalavimai informacijos pateikimo formai. Nors yra nurodoma, kad informacija turi būti pateikiama bet kokia tinkama forma, jai taikomas patvarios laikmenos reikalavimas. Didžiąją dalį informacijos bei sutarties sąlygas reikalaujama pateikti kitai šaliai patvarioje laikmenoje. CESL patvari laikmena apibrėžiama kaip laikmena, kurioje šalis jai asmeniškai skirtą informaciją gali saugoti taip, kad su ja galima būtų susipažinti informacijos paskirtį atitinkantį laiko tarpą bei

¹⁰⁸ CESL 6 str.

¹⁰⁹ CESL reglamento 8 str.

atgaminti jos nepakeičiant.¹¹⁰ Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatyme galima rasti patvarios laikmenos pavyzdžių nebaigtinį sąrašą – tai popieriuje surašyti, atspausdinti dokumentai, USB atmintinės, kompaktinių diskų įrenginiai (CD – ROM), DVD diskai, atminties kortelės arba standieji kompiuterių diskai, elektroniniai laišakai ir kt.¹¹¹ Taigi patvarioji laikmena yra ne kas kita, o rašytinės formos reikalavimas.

UNIDROIT nenustato rašytinės formos reikalavimų nei sutartims, nei pareiškimams, nei kitiems veiksams (sutarties ketimui, nutraukimui) ir numato, kad sutartis gali būti įrodinėjama bet kokiomis priemonėmis.¹¹² Principų komentare pateikiamas paaiškinimas, kad iš esmės šis straipsnis apima tik rašytinės, t. y. popierinės, formos reikalavimų nebuvimą. Iš komentaro akivaizdu, kad nėra būtinas popierinis sutarties variantas, kurį pasirašo abi šalys. Šie reikalavimai neapima sutarčių sudarymo kitais būdais – internetu, telefonu ir t. t. Nuostata dėl įrodinėjimo bet kokiomis priemonėmis reiškia, kad teismo procese leidžiama įrodinėti žodiniais liudijimais, t. y. liudininkų parodymais.¹¹³

DCFR taip pat nėra taikomi jokie formos reikalavimai.¹¹⁴ Šios nuostatos komentare yra paaiškinama, kad tai tėra bendroji nuostata, kurios išimtys gali būti įtvirtintos specialiuose DCFR straipsniuose, kurie yra viršesni prieš bendrąsias nuostatas. Tokios išimtys gali būti susijusios su atskiromis sutarčių rūšimis. Pavyzdžiui, vartojimo sutartyse, sudaromose elektroninėmis priemonėmis ar nuotoliniu būdu, pardavėjui taikomi reikalavimai pateikti vartotojams informaciją ir sutarties sąlygas tam tikroje laikmenoje. Be to, kadangi šios taisyklės buvo skirtos daugiausia nacionaliniams įstatymų kūrėjams, jiems palikta teisė šias taisykles pritaikant nacionalinėje teisėje, įtvirtinti formos reikalavimus, būdingus konkrečios valstybės teisei. Visgi, DCFR kūrėjai analizavo skirtingų valstybių narių teisę, todėl aptariamame straipsnyje įtvirtinta nuostata dėl formos reikalavimų nebuvimo yra būdinga daugumai valstybių narių.¹¹⁵

O štai CK nustato konkrečius ir aiškius reikalavimus atskirų sutarčių rūšių formoms. CK yra įtvirtintos 3 pagrindinės sutarties formos – žodinė, paprastoji rašytinė ir notarinė. Taip pat CK pripažįsta sutarčių sudarymą konkludentiniais veiksmais, tačiau jie leidžiami tuomet, kai įstatymai nenustato sutarčiai konkrečios, o tiksliau – rašytinės – formos, t. y. konkludentiniais veiksmais gali

---

¹¹⁰ CESL reglamento 2 str. t punktas

¹¹¹ Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymo 2 str. 9 p.

¹¹² UNIDROIT 1.2 str.

¹¹³ UNIDROIT 1.2 straipsnio komentaras

¹¹⁴ DCFR II.1:106 str.

¹¹⁵ Ten pat. Žr. straipsnio komentarą.

būti sudaromos žodinės sutartys.¹¹⁶ Be abejo, CK leidžia pasirinkti sudaromos sutarties formą savo nuožiūra tuo atveju, kai pats CK šiai sutarčiai nenustato konkrečių formos reikalavimų arba gali pasirinkti „griežtesnę“ formą, nei nustato CK, pavyzdžiui, kai sutarčiai nustatoma privaloma paprasta rašytinė forma, galima sutartį sudaryti notarine forma ir pan.¹¹⁷ CK, kaip ir dauguma kitų sutarčių teisės taisyklių numato galimybes sutartis sudaryti ryšių priemonėmis – perduodant telegrafinio, faksimilinio ryšio ar kitokiomis ryšio priemonėmis, jeigu galima užtikrinti teksto apsaugą ir parašo identifikavimą.¹¹⁸ Į rašytinę sutarties formą CK yra žvelgiama griežčiau nei kitose analizuojamose taisyklėse. CK 1.93 straipsnyje įtvirtinama, kad rašytinės sandorio formos nesilaikymas atima iš šalių teisę vadovautis liudininkų parodymais (išskyrus išimtis). Tai reiškia, kad įrodinėjant sutarties sudarymo faktą leidžiama vadovautis tik rašytiniais ar panašiais įrodymais. Be to, galimi atvejai, kai CK griežtai nustato privalomą rašytinę sandorio formą ir tokio reikalavimo nesilaikymas lemia sutarties negaliojimą.¹¹⁹ Svarbu pažymėti, kad nors CK nustato laisvę pasirinkti sutarties formą tuo atveju, kai CK tokių reikalavimų nenustato, tokių atvejų nėra daug. CK pirmojoje knygoje yra nustatyti reikalavimai sandorių formai. Fizinė asmenų sandoris turi būti sudaromas raštu tuomet, kai sandoris nėra įvykdomas jo sudarymo momentu ir jo vertė viršija 1500 EUR. Taip pat nustatomas nebaigtinis sąrašas sandorių, kurie nepriklausomai nuo jų vertės privalo būti sudaryti raštu.¹²⁰

Akivaizdu, kad CK išsamiausiai ir palankiausiai reglamentuoja sutarčių formą. Nors labai daug paprastų bei kasdienių ir kitokių sutarčių dažnai yra sudaromos žodžiu, tarp šalių kilus ginčui, dažnai labai sunku, o kartais net ir neįmanoma, įrodyti tarp šalių egzistavus sutartį ir jos turinį, o tai reiškia, kad tampa neįmanoma pasinaudoti pažeistų teisių gynimo priemonėmis. Taip pat šios nuostatos aktualios, siekiant nutraukti ar pakeisti sutartį, kuomet kitai sutarties šaliai turi būti pateikiamas pranešimas. Lyginamose taisyklėse nesant formos reikalavimų šalių pareiškimams, iškiltų sunkumų tuo atveju, kai tektų įrodinėti, kad šalis, pavyzdžiui, siekianti nutraukti sutartį, laiku ir tinkamai informavo apie tai kitą šalį. Manytina, kad bent minimalūs formos reikalavimai atskiroms pranešimų ir pareiškimų rūšims turėtų būti nustatomi, todėl darytina išvada, kad kol kas CK nustato labiausiai pirkėjų teises užtikrinančias nuostatas dėl sutarties formos.

---

¹¹⁶ Valentinas Mikelėnas et al. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Pirmoji knyga. Bendrosios nuostatos*. Vilnius: Justitia, 2001. p. 166-167.

¹¹⁷ LR CK 1.77 str.

¹¹⁸ LR CK 1.73 str. 2 d.

¹¹⁹ Pavyzdžiui, LR CK 6.767 str., 6.798 str. ir t.t.

¹²⁰ LR CK 1.73 str. 1 d.

2.6. Svarbiausios šalių teisės ir pareigos

Sutarčių turinį sudaro sutarties sąlygos, kurios yra šalių derybų rezultatas ir pagrindinis tikslas. Nors sutarčių teisė yra priskiriama prie dispozityviųjų teisės šakų ir vadovaudamasi sutarčių laisvės principu leidžia kontrahentams savo nuožiūra nusistatyti sutarties turinį, saugant sutarties šalių, ypač silpnesniųjų, interesus ir teises, teisė įtvirtina tam tikras sutarčių sąlygas, kurių šalys tarpusavio sutarimu negali keisti ar atsisakyti taikyti. Šiame darbe nebus analizuojamos visos sutarčių sąlygos, o tik, autoriaus nuomone, pagrindinės, t. y. verslininko pareigą suteikti ikisutartinę informaciją ir pirkėjo teisė atsisakyti sutarties.

2.7.1. Informavimo pareiga ikisutartiniuose santykiuose

Vienos pagrindinių sutarčių sąlygų yra verslininko pareiga suteikti informaciją, kadangi pastaroji gali lemti pirkėjo sprendimą pirkti nustatytomis sąlygomis. Ši informacija turi būti suteikiama iki sutarties sudarymo arba sudarant sutartį. Ši sąlyga yra labai svarbi, kadangi elektroninė prekyba pastaruoju metu užima vis labiau dominuojančią padėtį dėl savo patogumo, bet kartu ir sukelia problemų, pirkėjui neturint galimybės iki sutarties sudarymo faktiškai pamatyti įsigijamų prekių. Taip pat ne mažiau problemų kyla tuomet, kai įsigijamos prekės yra nekokybiškos. Dėl nurodytų aplinkybių CESL yra įtvirtintos sąlygos dėl informacijos, kurią privalu suteikti būsimam pirkėjui. Pažymėtina, kad šie reikalavimai netaikomi kasdienio vartojimo prekių pirkimui – maisto produktams, gėrimams, kitoms namų ūkio prekėms, kurias pardavėjas dažnai ir pastoviai tiekia vartotojui, taip pat sutartims, sudarytoms naudojant prekybos automatų ar automatizuotose prekybos vietose bei ne prekybai skirtose patalpose sudarytoms sutartims, kai bendra apsipirkimo vertė neviršyja 50 Eur sumos.¹²¹

Informavimo pareiga vartojimo sutartyse. Be abejo, dėl ypatingo vartotojo statuso suteiktinos informacijos vartotojui apimtis ir reikalavimai yra griežtesni, nei verslininkų sutartinių santykių atveju. CESL vartotojo informavimo pareigos išsamūs reikalavimai įtvirtinti II dalyje dešimtyje straipsnių. Potencialiam pirkėjui vartotojui, planuojančiam įsigyti prekių nuotolinės sutarties ar sutarties ne prekybai skirtose patalpose pagrindu, verslininkas privalo suteikti šią informaciją:

- apie pagrindines prekių savybes;
- nurodyti bendrą prekių kainą ir papildomus mokesčius bei išlaidas. Kai kainos negalima apskaičiuoti iš anksto (ji priklauso nuo prekės užsakymo sąlygų ir pan.), privaloma

---

¹²¹ CESL 13 str. 5 d.

nurodyti šios kainos skaičiavimo būdą. Taip pat į šią sąlygą įeina pareiga nurodyti visus kitus papildomus mokesčius (gabenimo, pristatymo, pašto išlaidas). Galima nurodyti šių mokesčių sumas arba, nesant galimybės juos apskaičiuoti iš anksto – informuoti pirkėją apie pareigą tokius mokesčius sumokėti;

- pateikti informaciją, kurios pagrindu galima identifikuoti pardavėją ar jį atstovaujantį asmenį – prekiautojo ir/ar atstovo tapatybę, adresas ir/ar buveinės adresas, telefonų numeriai, elektroninio pašto adresas, taip pat duomenys vartotojo skundams pateikti, jeigu jie skiriasi nuo prieš tai nurodytųjų;

- apie sutarties sąlygas – apmokėjimo, pristatymo, paslaugų suteikimo tvarka ir terminai, sutarties ir vartotojo pareigų galiojimo terminas, neterminuotos ar automatiškai pratęsimos sutarties atveju – sutarties nutraukimo sąlygos, informacija apie įsipareigojimų įvykdymo užtikrinimo priemonės, kurių pardavėjas gali reikalauti iš pirkėjo, jų taikymo sąlygos, informaciją apie elgesio kodeksus, kurie taikomi, ir galimybes gauti jų kopijas;

- apie teisę atsisakyti nuotolinės ar ne prekybai skirtose patalpose sudarytos sutarties – šios teisės įgyvendinimo sąlygos, terminai ir tvarka bei pavyzdinė sutarties atsisakymo forma, taip pat informacija apie atvejus, kai pirkėjas šios teisės netenka arba negali pasinaudoti, mokėtinus mokesčius;

- informacija apie pardavėjo teikiamas kitas paslaugas – garantijas, teikiamą pagalbą, taip pat skundų teikimo ir nagrinėjimo sąlygas, taikomų alternatyvaus ginčų sprendimo būdų naudojimo sąlygas;

- tiekiant skaitmeninį turinį – informuoti apie jo funkcines savybes, technines apsaugos priemones, apie pardavėjui žinomą suderinamumą su aparatine ir programine įranga.

Pažymėtina, kad nuostatos dėl nurodytos informacijos suteikimo yra imperatyvios – ši informacija vartotojui turi būti suteikiama visais atvejais ir verslininkas neturi teisės spręsti dėl informacijos pateikimo ar jos apimties. Dėl to ši informacija privalo būti laikoma vartojimo sutarties dalimi ir keisti jos sąlygas galima tik esant aiškiam abiejų šalių susitarimui.¹²²

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad reikalavimai yra taikomi ne tik privalomos pateikti informacijos turiniui, bet ir jos būdai. Atsižvelgiant į sutarčių sudarymo būdus ir realias galimybes patogiai ir prieinamai pateikti vartotojui informaciją yra taikomi atskiri reikalavimai nuotolinės ir ne prekybai skirtose patalpose sudarytos sutarties atveju privalomos informacijos pateikimo būdams. Sudarant nuotolinės prekybos sutartį informacijos pateikimo būdas turi būti tinkamas naudojamų

---

¹²² CESL 13 str. 2 d.

ryšio priemonių atžvilgiu; pati informacija turi būti suformuluota aiškiai, suprantamai ir būti įskaitoma. Sudarant sutartį ne prekybai skirtose patalpose informacija turi būti pateikiama raštu ar, vartotojui sutikus, kita patvaria laikmena, ir suformuluota aiškiai, suprantamai bei įskaitomai.¹²³ Tokie patys informavimo reikalavimai yra taikomi ir kitoms nei aptartos sutartys, tačiau čia pardavėjas nebeprivalo pateikti informacijos apie teisę atsisakyti sutarties, taip pat apie galimybes pasinaudoti alternatyviais ginčų sprendimo būdais, taikomais verslininkui.¹²⁴

Sudarant nuotolinės prekybos sutartis elektroninėmis priemonėmis CESL yra taikomi papildomi vartotojo informavimo reikalavimai. Jeigu sudarant tokią sutartį pirkėjas yra įpareigotas atlikti mokėjimą, jis privalo būti informuotas apie pagrindines ketinamų įsigyti prekių savybes, įsigijamų prekių bendrą kainą ir visus kitus mokėjimus (įsigijant prekių periodiškai – konkreti kaina už skaičiavimo vienetą, pavyzdžiui, mėnesį, ar šios kainos apskaičiavimo būdas), sutarties galiojimo terminas ir pirkėjo pareigų galiojimo minimali trukmė. Pareiga pranešti apie mokėjimo prievolės vartotojui atsiradimą turi būti įvykdyta aiškiai ir nedviprasmiškai, informuojant pirkėją apie tokios prievolės atsiradimą pateikus užsakymą. Prieš pateikiant užsakymą privalo būti aiškiai matomas ir įskaitomas užrašas „užsakymas su mokėjimo pareiga“ ar pan. Šios pareigos įvykdymas yra labai svarbus, kadangi jos neįvykdžius, sutartis ar užsakymas vartotojui nėra privalomi, t. y. iš tokios sutarties ar užsakymo vartotojui neatsiranda pareigos ir jis neprivalo vykdyti tokios sutarties. Teikiant tokį užsakymą pardavėjo interneto svetainėje, prieš pateikiant užsakymą privalo būti nurodoma informacija apie pristatymo apribojimus ir galimus mokėjimo būdus.¹²⁵

Nuostatos dėl vartotojų informavimo yra imperatyvios ir įrodinėjimo tenka pardavėjui. Būtent jam yra perkelta visa našta įrodyti, kad informavimo pareiga buvo įvykdyta tinkamai. CESL nustato prezumpciją, kad pardavėjo pareiga informuoti pirkėją apie teisės atsisakyti sutarties sąlygas laikoma įvykdyta, jeigu jis pateikė vartotojui pavyzdines tinkamai užpildytas sutarties atsisakymo instrukcijas, kurios yra CESL sudedamoji dalis.¹²⁶

DCFR II.-3:102 straipsnis reglamentuoja specifines verslininko pareigas, parduodant prekes vartotojams. Šiame straipsnyje yra įtvirtintos dvi pagrindinės verslininko pareigos, susijusios su vartotojo informavimu. Pirmoji pareiga tiesiogiai išvertus reiškia pareigą santykiuose su vartotoju nesuteikti vartotojams klaidinančios informacijos. Klaidinanti informacija yra apibrėžta kaip informacija, kuri iškreipia ar neapima esminių faktų, kuriuos vidutinis vartotojas tikisi gauti,

---

¹²³ CESL 13 str.

¹²⁴ CESL 20 str.

¹²⁵ CESL 25 str.

¹²⁶ CESL I priedėlis

reikalingų apsispręsti dėl sutarties sudarymo. Kadangi vidutinis vartotojas yra vertinamoji sąvoka, DCFR numato, kad sprendžiant, kokios informacijos galėtų tikėtis vidutinis vartotojas, turi būti atsižvelgiama į visas aplinkybes ir naudojamų ryšio priemonių ribojimus. Antroji pareiga, atsižvelgiant į tai, kad komercinis pardavėjo pranešimas gali sudaryti vartotojui įspūdį, jog jame jau yra visa reikalinga informacija, reikalauja verslininko užtikrinti, kad tokiam pranešime iš tikrųjų būtų nurodyta visa svarbi informacija, reikalinga vartotojo sprendimui dėl sutarties sudarymo. Čia pat pateikiamas glaustas sąrašas duomenų, kuriuos verslininkas privalo pateikti vartotojui:

- Pagrindinės prekių, kito turto ar paslaugų savybės, verslininko tapatybė ir adresas, jeigu svarbūs, kaina ir suteikiama sutarties atsisakymo teisė;
- Mokėjimo, pristatymo, vykdymo ir skundų nagrinėjimo ypatumai, jeigu jie nukrypsta nuo profesinio atidumo reikalavimų;
- Šalių bendravimo kalba po sutarties sudarymo, jeigu ji skiriasi nuo komercinio pranešimo kalbos.

Taip pat DCFR atskirai nustato informavimo reikalavimus, sudarant sutartis su vartotojais, kai vartotojai yra ypač nepalankioje padėtyje. Vartotojo nepalanki padėtis šio straipsnio kontekste suprantama kaip informacine prasme nepalanki padėtis, susiklosčiusi dėl naudojamų techninių ryšio priemonių, atstumo tarp vartotojo ir verslininko, sandorio esmės. Susiklostant tokiai situacijai, verslininkui kyla pareiga be jau aptartos suteiktinos informacijos, papildomai informuoti pirkėją apie:

- sutarties sąlygas;
- sutarties šalių teises ir pareigas;
- suteikiamą sutarties atsisakymo teisę ar žalos atlyginimo tvarką.¹²⁷

DCFR kaip ir CESL ne tik apibrėžia suteiktinos informacijos turinį, tačiau įtvirtina ir informacijos pateikimo būdą. DCFR II.-3:106 str. yra įtvirtinti reikalavimai, kurių nesilaikant, nebus laikoma, kad pareiga suteikti informaciją įvykdyta tinkamai. Minėtas straipsnis numato, kad suteiktina informacija privalo būti aiški ir tiksli, išreikšta paprasta ir suprantama kalba. Tuo atveju, kai specialiosios taisyklės reikalauja informacijos pateikimo patvariąja laikmena ar kita atitinkama forma, informacija privalo būti pateikta tokia forma. Atskirame straipsnio punkte yra įtvirtinta nuostata, reikalaujanti vartojimo sutartinių santykių atveju visą privalomą informaciją vartotojui pateikti tekstine forma patvarioje laikmenoje sutarties sudarymo metu.¹²⁸

---

¹²⁷ DCFR II.-3:103 str.

¹²⁸ DCFR II.-3:106 str 4 p.

Priėmus 2011 m. vartotojų teisių direktyvą, jos nuostatos buvo perkeltos į CK, kur šiuo metu vartojimo sutartims yra skirtas atskiras skyrius. CK yra įtvirtintos beveik analogiškos CESL 13 straipsniui pareigos dėl informacijos suteikimo. LR CK 6.228⁶ nustato bendro pobūdžio pareigą visuose vartojimo sutartiniuose santykiuose, išskyrus nuotolines ir ne prekybai skirtose patalpose sudarytas sutartis, pateikti tokią informaciją, kuri nėra akivaizdi iš konteksto:

- prekės/paslaugos pagrindinės savybės, atsižvelgiant į informavimo priemones ir prekę/paslaugą;
- duomenys apie verslininką – vardas, pavardė ar pavadinimas, adresas, kiti kontaktiniai duomenys;
- bendra prekių/paslaugų kaina kartu su mokesčiais arba tokios kainos skaičiavimo būdas, jeigu jos pagrįstai neįmanoma apskaičiuoti iš karto, taip pat kiti galimi papildomi mokėjimai (vežimo, pristatymo ir kt. išlaidos) ar, pagrįstai negalint jų apskaičiuoti iš karto, informaciją apie tai, kad gali atsirasti pareiga šiuos papildomus mokėjimus atlikti;
- apmokėjimo, pristatymo, sutarties vykdymo tvarka, prekių pristatymo/paslaugų suteikimo terminas, verslininko atliekamo vartotojų skundų nagrinėjimo tvarka (jeigu reikalinga);
- priminimas apie prekės garantiją pagal įstatymą, tinkamumo naudoti terminas, garantinio aptarnavimo ir kokybės garantijos sąlygos (jeigu reikalinga);
- sutarties trukmė ar, neterminotos ar automatiškai pratęsimos sutarties atveju – jos nutraukimo tvarka (jeigu reikalinga);
- skaitmeninio turinio funkcinės savybės, įskaitant taikomas technines apsaugos priemones (jeigu reikalinga);
- skaitmeninio turinio suderinamumas su technine ir programine įranga tiek, kiek verslininkas žino ar turi žinoti (jeigu reikalinga).

CK 6.228⁷ str. nustato konkrečius reikalavimus vartotojui suteiktinai informacijai, taikomus sudarant nuotolines ir ne prekybai skirtose patalpose sudarytas sutartis. Reikalaujama pateikti informacija:

- apie pagrindines prekių/paslaugų savybes, atsižvelgiant į informavimo priemones ir prekę/paslaugą;
- duomenys apie pardavėją – vardas, pavardė ar pavadinimas, įmonės teisinė forma;
- pardavėjo/jo atstovo buveinės adresas, turimų ir naudojamų ryšio priemonių kontaktai, kuriais vartotojas gali susisiekti bei pardavėjo/jo atstovo adresas (ekonominės veiklos ir/ar buveinės adresas, jeigu jie skiriasi), kuriuo vartotojas gali teikti skundus;

- bendra prekių/paslaugų kaina kartu su mokesčiais, arba jų negalint apskaičiuoti iš anksto – informaciją apie pareigą juos sumokėti. Sudarant neterminuotą ar periodinių mokėjimų sutartį, bendra kaina yra visa už atitinkamą laikotarpį mokėtina suma, o sutartyje nustatant fiksuotą mokestį – suma už mėnesį, arba šių kainų skaičiavimo būdas, pagrįstai nesant galimybės šias kainas apskaičiuoti iš anksto;

- sutarties sudarymui naudojant ryšio priemones – jų naudojimo išlaidos, jeigu apskaičiuojamos ne pagal įprastus dydžius;

- apmokėjimo, pristatymo, sutarties vykdymo tvarka, prekių pristatymo/paslaugų suteikimo terminas, jeigu reikia – verslininko atliekamo vartotojų skundų nagrinėjimo tvarka;

- visa informacija apie teisę atsisakyti sutarties pagal LR CK 6.288¹⁰ straipsnį bei pavyzdinė sutarties atsisakymo forma arba duomenys apie šios teisės netaikymo ar netekimo sąlygas;

- informacija apie sutarties atsisakymo pasekmes – atvejus, kai vartotojui atsiranda pareiga atlyginti prekių grąžinimo ar kitas išlaidas (jeigu reikalinga);

- priminimas apie prekių garantiją pagal įstatymą;

- vartotojų aptarnavimas, po sutarties sudarymo jiems teikiamos paslaugos bei kokybės garantija ir jos sąlygos (jeigu reikalinga);

- verslininkui taikomas elgesio kodeksas ir duomenys apie galimybę su juo susipažinti (jeigu reikalinga);

- sutarties trukmė, o neterminuotos ar automatiškai pratęšiamos sutarties atveju – jos nutraukimo tvarka (jeigu reikalinga);

- minimali sutarties galiojimo trukmė (jeigu reikalinga);

- duomenys apie finansines prievolių įvykdymo užtikrinimo priemones, kurių gali reikalauti pardavėjas ir jų taikymo sąlygos (jeigu reikalinga);

- informacija apie pažeistų teisių gynimo ne teismo tvarka būdus ir pasinaudojimo jais tvarka (jeigu reikalinga);

- skaitmeninio turinio funkcinės savybės bei taikomas technines apsaugos priemones (jeigu reikalinga);

- skaitmeninio turinio suderinamumas su technine ir programine įranga tiek, kiek pardavėjas žino ar turi žinoti (jeigu reikalinga).

Reglamentuojant pareigą informuoti pirkėją apie teisę atsisakyti sutarties ir pasinaudojimo ja tvarką, minėtas CK straipsnis papildomai įtvirtina prezumpciją, kad nurodytą informaciją

vartotojui pateikus pavyzdine Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos patvirtinta forma, yra laikoma, kad verslininkas tinkamai įvykdė pareigą informuoti pirkėją apie teisę atsisakyti sutarties ir jos įgyvendinimo bei apribojimo sąlygas. Šiuo atveju verslininkui tektų pareiga įrodyti tik tą aplinkybę, kad ši pavyzdinė forma buvo pateikta vartotojui. Pažymėtina, kad panašią prezumpciją įtvirtina ir CESL.¹²⁹ Ši prezumpcija reiškia, kad vartotojui tenka pareiga įrodyti aplinkybes, kad informacija suteikta ne visa apimtimi arba jos turinys yra neteisingas, klaidinantis.

Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymas papildomai nustato reikalavimą verslininkams interneto svetainėse aiškiai ir prieinamai nurodyti informaciją apie neteisminius vartotojų ginčus nagrinėjančius subjektus.¹³⁰ Ši pareiga vartotojų teisių apsaugos įstatyme yra gan nauja ir atsirado priėmus ES direktyvą dėl alternatyvaus vartotojų ginčų sprendimo¹³¹ bei Europos Komisijai sukūrus elektroninę vartotojų ginčų nagrinėjimo platformą, skirtą skatinti alternatyvų ginčų sprendimą, kurioje galima pateikti skundus dėl elektroniniu būdu įsigytų prekių tiek vartotojo valstybėje, tiek kitoje ES valstybėje narėje.¹³² Pažymėtina, kad CESL šiais platformai ypatingo dėmesio neskiria, nors to galima tikėtis, atsižvelgiant į ta, kad CESL daugiausia taikomos nuotolinės ir ne prekybai skirtose vietose sudarytoms sutartims, taip pat elektroniniu būdu sudaromoms sutartims.

Pažymėtina, kad svarbus ne tik taikomų taisyklių turinys, tačiau labai svarbus ir kartais net svarbesnis yra taisyklių pateikimo ir išdėstymo būdas. Prieš tai buvo aptarta, kokius reikalavimus CESL nustato vartotojui pateiktinai informacijai, taip pat buvo apžvelgtos nuostatos, reguliuojančios sutarčių rūšis, kurioms taikomi ar netaikomi minėti reikalavimai. CESL gana plačiai aptariamoms kiekviena iš vartotojui pateiktinos informacijos rūšių, tačiau CK vartotojų apsaugos nuostatas (teisė atsisakyti sutarties, informavimo pareiga) pritaikyti galima paprasčiau, kadangi, kaip minėta, CESL informacijos reikalavimai, sudarant nuotolinę ar ne prekybai skirtose patalpose sudaromą sutartį nėra taikomi ne prekybai skirtose vietose sudarytoms sutartims, kurių kaina neviršija 50 EUR, tuo tarpu CK ši riba yra 25 EUR¹³³. Tai reiškia, kad CK dažniau pritaikomas vartotojimo sutartyse ir suteikia apsaugą didesniai vartotojų ratui.

---

¹²⁹ CESL 17 str. 4 d.

¹³⁰ LR vartotojų teisių apsaugos įst. 5 str. 4 d.

¹³¹ 2013 m. gegužės 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/11/ES dėl alternatyvaus vartotojų ginčų sprendimo, kuria iš dalies keičiami reglamentas (EB) Nr. 2006/2004 ir direktyva 2009/22/EB, OL 165.

¹³² Europos Komisijos sukurta neteisminio vartotojų elektroninio ginčų nagrinėjimo platforma. Žiūrėta 2017 02 20. Prieiga per internetą:

<https://webgate.ec.europa.eu/odr/main/?event=main.about.show>.

¹³³ LR CK 6.228⁹ str. 3 d.

Informavimo pareiga komercinėse sutartyse. Verslininkų sutartiniuose santykiuose CESL taip pat numato ikisutartinės informacijos pateikimo pareigą, tačiau privalomos pateikti informacijos turinys ir apimtis yra daug siauresnė. Be to, pardavėjui paliekama teisė savo nuožiūra spręsti dėl pateiktinos informacijos ir jos apimties. Iš esmės keliamas vienas reikalavimas – atsižvelgiant į pirkėjo turimas specialias žinias, informacijos prieinamumą, pobūdį, svarbą perkančiajam subjektui bei informacijos gavimo kaštus, atskleisti pirkėjui informaciją apie prekių esmines savybes. Matyt, dėl sutarties šalių turimos verslo patirties ir žinių nebūtina išsamiai pateikti visos informacijos. Sprendžiant dėl pateiktinos informacijos taip pat būtina paistyti sąžiningumo ir sąžiningos dalykinės praktikos principų, t. y. sprendžiant dėl pateiktinos informacijos ir jos apimties turi būti atsižvelgiama į tai, ar sąžiningas ir diplomatiškas kontrahentas tokią informaciją atskleistų, ar kita sąžininga sutarties šalis tokiomis pat aplinkybėmis galėtų pagrįstai tikėtis gauti tokią informaciją ir ar bet kuriai kitai šaliai ši informacija būtų svarbi.¹³⁴ Ši taisyklė yra bendro pobūdžio. Sudarant sutartis elektroninėmis priemonėmis pateiktinai informacijai yra keliami papildomi reikalavimai, kurie taikomi tiek komercinėms, tiek vartojimo sutartims ir tuomet, kai pardavėjas yra numatęs elektronines sutarties sudarymo priemones bei tarp šalių neegzistuoja atskiras individualus bendravimas, pavyzdžiui, elektroniniu paštu ar pan.¹³⁵ Sutartį sudarant ofertos–akcepto būdu, pardavėjas privalo sudaryti sąlygas pirkėjui prieš pateikiant akceptą pasinaudoti priemonėmis, kuriomis šis galėtų nustatyti ar ištaisyti įvesties klaidas. Taip pat prieš pateikiant sutikimą sudaryti sutartį pirkėjui turi būti pateikiama informacija apie sutarties sudarymui privalomus atlikti techninius veiksmus, duomenys apie sutarties dokumentą ir galimybes su juo susipažinti, sutarties kalbų pasirinkimą bei sutarties sąlygas. Gana svarbus reikalavimas taikomas minėtos informacijos pateikimo būdui – pardavėjas privalo pateikti pirkėjui informaciją apie sutarties sąlygas patvarioje laikmenoje, t. y. taip, kad pirkėjas turėtų galimybę ne tik tuo momentu, bet ir vėliau šią informaciją perskaityti, įrašyti ir atkurti materialiąja laikmena (atspausdinti).¹³⁶

UNIDROIT principai aptariamos pareigos suteikti ikisutartinę informaciją verslininkui nereglamentuoja, kadangi dėl verslininkų profesionalumo ir patirties dažniausiai laikoma, kad verslininkai yra pakankamai informuoti. Be to, UNIDROIT verslininkus įprastai laiko lygiaverčiais subjektais. Tačiau šie principai numato atsakomybę už nesąžiningas derybas.¹³⁷

---

¹³⁴ CESL 23 str.

¹³⁵ CESL 24 str.

¹³⁶ CESL 24 str.

¹³⁷ UNIDROIT 2.1.15 str.

DCFR skirtas net visas atskiras skyrius, reglamentuojantis ikisutartines šalių pareigas. Šio skyriaus pirmajame straipsnyje įtvirtinta verslininko pareiga prieš sudarant prekių, kito turto tiekimo ar paslaugų sutartį, atsižvelgiant į prekių kokybės standartus bei įprastą sutarties vykdymo praktiką tomis aplinkybėmis, atskleisti kitai sutarties šaliai tokią su teiktinomis prekėmis, kitu turtu ar paslaugomis susijusią informaciją, kurios atskleidimo ji pagrįstai gali tikėtis. Verslininkui yra paliekama laisvė nuspręsti, kokią informaciją pateikti kitai šaliai (verslininkui ar kitam asmeniui), tačiau turi būti atsižvelgiama į tai, ar informacijos nepateikimas nenukryptų nuo tinkamos komercinės praktikos.¹³⁸ Kaip matyti iš normos turinio, ši taisyklė turi būti taikoma tiek sutartiniuose santykiuose su verslininkais, tiek su kitais asmenimis ir yra susijusi su sąžiningumo principo tinkamu įgyvendinimu. Galėtų pasirodyti, kad verslininkui palikta teisė nuspręsti dėl teiktinos informacijos ir jos apimties suteikia jam galimybes piktnaudžiauti, sukelti keblumą teismui, kuriam ginčo atveju tektų spręsti, kokia informacija konkrečiu atveju turėtų būti suteikta. Tačiau minėto DCFR straipsnio A komentare yra pateikti glausti ir aiškūs pavyzdžiai, iliustruojantys, kaip turėtų būti atliekamas „pagrįstų lūkesčių“ (angl. „*reasonable expectations*“) testas – tuo atveju, kai tiekiamą prekę atitinka įprastai tokiai prekei keliamus reikalavimus (veikia naudojant pagal paskirtį, nėra sugadinta, pažeista, neturi nebūdingų defektų), verslininkas neprivalo pateikti informacijos apie tokią prekę ir jos savybes. Tuo atveju, kai prekės kokybė yra prastesnė už įprastą tokiai prekei ar gali suprastėti ir pardavėjui tai yra žinoma, jis turi pareigą atskleisti informaciją pirkėjui, t. y. informuoti apie tokias prekių savybes, kurios yra prastesnės kokybės nei įprasta tokiai prekių rūšiai ar turi kitų nei įprasta savybių ir pan.

Lietuvos CK išsamiai nereglamentuoja ikisutartinių šalių santykių komercinių sutarčių atveju. Visgi CK yra straipsnis, įtvirtinantis šalių pareigas ikisutartiniuose santykiuose. Šiame straipsnyje, be kita ko, yra įtvirtinta šalių pareiga atskleisti žinomą informaciją, turinčią esminės reikšmės sutarties sudarymui.¹³⁹ Tokią nuostatą galima laikyti sudėtine pareigos elgtis sąžiningai dalimi. Šios normos komentaro autoriai nurodo, kad suteiktina informacija ir jos apimtis priklauso nuo konkrečių aplinkybių – sutarties šalių, sutarties rūšies ir pan. Komerciniuose santykiuose dėl to, kad abu verslininkai yra profesionalai ir turi savo nuožiūra domėtis jiems aktualiomis sutarties detalėmis, informavimo pareiga nėra tokia svarbi, kaip kad vartojimo santykiuose. Iš komentuojamo

---

¹³⁸ DCFR II.-3:101 str.

¹³⁹ LR CK 6.163 str. 4 d.

straipsnio formuluotės akivaizdu, kad tikrai ne bet kokia ir ne visa informacija turi būti atskleista, o tik ta, kuri turi esminę reikšmę sutarties sudarymui.¹⁴⁰

Išanalizavus informavimo pareigas komerciniuose santykiuose darytina išvada, kad nors CESL įtvirtina teisę pardavėjui pasirinkti, kokią informaciją suteikti pirkėjui verslininkui, visgi šią pareigą įtvirtina gana išsamiai ir palankiai pirkėjui, nustatydamą privalomą reikalavimą tam tikrais atvejais informaciją pateikti išsamioje laikmenoje. Visgi pagrindinis CESL trūkumas, kad tiek minėtos informacinės pareigos, tiek visos CESL apskritai gali būti taikomos tik komerciniuose santykiuose, kuriuose pirkėjas atitinka mažosios ar vidutinės įmonės kriterijus. DCFR nustatoma pirkėjo informavimo pareiga taikoma pirkėjui tiek verslininkui, tiek kitam asmeniui, nepriklausomai nuo jo vykdomos veiklos apimties ir turimų darbuotojų. DCFR įtvirtina patogų pagrįstų lūkesčių principą, kuriuo vadovaujantis galima nustatyti, kokia informacija privalo būti suteikiama pirkėjui, tačiau CESL įtvirtina palankesnes nuostatas pirkėjui, kadangi įpareigoja pardavėją pateikti informaciją patvarioje laikmenoje, tokiu būdu užtikrinant, kad pirkėjas tikrai gautų visą būtiną informaciją, o pareigos neįvykdymo atveju – nustato atsakomybę pardavėjui.

Apibendrinus išnagrinėtų taisyklių nuostatas manytina, kad CESL labai išsamiai reglamentuoja vartotojų teisę į informaciją, įtvirtina reikalavimus pateiktinos informacijos turiniui, taip pat pateikimo formai. Tačiau kai kurios nacionalinės teisės nuostatos, kurių dauguma yra perkeltos iš ES direktyvų, vartotojams nustato palankesnes sąlygas. Pavyzdžiui, kaip buvo aptarta aukščiau, CESL įpareigoja pardavėją suteikti vartotojui aptartą informaciją ne prekybai skirtose patalpose sudarytos sutarties atveju, kai tokios sutarties kaina viršija 50 EUR, tuo tarpu CK tokią pareigą minėtos sutarties atveju nustato, kai sutarties kaina viršija tik 25 EUR. Be abejo, tai tėra smulkmena, tačiau CESL užsibrėžė tikslą šalinti tarpvalstybinės prekybos kliūtis ir užtikrinti vieną aukštą vartotojų teisių apsaugos standartą, kad verslininkams, pagal Roma I reglamento nuostatas nereikėtų domėtis kiekvieno vartotojo nuolatinės gyvenamosios vietos teise. Pažymėtina, kad išlieka galimybė, jog kitų valstybių narių nacionalinė teisė taip pat nustato palankesnes nuostatas vartotojui nei CESL, todėl abejotina, ar CESL kūrėjai tikrai atkreipė pakankamą dėmesį į šiuo metu egzistuojantį vartotojų teisių reguliavimą ir įsigilino į valstybių narių vartojimo santykių nuostatas, siekdami aukšto vartotojų teisių apsaugos standarto.

2.7.2. Sutarties atsisakymo teisė

---

¹⁴⁰ Valentinas Mikelėnas et al. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Bendrosios nuostatos*. Vilnius: Justitia, 2003. p. 207-208.

Kadangi CESL yra skirtos ne tik įtvirtinti vieningas sutarčių teisės nuostatas visoms valstybėms narėms, tačiau ir užtikrinti aukštą vartotojų teisių apsaugos lygį, sutarties atsisakymo teisė yra viena pagrindinių ir svarbiausių vartotojui suteikiamų teisių. Kaip matyti iš ankstesniame poskyryje aptartos pirkėjų informavimo pareigos, teisė atsisakyti sutarties yra viena iš suteiktos informacijos sudedamųjų dalių ir svarbių sutarties sąlygų, reiškianti pirkėjo teisę per tam tikrą laikotarpį nuo sutarties sudarymo atsisakyti sutarties, nenurodant tokio sprendimo priežasčių ir nepatiriant papildomų bei nepagrįstų išlaidų. Taip pat teisingas vartotojo informavimas apie turimą/neturimą teisę atsisakyti sutarties gali lemti verslininko atsakomybę ir riziką, kuri jam atsiranda, netinkamai įvykdžius minėtą pareigą.

Nuostatos, reglamentuojančios vartotojo teisę atsisakyti nuotolinės prekybos ir ne prekybai skirtose patalpose sudarytos sutarties įtvirtintos CESL 4 skyriuje. CESL 40 straipsnis suteikia vartotojui teisę visais atvejais atsisakyti nuotolinės sutarties ir ne prekybai skirtose patalpose sudarytos sutarties tuo atveju, kai šios sutarties kaina viršija 50 Eur. Priklausomai nuo to, kaip verslininkas įgyvendina savo pareigą informuoti pirkėją apie šią teisę, sutarties atsisakymui yra taikomi du terminai: 1) 14 dienų terminas. Skaičiuojamas priklausomai nuo prekių įsigijimo pagrindo (sutarties), būdo ir kiekio – kai atskiromis siuntomis tiekiamos vienu užsakymu užsakytos kelios prekės ar prekės tiekiamos partijomis, dalimis, terminas pradedamas skaičiuoti nuo tos dienos, kai vartotojas gauna paskutiniąją prekę ar prekių partiją, dalį; kai vartotojas sudaro sutartį dėl reguliaraus prekių tiekimo tam tikrą laikotarpį, terminas pradedamas skaičiuoti nuo dienos, kurią vartotojas gauna pirmąją prekę; kai po pagrindinių prekių pristatymo sudaroma sutartis dėl susijusių paslaugų, terminas skaičiuojamas nuo susijusių paslaugų sutarties sudarymo dienos; sudarius skaitmeninio turinio tiekimo sutartį, kai skaitmeninis turinys tiekiamas patvarioje laikmenoje – terminas skaičiuojamas nuo turinio gavimo patvarioje laikmenoje arba nuo sutarties sudarymo dienos, kai turinys tiekiamas ne patvarioje laikmenoje. 2) 1 metų terminas – taikomas tuo atveju, kai verslininkas neįvykdo pareigos suteikti vartotojui ankstesniame poskyryje aptartą informaciją. Pažymėtina, kad tuo atveju, kai verslininkas apskritai neįvykdo savo pareigos, 1 metų terminas yra skaičiuojamas nuo pradinio termino pabaigos dienos, t. y. į vartotojo turimą sutarties atsisakymo terminą įeina tiek 1 metų, tiek 14 dienų terminai. Jeigu visgi per 1 metų laikotarpį verslininkas vartotojui pateikia privalomą informaciją, vartotojui taikomas 14 dienų sutarties atsisakymo terminas, pradedamas skaičiuoti nuo tos dienos, kurią verslininkas pateikė šią informaciją.¹⁴¹

---

¹⁴¹ CESL 2 str.

DCFR taisyklėse sutarties atsisakymo teisė įtvirtinta beveik analogiškai. Teisė atsisakyti sutarties vartotojui suteikiama sudarius sutartį ne prekybai skirtose patalpose arba nuotolinėmis priemonėmis, papildomai šios taisyklės leidžia atsisakyti pakaitinio naudojimosi sutarčių.¹⁴² Teisės atsisakyti šių sutarčių išimtys, įtvirtintos tame pačiame straipsnyje, taip pat yra beveik analogiškos, tačiau kadangi DCFR prekės sąvoka apima ir kai kurias finansines paslaugas, vartotojo teisė nutraukti sutartį dėl finansinių paslaugų yra ribojama, kai paslaugos pagal sutartį buvo pradėtos teikti vartotojo prašymu ir tokios sutarties šalys pareigas įvykdė prieš vartotojui pasinaudojant sutarties atsisakymo teise. Nors sutarčių atsisakymo teisė DCFR yra įtvirtinama panašiai kaip CESL, visgi DCFR nuostatos dėl naudojimosi sutarties atsisakymo teise vartotojams yra palankesnės – nagrinėamos taisyklės nenustato šios teisės apribojimų, susijusių su sutarties kaina. Tai reiškia, kad DCFR suteikia vartotojui teisę atsisakyti nuotoliniu būdu ar ne prekybai skirtose patalpose sudarytos sutarties visais atvejais, nepriklausomai nuo sutarties kainos.¹⁴³ Taip pat DCFR, analogiškai CESL, įtvirtina 14 dienų sutarties atsisakymo terminą, kuris skaičiuojamas a) nuo sutarties sudarymo momento, b) nuo momento, kai teisę turinti šalis gauna tinkamą informaciją apie sutarties atsisakymo teisę arba c) kai sutarties dalykas yra prekių pristatymas – nuo prekių pristatymo momento. Terminas pradedamas skaičiuoti nuo įvykio, kuris įvyko vėliausiai. Tuo atveju, kai 14 dienų terminas apskritai neprasideda, maksimalus terminas yra 1 metai, kuris skaičiuojamas nuo sutarties sudarymo momento. Be to, jeigu b ir c punktuose nurodyti veiksmai yra atliekami vėliau nei po 1 metų nuo sutarties sudarymo, sutarties atsisakymo teisė nustoja galioti.¹⁴⁴ Akivaizdu, kad CESL termino skaičiavimo nuostatas įtvirtina daug plačiau, kadangi aptaria atvejus, kai yra pristatomos kelios prekės, prekės pristatomos dalimis, taip pat reguliarių prekių tiekimą. Terminu trukmė CESL yra palankesnė vartotojams. Kaip minėta, DCFR 1 metų terminas skaičiuojamas nuo sutarties sudarymo, tuo tarpu CESL 1 metų atsisakymo terminą pradeda skaičiuoti nuo pradinio 14 dienų termino pabaigos, t. y. bendras terminas yra 1 metai ir 14 dienų. Be to, CESL 14 dienų terminą dažniau skaičiuoja nuo prekių pristatymo ar skaitmeninio turinio pateikimo, nei nuo sutarties sudarymo, tuo tarpu DCFR maksimalų terminą skaičiuoja nuo sutarties sudarymo. Tai reiškia, kad CESL vartotojams suteikiami terminai yra ilgesni, kadangi sutarties sudarymas dažniausiai įvyksta anksčiau nei prekių pristatymas, todėl vartotojai turi kiek ilgesnį nei 14 dienų terminą. Tai palanku vartotojams, kadangi sutarties atsisakymo teisė suteikiama ne tik dėl tikimybės, kad prekės gali neatitikti sutarties, tačiau ir siekiant suteikti vartotojui laiko apsvarstyti savo

---

¹⁴² DCFR II.-5:201 str.

¹⁴³ Ten pat. Žr. straipsnio komentarą.

¹⁴⁴ DCFR II.-5:103 str.

sprendimą dėl sutarties sudarymo, DCFR ši paskirtis vadinama „atvėsimo“ ar „nusiramino“ terminu.¹⁴⁵

CK ir CESL nuostatos didžiąja dalimi yra perimtos iš jau anksčiau ES lygiu priimtų direktyvų ir teisės aktų vartotojų apsaugos srityje, todėl lyginamų taisyklių nuostatos daugeliu aspektų yra beveik identiškos. Aptariamame straipsnyje įtvirtintos teisės atsisakyti sutarties išimtyse yra identiškos CESL, tik CK nustato papildomą išimtį paslaugų teikimo sutartims, pagal kurias vartotojo sutikimu ir informuojant apie sutarties atsisakymo teisės netekimą paslaugos vartotojui yra visiškai suteiktos.¹⁴⁶ CK taip pat įtvirtina beveik identišką CESL sutarties atsisakymo terminą ir jo skaičiavimo tvarką. Bendrasis terminas – 14 dienų, kuris baigiasi po 14 dienų: a) nuo sutarties sudarymo paslaugų/energijos pirkimo–pardavimo sutarties atveju; b) nuo užsakytų prekių, paskutinės prekės (užsakius kelias prekes) arba paskutinės prekių partijos, dalies gavimo prekių pirkimo–pardavimo sutarties atveju; c) nuo pirmosios prekės gavimo reguliaraus prekių pristatymo per nustatytą laikotarpį sutarties atveju. Tuo atveju, kai verslininkas neįvykdo pareigos suteikti vartotojui informaciją apie sutarties atsisakymo teisę, taikomas 12 mėnesių sutarties atsisakymo terminas, kuris, kaip ir CESL nuostatose, skaičiuojamas po aukščiau aptarto 14 dienų termino pabaigos.¹⁴⁷

Įgyvendinant vartotojo sutarties atsisakymo teisę abiemis sutarties šalims atsiranda ir atitinkamos pareigos, kurios bus analizuojamos plačiau.

Vartotojo pareigos. Visų pirma, vartotojas, siekiantis atsisakyti sutarties, turi išreikšti savo valią aiškiu pranešimu pardavėjui. CESL numatyta galimybė pateikti atsisakymą pagal taisyklių 2 priedėlyje esančią pavyzdinę formą, kurią jam tereikia užpildyti ir pateikti pardavėjui.¹⁴⁸ Kaip buvo minėta, šią pavyzdinę formą verslininkas turėtų pateikti kartu su privaloma vartotojui pateikti informacija prieš sutarties sudarymą. Viskas yra aišku tuomet, kai pardavėjas tinkamai įvykdo savo pareigas ir suteikia vartotojui visą privalomą informaciją. Deja, CESL nenustato reikalavimų pranešimo apie sutarties atsisakymą formai tuomet, jei verslininkas neįvykdo pareigos suteikti vartotojui informaciją, o kartu su ja nepateikia ir pavyzdinės atsisakymo formos arba tiesiog nepateikia šios pavyzdinės formos. Kadangi, kaip minėta, CESL nenustato konkrečių formos reikalavimų nei sutarčiai, nei kitiems šalių pareiškimams, nėra visiškai aišku, kas CESL 41 straipsnio 2 dalies prasme yra vartotojo „aiškus pareiškimas, kuriame išdėstytas sprendimas

¹⁴⁵ DCFR II.-5:103 str. Žr. straipsnio komentarą.

¹⁴⁶ LR CK 6.228¹⁰ str. 2 d. 1 p.

¹⁴⁷ LR CK 6.228¹⁰ str. 3 d.

¹⁴⁸ CESL 41 str. 1, 2 d.

atsisakyti sutarties“, taip pat kokie vartotojo veiksmai būtų pripažįstami „aiškiu pareiškimu“ ir laikomi tinkamu sutarties atsisakymo teisės įgyvendinimu. CESL numato sąlygą, jog apie sutarties atsisakymą pranešta laiku, jeigu pranešimas pardavėjui išsiunčiamas iki atsisakymo termino pabaigos. Nuostata pirkėjui yra palanki, kadangi jam nereikia įrodinėti aplinkybės, kad pardavėjas pranešimą gavo. Tačiau ši nuostata yra labiau skirta siekiant pagrįsti tinkamą termino laikymąsi. Visgi šioje nuostatoje nėra sukonkretinama, kas yra laikoma išsiuntimu. Šios aplinkybės yra labai svarbios, kadangi pagal CESL 41 straipsnį būtent vartotojui tenka pareiga įrodyti, kad jis tinkamai pasinaudojo teise atsisakyti sutarties. Be to, visiškai nėra aptariami atvejai, kuomet verslininkas negauna vartotojo atsisakymo (pavyzdžiui, paštu siųstas laiškas „pasimeta“). Nors terminas nebus laikomas praleistu, tačiau negavęs vartotojo atsisakymo verslininkas gali laiku negrąžinti vartotojui sumokėtų pinigų, kadangi apie atsisakymą tiesiog nežino.

Kita vartotojo pareiga apima gautų prekių grąžinimą pardavėjui. Vartotojas per 14 dienų nuo pranešimo verslininkui dienos privalo grąžinti gautas prekes. Jeigu verslininkas nepasiūlo prekių atsiimti pats, jas vartotojas gali išsiųsti arba perduoti verslininkui (jo atstovui) ir atlyginti tiesiogines tokio prekių grąžinimo išlaidas. Taip pat vartotojas privalo atlyginti prekės vertės sumažėjimo išlaidas, kurios atsirado dėl veiksmų, kurie nėra būtini prekei apžiūrėti ir jos savybėms, veikimui patikrinti. Tuo atveju, kai pirkėjas neatitaisomai pakuotę pažeidžia ar ją išmeta, pardavėjas gali reikalauti šios pakuotės išlaidų atlyginimo. Tuo atveju, kai vartotojo sutikimu jam buvo pradėtas teikti skaitmeninis turinys, pareiškus valią atsisakyti sutarties, vartotojui kyla pareiga atlyginti verslininkui už iki sutarties atsisakymo momento suteiktą skaitmeninį turinį.¹⁴⁹ Pažymėtina, kad CESL numato atvejus, kai vartotojas yra atleidžiamas nuo kai kurių išlaidų atlyginimo arba mokėjimo už suteiktas prekes (paslaugas, skaitmeninį turinį). Susijusių paslaugų sutarties atveju, kai pardavėjas neįvykdė pareigos suteikti vartotojui informaciją apie teisę atsisakyti sutarties ir jos įgyvendinimo tvarką, terminus ir sąlygas bei apie tai, kad pradėjus teikti susijusias paslaugas per sutarties atsisakymo terminą vartotojui kyla pareiga sumokėti už suteiktas paslaugas arba jis netenka sutarties atsisakymo teisės arba vartotojas aiškiai neprašė pradėti teikti šias paslaugas minėtu laikotarpiu, vartotojas yra atleidžiamas nuo pareigos apmokėti už suteiktas paslaugas iki sutarties atsisakymo. Ši nuostata taikoma ir skaitmeninio turinio ne patvarioje laikmenoje tiekimo atveju. Jeigu vartotojas nedavė išankstinio sutikimo dėl skaitmeninio turinio tiekimo sutarties atsisakymo laikotarpiu, duodamas sutikimą vartotojas nesutiko su sutarties atsisakymo teisės praradimu arba ne prekybai skirtose patalpose sudarytos sutarties atveju pardavėjas nepateikė vartotojui patvirtinimo

---

¹⁴⁹ CESL 45 str.

atskira patvaria laikmena apie pastarojo sutikimą tiekti skaitmeninį turinį, žinant, kad bus prarasta sutarties atsisakymo teisė ir nuotolinės prekybos sutarties atveju iki skaitmeninio turinio tiekimo pradžios vartotojo sutikimą ir patvirtinimą dėl tiekimo skaitmeninio turinio, vartotojas atleidžiamas nuo pareigos sumokėti už sutarties atsisakymo laikotarpiu suteiktą skaitmeninį turinį.¹⁵⁰

DCFR nuostatos dėl valios atsisakyti sutarties pareiškimo, nors ir nenustato galimybės pateikti pavyzdinę sutarties atsisakymo formą, visgi yra plankesnės vartotojui. Sutarties atsisakymo teisė pasižymi tuo, kad ja galima pasinaudoti nenurodant jokių pagrindų ir priežasčių, todėl šios taisyklės nustato, kad vartotojas ne tik gali informuoti pardavėją apie sutarties atsisakymą bet kokiomis priemonėmis, bet papildomai nustato galimybę vartotojui įgyvendinti sutarties atsisakymo teisę konkludentiniais veiksmais, t. y. grąžinant pardavėjui prekes, su sąlyga, kad pardavėjas galės identifikuoti pirkėją (pavyzdžiui, siunčiant paštu nurodyti tikslus ir teisingus siuntėjo duomenis ir pan.) ir jeigu aplinkybės nereikalauja kitko.¹⁵¹ Pastaroji nuostata reiškia, kad grąžinti prekes, nenurodant jokių aplinkybių, galima tik atsisakant sutarties. Tuo atveju, jeigu pirkėjas siekia pakeisti netinkamas prekes ar pan., šie tikslai turėtų būti nurodomi. Kitaip tokie veiksmai bus laikomi sutarties atsisakymu. Be abejo, pavyzdinė atsisakymo forma, galimai, yra patogesnė vartotojui, kadangi jam tereikia nurodyti joje pagrindinius duomenis, tuo tarpu tokios formos nesant, jam tektų aiškintis, kokius duomenis ir kaip pateikti pardavėjui, siekiant įgyvendinti sutarties atsisakymo teisę. Tačiau toks platus DCFR vartotojui suteikiamų sutarties atsisakymo teisės įgyvendinimo būdų pasirinkimas išsprendžia anksčiau minėtą problemą, kuomet pardavėjas netinkamai įgyvendina informavimo pareigą ir nepateikia vartotojui pavyzdinės sutarties atsisakymo formos. Tokiu atveju, kaip minėta, pagal DCFR nuostatas pirkėjui užtektų grąžinti prekes asmeniškai arba kitu būdu, nurodant savo pagrindinius duomenis, kad pardavėjas galėtų identifikuoti vartotoją. Be to, tokia taisyklė išsprendžia dar vieną niuansą – atvejus, kuomet verslininkas negauna pirkėjo pareiškimo dėl sutarties atsisakymo, tačiau gavęs prekes, vadovaudamasis šiomis taisyklėmis, jis turi laikyti, kad pirkėjas atsisakė sutarties. Matyt, dėl šios priežasties pareiga grąžinti sutarties pagrindu gautas prekes DCFR nėra atskirai įtvirtinta. Kaip buvo minėta, pirkėjas gali įgyvendinti sutarties atsisakymo teisę grąžindamas pardavėjui prekes. Jam to iš karto nepadarus, taikomos restitucijos nuostatos, kurios numato sutarties šalims pareigas grąžinti viena kitai tai, ką jos gavo sutarties pagrindu iš kitos šalies. Vartotojas nėra įpareigojamas atlyginti išlaidų už sutartimi gautų daiktų vertės sumažėjimą, kai išlaidos yra susijusios su daikto patikrinimu ir išbandymu, taip pat už daikto sužuvimą, apgadinimą ar praradimą, su sąlyga, kad sutarties atsisakanti šalis ėmėsi visų protingų

---

¹⁵⁰ CESL 46 str.

¹⁵¹ DCFR II.-5:102 str.

priemonių, kad būtų užkirstas kelias šių pasekmių atsiradimui. Taip pat pirkėjas atleidžiamas nuo pareigos atlyginti bet kokį daikto vertės sumažėjimą, atsiradusį dėl jo įprasto naudojimo, jeigu pardavėjas tinkamai neinformavo pirkėjo apie sutarties atsisakymo teisę.¹⁵²

CK, kaip ir CESL, nustato vartotojui pareigą pateikti sutarties atsisakymą tinkamai užpildytoje Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos patvirtintoje pavyzdinėje formoje arba kitokiu pareiškimu, kuriame pateiktas vartotojo sprendimas atsisakyti sutarties.¹⁵³ Pareiga grąžinti gautas prekes CK įtvirtinta identiška CESL – prekės grąžinamos pateikiant asmeniškai ar paštu per 14 dienų nuo pranešimo. Bendroji taisyklė nustato, kad vartotojas privalo atlyginti tiesiogines prekių grąžinimo išlaidas arba sumokėti už suteiktas paslaugas. Ši taisyklė netaikoma tuomet, kai prekes verslininkas asmeniškai pristatė į vartotojo namus, prekių grąžinimo išlaidas sutartimi prisiėmė verslininkas arba netinkamai įgyvendino vartotojo informavimo pareigą ir jo neinformavo apie pareigą atlyginti prekių grąžinimo išlaidas. Už suteiktas paslaugas mokėti vartotojas neprivalo, jeigu verslininkas netinkamai įvykdė pareigą informuoti pirkėją apie teisę atsisakyti sutarties ar jos netaikymo atvejus, jos įgyvendinimo sąlygas ir tvarką arba nuotolinės ir ne prekybai skirtose patalpose sudarytos sutarties atveju negavo vartotojo aiškaus sutikimo teikti paslaugas per sutarties atsisakymo terminą ir neinformavo apie pareigą atsisakius tokios sutarties apmokėti už suteiktas paslaugas iki sutarties atsisakymo momento.¹⁵⁴

Išanalizavus nagrinėjamose priemonėse įtvirtintas vartotojų pareigas, įgyvendinant sutarties atsisakymo teisę akivaizdu, kad visose priemonėse šios pareigos yra įtvirtintos beveik vienodai. Vartotojas privalo per 14 dienų terminą pareikšti valią atsisakyti sutarties, grąžinti gautas prekes, nustatytais atvejais atlyginti jų grąžinimo išlaidas ir sumokėti verslininkui už suteiktas paslaugas, jeigu verslininkas tinkamai įvykdė ikisutartines informavimo pareigas.

Pardavėjo pareigos. Tuo atveju, kai pardavėjas leidžia vartotojui atsisakyti sutarties elektroniniu būdu per pardavėjo elektroninės prekybos svetainę, pardavėjas privalo patvariąja laikmena pateikti vartotojui sutarties atsisakymo patvirtinimą.¹⁵⁵ Pažymėtina, kad kitais (nuotolinės ar ne prekybai skirtose patalpose sudarytos sutarties) atvejais CESL tokios pareigos pardavėjui nenumato. Sutarties atsisakymo atveju pagrindinė pardavėjui kylanti pareiga yra sumokėtų pinigų grąžinimas vartotojui. Šią pareigą verslininkas privalo įvykdyti per 14 dienų nuo pranešimo apie sutarties atsisakymą gavimo. Į grąžintiną sumą įskaitoma tiek kaina, tiek kitos vartotojo apmokėtos

---

¹⁵² DCFR II.-5:105 str.

¹⁵³ LR CK 6.228¹⁰ str. 6 d.

¹⁵⁴ LR CK 6.228¹¹ str.

¹⁵⁵ CESL 41 str. 3 d.

išlaidos. Šios sumos vartotojui turi būti gražinamos tuo pačiu būdu, koku vartotojas atliko mokėjimą. Pažymėtina, kad pardavėjas gali būti atleistas nuo pareigos gražinti papildomas išlaidas, jeigu vartotojas prekes gražina ne pardavėjo pasiūlytu standartiniu pigiausiu būdu. Tai reiškia, kad savo nuožiūra pasirinkus prekių gražinimo būdą, kai jis brangesnis nei pardavėjo siūlytas, pirkėjui gali tekti prisiimti brangesnio pristatymo išlaidas. Nuotolinių sutarčių atveju, prekes pristačius į vartotojo namus sutarties sudarymo metu, prekiautojui tenka pareiga savo sąskaita atsiimti pristatytas prekes, jeigu dėl prekių pobūdžio jos negali būti gražintos įprastai paštu.¹⁵⁶

DCFR pardavėjo pareigą gražinti pirkėjui sumokėtus pinigus įtvirtina palankesniu pardavėjui būdu. Nors reikalaujama gražinti sumokėtas sumas nepagrįstai nedelsiant, visgi šios taisyklės nustato pardavėjui ilgesnį – 30 dienų – maksimalų pinigų gražinimo terminą, skaičiuojamą nuo sutarties atsisakymo įsigaliojimo (gavimo).¹⁵⁷ Taip pat kaip ir CESL atveju, pirkėjui pasinaudojus sutarties atsisakymo teise, jos poveikis taikomas ir visoms papildomoms (susijusioms) sutartims, tame tarpe ir sutartims su kredito įstaiga dėl pirkimo–pardavimo sutarties finansavimo (kredito sutartys), tuo tarpu CESL tokioms sutartims nėra taikomos.¹⁵⁸

Nuotolinės ar ne prekybai skirtose patalpose sudarytos sutarties atveju CK numato, kad vartotojui gali būti leidžiama pateikti pranešimą apie sutarties atsisakymą per pardavėjo interneto svetainę elektroniniu būdu. Tokiu atveju pardavėjas turi pareigą pateikti sutarties atsisakymo gavimo patvirtinimą patvarioje laikmenoje.¹⁵⁹ Gavęs pranešimą pardavėjas įpareigojamas nedelsiant ir ne vėliau nei per 14 dienų atlikti pirkėjo sumokėtų sumų (prekių kaina, pristatymo išlaidos) gražinimą, kuris atliekamas tokiu pačiu ar pirkėjui tinkamu būdu, jeigu pirkėjui neatsiranda papildomų išlaidų.¹⁶⁰

Išanalizavus sutarties atsisakymo reglamentavimą, darytina, išvada, kad esminės šio instituto nuostatos analizuojamose taisyklėse yra įtvirtintos beveik identiškai. Visgi yra šiokių tokių skirtumų. CESL leidžia atsisakyti ne prekybai skirtose patalpose sudarytos sutarties, kai jos kaina viršija 50 EUR, CK ši riba sumažinta iki 25 EUR, o DCFR apskritai nenustato tokių ribojimų. CESL ir CK suteikia vartotojui teisę atsisakyti sutarties pateikiant užpildytą pavyzdinę formą, tuo tarpu DCFR leidžia atsisakyti sutarties konkludentiniais veiksmais – gražinant prekes pardavėjui. Nors CESL gana plačiai aptaria įvairias sutarties atsisakymo nuostatas (terminų skaičiavimas pateiktas gana išsamiai, taip pat bendra jo trukmė yra kiek ilgesnė, nei DCFR), manytina, kad DCFR

---

¹⁵⁶ CESL 44 str.

¹⁵⁷ DCFR II.-5:105 str.

¹⁵⁸ DCFR II.-5:106 str.

¹⁵⁹ LR CK 6.228¹⁰ str. 7 d.

¹⁶⁰ LR CK 6.228¹¹ str. 2 d.

įtvirtina vartotojams palankesnes sutarties atsisakymo sąlygas. Be abejo, DCFR suteikia verslininkui ilgesnį – 30 dienų – pinigų grąžinimo terminą, tačiau sutarties kainos ribojimų nebuvimas sutarties atsisakymo teisę suteikia platesniam vartotojų ratui, taip pat leidžia išreikšti sutarties atsisakymą prekių grąžinimu ir tokiu būdu plačiau ir paprasčiau užtikrina vartotojų apsaugą.

2.7. Sutarties negaliojimo pagrindai

CESL sutarties negaliojimo, arba nuginkijimo, nuostatos įtvirtintos 5 skyriuje, kuris vadinasi „Valios trūkumai“. Esant šalies valios trūkumų, CESL leidžia nuginkyti sutartį šiais pagrindais: 1) fakto arba teisės klaida; 2) apgaulė; 3) grasinimai; 4) piktnaudžiavimas. Sutartis nurodytais pagrindais nuginkijama pranešimu kitai sutarties šaliai per 6 mėnesius nuo sužinojimo klaidos atveju ir per 1 metus nuo sužinojimo apgaulės, grasinimų ir piktnaudžiavimo atvejais.¹⁶¹ Teisę nuginkyti sutartį šalis praranda, jeigu savo veiksmais ar kitais būdais patvirtina ginčytiną sutartį. Pažymėtina, kad visais atvejais, net ir patvirtinus nuginkijamą sutartį, nukentėjusiajai šaliai išlieka teisė reikalauti žalos, atsiradusios dėl sutarties nuginkijimo pagrindų, atlyginimo.¹⁶² Taip pat CESL 56 str. imperatyviai nustato, kad grasinimų, sukčiavimo ir piktnaudžiavimo atveju negalima riboti ar panaikinti pažeistų teisių gynimo būdų¹⁶³, t. y. sutartimi negalima riboti/mažinti kaltosios šalies atsakomybės už žalą, kilusią dėl nurodytų veiksmų. Minėtos sutarties nuginkijimo sąlygos suteikia nukentėjusiajai šaliai galimybes paprasčiau „atsikratyti“ teisės normas ir nukentėjusios šalies teises pažeidžiančios sutarties be teismo pagalbos. Svarbu pažymėti, kad CESL nustato sutarties galiojimą iki tokios sutarties nuginkijimo momento, o sutartį nuginkijus, sutartis laikoma negaliojančia nuo pat jos sudarymo momento, t. y. laikoma, kad sutartis apskritai nebuvo sudaryta.¹⁶⁴

UNIDROIT principai numato galimybę ginčyti sutartį esant esminei klaidai, klaidingam pareiškimui, taip pat sukčiavimo, grasinimų atveju, esant šalių esminei nelygybei, taip pat dėl trečiųjų asmenų veiksmų/įtakos.¹⁶⁵ Šiuose principuose taip pat įtvirtinta galimybė ginčytiną sandorį patvirtinti, tokiu būdu netenkant teisės patvirtintą sandorį vėliau ginčyti. UNIDROIT principai, taip pat kaip ir CESL, leidžia sutartį nuginkyti pranešimu kitai šaliai. Taip pat UNIDROIT nenustato jokių reikalavimų tokiam pranešimui – pranešimas dėl sandorio nuginkijimo gali būti pateikiamas

---

¹⁶¹ CESL 52 str.

¹⁶² CESL 55 str.

¹⁶³ CESL 56 str.

¹⁶⁴ CESL 54 str. 1 d.

¹⁶⁵ UNIDROIT 3.2.2, 3.2.3, 3.2.5 – 3.2.8 straipsniai

bet kokia priimtina forma.¹⁶⁶ Taip pat nėra nustatomas konkretus terminas, per kurį toks pranešimas turi būti pateikiamas. Čia vartojamas „protingo termino“ apibrėžimas, kuris skaičiuojamas nuo nukentėjusios šalies sužinojimo arba galimybės laisvai veikti.¹⁶⁷ Pažymėtina, kad UNIDROIT įtvirtina dar vieną ir į mūsų CK perkeltą sutarčių negaliojimo pagrindą – imperatyvių teisės normų pažeidimą. Šio pagrindo CESL atskirai nereglamentuoja. Be abejo, CESL šio pagrindo nereglamentuoja, kadangi į CESL buvo surinktos ir įtrauktos daugelio ES valstybių narių pripažįstamos imperatyviomis normos. Tai reiškia, kad beveik visos CESL vartotojus saugančios normos yra imperatyvios, atitinkamai, tokių taisyklių pagrindu sudarytos sutartys formaliai negali prieštarauti imperatyvioms normoms.¹⁶⁸

DCFR įtvirtina panašius į aptartuosius sutarties nuginkėjimo pagrindus ir būdą – nuginkėjimo teisė atsiranda fakto ar teisės klaidos atveju, sukčiavimo, grasinimų, pasinaudojimo pranašesne padėtimi atvejais pranešimu kitai šaliai. Be to, DCFR kaip ir UNIDROIT apima imperatyvių teisės normų ir papildomai pamatinių principų pažeidimą.¹⁶⁹ Tačiau čia nėra įtvirtinti konkretūs terminai, per kuriuos nukentėjusioji šalis gali pasinaudoti sutarties nuginkėjimo teise. Čia vėlgi vartojamas protingo termino apibrėžimas. Pažymėtina, kad toks termino apibrėžimas vertintinas nepalankiai, kadangi protingas kriterijus yra vertinamoji sąvoka ir praktikoje, siekiant pritaikyti šią normą, gali kilti problemų, kadangi abi sutarties šalys gali skirtingai interpretuoti tokią termino trukmę, jo trukmė gali priklausyti nuo daugybės kriterijų ir veiksnių, todėl be teismo įsikišimo šių taisyklių pagrindu nuginkėti sutartį būtų pakankamai problematiška.

CK įtvirtintos bendrosios sandorio nuginkėjimo sąlygos ir tvarka yra kiek griežtesnė nei CESL. Sandoris, sudarytas dėl suklydimo, apgaulės, smurto, ekonominio spaudimo ar realaus grasinimo Lietuvoje pripažįstamas negaliojančiu tik teismo sprendimo pagrindu¹⁷⁰, t. y. šalys negali pačios vienašaliu pareiškimu nuginkėti sutarties ir konstatuoti jos negaliojimą. Tokia yra bendroji civiliniame kodekse įtvirtinta tvarka. Viena išimtis yra įtvirtinta CK 6.228 straipsnyje, kuris leidžia atsisakyti sutarties ar atskiros jos sąlygos tuo atveju, kai tokios sutarties sudarymo metu sutartimi ar jos sąlyga vienai iš šalių buvo suteiktas perdėtas pranašumas. Šią išimtį nagrinėjusių autorių nuomone, toks keistas reglamentavimas mūsų kodekse gali būti įtvirtintas dėl atidumo stokos normų kūrimo procese, kadangi komentuojama nuostata vienintelė yra perkelta iš UNIDROIT principų. Autoriai nustatė, kad teismų praktikoje nebuvo susidurta su piktnaudžiavimu teise atsisakyti

---

¹⁶⁶ UNIDROIT 3.2.11 str.

¹⁶⁷ UNIDROIT 3.2.12 str.

¹⁶⁸ CESL aiškinamasis memorandumas, 6-7 p.

¹⁶⁹ DCFR II.-7:101 str.

¹⁷⁰ LR CK 1.78 str. 2 d., 1.90, 1.91 str.

sutarties pranešimu, todėl tokia galimybė kitais sandorių nuginkijimo atvejais galėtų prigyti.¹⁷¹ Sutiktina su autorių nuomone, tačiau visgi šio darbo kontekste neatmestina ir aplinkybė, kad, nagrinėjamos priemonės yra skirtos taikyti tarpvalstybinėms sutartims ir palengvinti tarpvalstybinę prekybą, todėl, tikėtina, šiose priemonėse buvo įtvirtinta sutarties nuginkijimo (beje, ir nutraukimo) galimybė pranešimu kitai šaliai. Bylinėjimasis vienos valstybės viduje sutarties šaliai, ypačingai – silpnesnėjai, finansiškai yra sunkiai pakeliama našta. Akivaizdu, kad bylinėjimasis tarpvalstybiiniu lygiu yra dar labiau atgrasantis. Todėl, tikėtina, visose neprivalomose priemonėse buvo įtvirtinta teisė ginčyti sutartį pranešimu nesikreipiant į teismą ir skatinant taikų susitarimą bei siekiant išvengti ilgo, brangaus ir sudėtingo bylinėjimosi. Visgi CK numato tokias pačias nuginkijamo sandorio patvirtinimo pasekmes – patvirtinus ginčytiną sandorį, sandorį ginčyti turinti teisė šalis netenka teisės šį sandorį nuginkyti.¹⁷² Kaip buvo aptarta aukščiau, visose analizuojamose taisyklėse yra įtvirtinta analogiška nuostata. Pažymėtina, kad CK įtvirtina platesnį sandorio nuginkijimo pagrindų sąrašą. Be jau nurodytųjų, sandorį galima nuginkyti sudarius juridinio asmens teisnumui prieštaraujantį sandorį, taip pat sandorį sudarius piktnaudžiaujant alkoholiniais gėrimais ar narkotinėmis medžiagomis, nepilnamečio nuo 14 iki 18 metų sudarytą sandorį ir sandorį, sudarytą asmens, sandorio sudarymo momentu negalėjusio suprasti savo veiksmų reikšmės, taip pat sandorį sudarius įgaliojimus viršijusiam atstovui. Iš esmės visus CK 1 knygos IV skyriuje įtvirtintus sandorius galima būtų pažymėti šioje dalyje, kadangi praktikoje beveik visi jie, nepriklausomai nuo to ar sandoris niekinis, ar nuginkijamas, negaliojančiais yra pripažįstami teismo tvarka ir šalims savarankiškai retai pavyksta išspręsti ginčą dėl tokio sandorio, kadangi be pagrindinės pasekmės – sandorio negaliojimo – atsiranda ir papildomų pasekmių, pavyzdžiui, pareiga atlyginti žalą. Siekiant tinkamai pritaikyti šią pasekmę, apskaičiuoti žalos dydį ir pan., be teismo pagalbos išsiversti yra praktiškai neįmanoma, todėl tikėtina, kad dėl šios priežasties CK nenumato sandorio nuginkijimo galimybės vienos šalies pareiškimu kitai sutarties šaliai. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad CK sandorius, atsižvelgiant į jais pažeidžiamų interesų pobūdį bei sukliamas pasekmes, negaliojančius sandorius skirsto į niekinius ir nuginkijamus (sutartis – į absoliučiai ir sąlyginai negaliojančias). Atsižvelgus į šį skirstymą akivaizdu, kad CESL reguliuoja tik nuginkijamus sandorius, tuo tarpu CK apima abu sandorių pripažinimo negaliojančiais pagrindus.

---

¹⁷¹ Chorchin Tomas, Lazauskaitė Rūta. *The Doctrine of Laesio Enormis in Lithuanian Contract Law*. Jurisprudence. 2014 21(4) Žiūrėta 2017 03 29. Prieiga per internetą: <https://www.mruni.eu/upload/iblock/193/JUR-14-21-4-12.pdf>.

¹⁷² LR CK 1.79 str. 1 d.

Ištyrus sutarčių negaliojo nuostatas, įtvirtintas CESL ir kitose analizuojamose taisyklėse matyti, kad CK sutarčių negaliojimo pagrindus įtvirtina plačiausiai. Kadangi CESL skirti taikyti tik pirkimo–pardavimo santykiams, šiose taisyklėse įtvirtinti pagrindiniai sutarčių negaliojimo pagrindai – galimybė ginčyti sutartį dėl fakto ar teisės klaidos, dėl grasinimų, apgaulės ir piktnaudžiavimo. Visose taisyklėse (išskyrus CK) nustatyta galimybė sutartį nugincyti pranešimu kitai šaliai. Pažymėtina, kad tik CESL yra aiškiai įtvirtinti pasinaudojimo sutarties ginčijimo teise terminai. Kitose taisyklėse yra vartojamas vertinamasis protingo termino kriterijus. Iš aptartų taisyklių CESL nuostatos padeda užtikrinti teisinį tikrumą ir aiškumą, todėl vertintinos kaip palankesnės pirkėjams.

2.8. Sutarčių nutraukimo pagrindai ir tvarka

Sutarties nutraukimo pagrindai tampa ypač aktualūs vienai iš sutarties šalių nevykdant savo įsipareigojimų ir tokiais veiksmais pažeidžiant kitos, sąžiningai savo pareigas vykdančios, šalies teises. Kadangi CESL skirtos taikyti pirkimo–pardavimo sutartims, bendrųjų sutarties nutraukimo pagrindų šios taisyklės nenustato. Šiose taisyklėse yra įtvirtinti atskiri sutarties nutraukimo pagrindai atskirai kiekvienai iš šalių – tiek pirkėjui, tiek pardavėjui. CESL sutarties nutraukimo sąlygas pirkėjui ir pardavėjui pateikia skirtinguose skirsniuose, tačiau sutarčių nutraukimo pagrindai yra beveik identiški. Be to, visose analizuojamose taisyklėse įtvirtintos panašios nuostatos, todėl sutarties nutraukimo pagrindai bus pateikiami bendri visiems subjektams ir įtvirtinti visose taisyklėse, išskiriant papildomas vartotojams suteikiamas galimybes.

Sutarties nutraukimas dėl esminio sutarties neįvykdymo. Esminiu prievolės neįvykdymas laikomas tuomet, kai nukentėjusioji šalis iš esmės negauna to, ko ji turėjo teisę tikėtis pagal sutartį, nebent sudarant sutartį kita šalis tokio padarinio nenumatė ir negalėjo numatyti arba iš neįvykdymo pobūdžio yra aišku, kad prievolės įvykdymo negalima tikėtis. Anot CESL, prievolės neįvykdymas yra bet koks šios prievolės neįvykdymas, apimantis prekių (skaitmeninio turinio) nepristatymą (nepatiekimą) ar pavėluotą pristatymą, prekių (skaitmeninio turinio), neatitinkančių sutarties sąlygų, pristatymą (tiekimą), kainos nesumokėjimą/pavėluotą sumokėjimą ar bet kokią kitą įvykdymą, neatitinkantį sutarties, neatsižvelgiant į tai ar neįvykdymas yra pateisinamas.¹⁷³ Analogiškos nuostatos įtvirtintos ir likusiose taisyklėse.¹⁷⁴ UNIDROIT ir CK, vertinant sutarties neįvykdymo esmingumą atsižvelgiama į šiuos kriterijus: nukentėjusi šalis iš esmės negauna to, ko tikėjosi; šalies pažeidėjos galimybė numatyti tokias pasekmes; griežto sutarties sąlygų laikymosi svarba; šalies

---

¹⁷³ CESL 87 str. 2 d.

¹⁷⁴ LR CK 6.217 str.

pažeidėjos kaltės forma (tyčia/neatsargumas); ar nukentėjusioji šalis praranda galimybę tikėtis, kad prievolė bus įvykdyta ateityje; dėl sutarties nutraukimo sutartį vykdžiusios ar ketinusios vykdyti šalies patirtinų nuostolių dydis. CK komentaro autoriai pastebi, kad esminis sutarties pažeidimas yra fakto klausimas ir nurodyti kriterijai yra orientaciniai ir labiau skirti teismui, kuriam konkrečiu atveju tektų spręsti šalių ginčą ir vertinti ar sutarties pažeidimas atitinka esmingumo reikalavimą.¹⁷⁵ CK 6.217 straipsnis yra vienintelis, kuomet CK šaliai leidžia vienašališkai nutraukti sutartį nesikreipiant į teismą. Kitais atvejais vienašališkai sutartį galima nutraukti, jeigu šalys tokią teisę numatė sutartyje.¹⁷⁶

Numanomas sutarties neįvykdymas. CESL leidžiama nutraukti sutartį iki prievolės įvykdymo termino pabaigos tuomet, kai kita šalis pareiškia, kad sutartis nebus įvykdyta arba tai yra aišku iš aplinkybių.¹⁷⁷ Tokias pat nuostatas įtvirtina ir kitos priemonės.¹⁷⁸ UNIDROIT ir DCFR papildomai leidžia nutraukti sutartį tuo atveju, kai nėra pateikiamas prievolės įvykdymo užtikrinimas tuo atveju, kai dėl numanomo prievolės neįvykdymo šalies pareikalaujama pateikti tokį užtikrinimą.¹⁷⁹

Sutarties nutraukimas iš esmės pasikeitus aplinkybėms. Svarbu, kad aplinkybių pasikeitimas būtų kardinalus ir išimtinis, kadangi CESL esmiu aplinkybių pasikeitimu nelaiko labai pasunkėjusį prievolės įvykdymą dėl padidėjusių įvykdymo išlaidų ar sumažėjusios gautino įvykdymo vertės. Iš esmės pasikeitus aplinkybėms, šalys privalo derėtis dėl sutarties pakeitimo, o nepavykus susitarti dėl pakeitimo ar nutraukimo, tai padaro teismas – nutraukia šalių sutartį savo nustatytomis sąlygomis ir terminais.¹⁸⁰ Tai vienintelis sutarties nutraukimą įtvirtinantis CESL straipsnis, numatantis, kad šalims nesusitarus sutartį nutraukia ir tokio nutraukimo sąlygas nustato teismas. Pažymėtina, kad UNIDROIT, DCFR ir CK yra įtvirtintas analogiškas sutarties nutraukimo pagrindas, tačiau šios taisyklės derėtis leidžia tik dėl sutarties pakeitimo. Šiuo pagrindu sutartį nutraukia teismas. DCFR siekti derybų dėl sutarties pakeitimo yra skolininko pareiga.¹⁸¹ Kaip pastebi civilinio kodekso komentaro autoriai, sutarties vykdymo pasunkėjimas iš esmės dėl pasikeitusių aplinkybių turi atitikti 4 kriterijus (aplinkybės pasikeičia ar tampa žinomos tik po sutarties sudarymo, nukentėjusioji šalis negalėjo iš anksto jų numatyti, atsiradusių aplinkybių šalis

---

¹⁷⁵ Valentinas Mikelėnas et al. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė*. Vilnius: Justitia, 2003. p. 292.

¹⁷⁶ LR CK 6.217 str. 4 ir 5 d.

¹⁷⁷ CESL 116 str.

¹⁷⁸ CK 6.219 str.

¹⁷⁹ UNIDROIT 7.3.4, DCFR III.-3:505 str.

¹⁸⁰ CESL 89 str.

¹⁸¹ UNIDROIT 6.2.3, DCFR III.-1:110, CK 6.204 str.

negali kontroliuoti ir nėra prisiėmusi jų atsiradimo rizikos) ir tik esant šių kriterijų visetui galima konstatuoti esminį aplinkybių pasikeitimą. Taip pat autoriai pažymi, kad reikalavimas šalims derėtis dėl sutarties pakeitimo nustato šalims privalomą ikiteisminę ginčo sprendimo tvarką.¹⁸² Darytina išvada, kad pagal šias nuostatas šalims nėra suteikiama teisė iš esmės pasikeitus aplinkybėms iš karto kreiptis į teismą, praleidžiant abipusių derybų stadiją.

Sutarties nutraukimas po papildomo termino. Kai sutarties šalis neįvykdo prievolės, kita šalis gali nustatyti papildomą terminą prievolei įvykdyti. Jeigu ir per papildomą terminą šalis prievolės neįvykdo, nukentėjusioji šalis turi teisę sutartį nutraukti. Šis pagrindas leidžia nutraukti sutartį vienašališkai nesant esminio sutarties pažeidimo. Šiuo atveju per papildomą terminą prievolės neįvykdžius, nukentėjusiai šaliai leidžiama nutraukti sutartį.¹⁸³ Visos analizuojamos priemonės įtvirtina analogišką taisyklę. DCFR tokiu atveju įtvirtina nuostatą, kad šaliai leidžiama pasinaudoti bet kokia prieinama teisių gynimo priemone (ne tik nutraukti sutartį).¹⁸⁴

Neterminuotų ar tęstinio (periodinio) vykdymo sutarčių nutraukimas. Tęstinio ar periodinio sutarties vykdymo atveju, kai sutartyje nėra numatyta sutartinio santykio pabaiga arba nustatyta, kad jis nutraukiamas atitinkamu pranešimu, CESL šalims leidžiama nutraukti sutartį pranešimu, įspėjus kitą šalį per 2 mėnesių terminą. Vartojimo santykiuose ši nuostata yra imperatyvi.¹⁸⁵ Analogiškos nuostatos nustatytos kitose priemonėse – leidžiama nutraukti sutartį vienašališkai iš anksto pranešimu kitai šaliai. Tačiau nė vienoje iš jų nėra nustatymas pranešimo pateikimo terminas, čia vartojama protingo termino sąvoka.¹⁸⁶ UNIDROIT ir CK papildomai leidžia abiem šalims nutraukti sutartį tuomet, kai kuri nors šalis turi gauti kompetentingos institucijos ar organo leidimą ir toks leidimas nėra suteikiamas arba negaunama atsakymo dėl leidimo suteikimo/atsisakymo leidimą suteikti.¹⁸⁷

Nurodytais sutarčių nutraukimo pagrindais gali pasinaudoti visos šalys – tiek pirkėjas, tiek pardavėjas, tiek pirkėjas MVĮ, tiek pirkėjas vartotojas. Tačiau CESL nustato kelias skirtingas taisykles, taikomas vartojimo sutartyse. Vartotojams, be jau nurodytųjų, nustatytas papildomas sutarties nutraukimo pagrindas – galimybė nutraukti skaitmeninio turinio tiekimo ir vartojimo pirkimo–pardavimo sutartį tuomet, kai prekės neatitinka sutarties sąlygų ir šis neatitikimas yra

---

¹⁸² Valentinas Mikelėnas et al. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė.* Vilnius: Justitia, 2003. p. 269-271.

¹⁸³ CESL 115 str.

¹⁸⁴ UNIDROIT 7.1.5, DCFR III.-3:103(3), LR CK 6.209 straipsniai

¹⁸⁵ CESL 77 str.

¹⁸⁶ UNIDROIT 5.1.8, DCFR III.-1:109, LR CK 6.199 straipsniai

¹⁸⁷ UNIDROIT 6.14-6.16 str., LR CK 6.202-6.203 straipsniai

esminis.¹⁸⁸ DCFR įtvirtina vartotojui palankesnę nuostatą – šios taisyklės leidžia jam nutraukti sutartį dėl neatitikties, nereikalaujant, kad ši neatitiktis būtų esminė. Tačiau neatitiktis neturi būti mažareikšmė.¹⁸⁹ Šios nuostatos reiškia, kad įprastai pirkėjui ne vartotojui privalu leisti pardavėjui ištaisyti neatitiktį, tuo tarpu vartotojui dėl šios priežasties sutartį leidžiama nutraukti iš karto.

Pažymėtina, kad CESL tiek sutarties nuginkėjimas, tiek ir jos nutraukimas įgyvendinamas pranešimu kitai šaliai. Iš tikrųjų, atsižvelgiant į tai, kad taisyklės skirtos taikyti tarpvalstybiniuose sandoriuose, nutraukti sutartį pranešimu, nesikreipiant į teismą yra labai patogu ir sutaupo tiek laiko, tiek pajamų. Tačiau reikia pastebėti, kad CESL įtvirtina tik tą teigiamąjį scenarijų, kuomet tarp šalių nėra ginčo. Nutraukti sutartį taikiai dažnai yra gana sudėtinga, kadangi net jeigu sutartį pažeidusi šalis sutiks su pagrindo sutarties nutraukimui egzistavimu, gali kilti nemažai rūpesčių, siekiant susitarti dėl pažeistų teisių gynimo priemonių – žalos atlyginimo dydžio, kompensacijų ir t. t. CESL visiškai neaptaria tų atvejų, kuomet sutarties nutraukimas pranešimu neįvyksta sklandžiai.

Atskirai reikėtų pažymėti, kad sutarčių nutraukimo pagrindai CESL yra labai „išmėtyti“ ir jų galima rasti įvairiuose taisyklių skyriuose. Pavyzdžiui, taisyklių turinys suponuoja, kad pirkėjo teisė nutraukti sutartį yra įtvirtinta IV dalies 11 skyriaus 5 skirsnyje „Sutarties nutraukimas“, o pardavėjo teisė atitinkamai 13 skyriaus 4 skirsnyje, tačiau pats sutarties nutraukimo apibrėžimas yra įtvirtintas 8 straipsnyje, o 72 straipsnis įtvirtina neterminuotos ar automatiškai pratęsimos sutarties nutraukimą, tuo tarpu esminio neįvykdymo sąvoka įtvirtinta IV dalies 9 skyriaus „Bendrosios nuostatos“ 87 straipsnyje. Tokią keistą CESL struktūrą pastebėjo ir autorius, lyginęs CESL su Vienos konvencija dėl tarptautinio prekių pardavimo sutarčių (CISG). Jis taip pat pažymėjo, kad CESL 8 straipsnyje, atrodytų, yra įtvirtintas sutarties nutraukimo apibrėžimas, tačiau iš tikrųjų jame nurodytos sutarties nutraukimo pasekmės.¹⁹⁰ Nors logiška būtų šias nuostatas įtvirtinti prie sutarčių nutraukimo pagrindų. Iš tikrųjų toks keistas išdėstymas yra būdingas visam CESL tekstui – kai kurie straipsniai, atrodo, yra ne savo vietoje, taisyklių dalių ir skyrių išdėstymui trūksta nuoseklumo, o kai kuriuos skirsnius sudaro vos 1 ar 2 straipsniai.¹⁹¹ Atsižvelgiant į tai, kad vienas iš svarbesnių CESL tikslų yra ne tik palengvinti tarpvalstybinę prekybą, bet ir paskatinti ir padrašinti pačius pirkėjus pirkti, manytina, kad toks taisyklių išdėstymas neprisideda prie taisyklių paprastesnio ir suprantamesnio pateikimo vartotojui.

---

¹⁸⁸ CESL 114 str. 2 d.

¹⁸⁹ DCFR IV.A.-4:201 str.

¹⁹⁰ Ulrich Magnus. „CISG and CESL.“ Max Planck Private Law Research Paper No. 12/27, 2012. Žiūrėta 2017 03 13. Prieiga per internetą:

https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2165758.

¹⁹¹ Pavyzdžiui, 23, 28, 29 straipsniai kiekvienas sudaro po vieną skirsnį, toliau keli skyriai iš viso neturi skirsnių – 40-47 straipsniai sudaro visą atskirą skyrių, 48-57 straipsniai taip pat sudaro vieną atskirą skyrių ir pan.

Išanalizavus taisyklėse įtvirtintus sutarčių nutraukimo pagrindus, akivaizdu, kad CESL nieko naujo neišrado, bet ir nuo susiformavusios praktikos taip pat nenukrypo. Visose nuostatose sutarčių nutraukimo klausimai yra įtvirtinti labai panašiai, nesant esminių skirtumų. Turbūt tai yra CESL privalumas, kadangi šias taisykles nusprendusios naudoti šalys susidurs su jau įprastomis sutarčių nutraukimo taisyklėmis. Tačiau DCFR nustato vartotojui palankesnes sąlygas nutraukti sutartį neatitikties atveju, kadangi, priešingai nei CESL, nereikalauja, kad neatitiktis būtų esminė. Taip pat CESL trūkumu laikytina aplinkybė, kad šios taisyklės reglamentuoja tik teigiamą sutartinių santykių eigą, kuomet nutraukiant sutartį nekyla nesklandumų ir ginčų.

2.9. Pažeistų teisių gynimo būdai sutarties neįvykdymo atveju

Sutarties pažeidimo atveju nukentėjusioji šalis dažniausiai negauna to, ko ji tikėjosi pagal sutartį. Dėl šios priežasties sutarčių teisėje egzistuoja įvairūs nukentėjusiosios šalies teisių gynimo būdai, skirti kompensuoti šios šalies turėtus praradimus ir patirtą žalą. CESL vėlgi išskiria teisių gynimo priemones į pirkėjui ir į pardavėjui suteikiamas. Kadangi jos skiriasi labai nežymiai, jos bus pateikiamos kartu, aptariant kai kuriuos skirtumus pirkėjo ir pardavėjo atžvilgiu.

Teisė reikalauti prievolės įvykdymo. Ši teisė apima abiejų šalių reikalavimą įvykdyti prievolę natūra, pirkėjo reikalavimą ištaisyti prekių ar skaitmeninio turinio trūkumus arba juos pakeisti ir pardavėjo reikalavimą sumokėti kainą ir priimti pristatytas prekes bei reikalavimus įvykdyti kitas šalių pareigas. Pažymėtina, kad reikalauti prievolės vykdymo CESL neleidžiama, jeigu vykdymas būtų neįmanomas ar neteisėtas arba įvykdymo našta ir išlaidos būtų neproporcingi pirkėjo gautinai naudai.¹⁹² Vartojimo sutartyse (išskyrus susijusių paslaugų) pirkėjui varotojui leidžiama pasirinkti reikalauti pašalinti daikto trūkumus ar daiktą pakeisti. Tuo atveju, kai daiktas yra pakeičiamas, pardavėjas turi teisę savo sąskaita susigrąžinti pakeistą daiktą, o pirkėjas neprivalo mokėti už tokio daikto naudojimą iki jo pakeitimo.¹⁹³ UNIDROIT ir DCFR įtvirtina panašias nuostatas, tačiau šių priemonių komentaruose sukonkretinamas reikalavimo teisės taikymas – ši teisė atsiranda tuomet, kai sueina prievolės įvykdymo terminas.¹⁹⁴ DCFR reikalavimas įvykdyti piniginę prievolę yra taikomas ir papildomoms piniginėms prievolėms, t. y. palūkanų, delspinigių mokėjimui ir pan.¹⁹⁵ CESL šio konkretumo trūksta. CK reikalavimas įvykdyti prievolę apima teisę reikalauti įvykdyti tiek piniginę prievolę, tiek nepiniginę. Kai neįvykdoma piniginė prievolė, galima

---

¹⁹² CESL 110, 111 str.

¹⁹³ CESL 112 str.

¹⁹⁴ UNIDROIT 7.2.1-7.2.2, DCFR III.-3:301 str.

¹⁹⁵ DCFR III.-3:301 str.

reikalauti įvykdyti prievolę natūra. DCFR ir CK analogiškai įtvirtina išimtis, kai reikalauti prievolės įvydymo natūra negalima, jeigu prievolės įvykdymas natūra yra neįmanomas teisiškai arba faktiškai; toks įvykdymas labai apsunkintų skolininko padėtį ar brangiai kainuotų; prievolė yra išskirtinai asmeninio pobūdžio; kreditorius įvykdymą gali gauti iš kito šaltinio arba per protingą terminą nuo momento, kai sužinojo apie sutarties neįvykdymą, kreditorius nereikalavo įvykdyti prievolę. Tokiais atvejais reikalavimo teisę turinti šalis gali naudotis kitomis gynimo priemonėmis, pavyzdžiui, kainos sumažinimu, reikalavimu sumokėti palūkanas ir pan.¹⁹⁶ CESL reikalavimo teisės išimčių apimtis yra mažesnė.

Teisė sustabdyti savo prievolės vykdymą. Šia priemone CESL leidžia naudotis, kai šalis turi įvykdyti savo prievolę tuo pat metu kaip ir kita šalis arba po pastarosios prievolės įvykdymo. Tokiu atveju prievolę galima sustabdyti iki tol, kol prievolę turinti vykdyti šalis įvykdys ar pasiūlys įvykdyti prievolę. Taip pat abiems šalims leidžiama sustabdyti prievolės vykdymą ir tuomet, kai sustabdymą taikančios šalies prievolė turi būti įvykdyta ankščiau, jeigu ši šalis protingai mano, kad kitos šalies prievolė nebus įvykdyta laiku. Šios šalies prievolės vykdymo sustabdymas tokiu atveju pasibaigia, kai kita šalis pateikia adekvatų prievolės įvykdymo užtikrinimą ar tinkamą garantiją. Tuo atveju, kai kitos šalies prievolė turi būti vykdoma dalimis, savo prievolės įvykdymą stabdanti šalis turi teisę sustabdyti vykdymą tik kitos šalies neįvykdytos prievolės dalies atžvilgiu, nebent neįvykdytos dalies pobūdis pateisintų visos prievolės vykdymo sustabdymą. Prievolės vykdymo sustabdymą galima derinti su kitomis teisių gynimo priemonėmis. Pavyzdžiui, pirkėjas, pareikalavęs ištaisyti daikto trūkumus ar jį pakeisti, šiuo laikotarpiu turi teisę papildomai sustabdyti savo prievolės verslininkui vykdymą (pavyzdžiui, kainos sumokėjimą).¹⁹⁷ Tačiau CESL neįtvirtina atvejų, kuomet negalima taikyti prievolės vykdymo sustabdymo. UNIDROIT įtvirtina teisę sustabdyti prievolės įvykdymą tuomet, kai šalių prievolės turi būti įvykdytos vienu metu arba viena paskui kitą. Pastaruoju atveju prievolės įvykdymą gali sustabdyti šalis, kurios prievolė turi būti įvykdoma vėliau.¹⁹⁸ DCFR įtvirtina analogiškas nuostatas, tačiau papildomai nustato pareigą kreditoriui, kai jo prievolė turi būti įvykdyta anksčiau, nei skolininko, apie ketinimą sustabdyti prievolės vykdymą pranešti skolininkui ir atsako už nuostolius, kuriuos šis gali patirti dėl nepranešimo.¹⁹⁹ CK, tuo atveju, kai šalys turi įvykdyti sutartį vienu metu, bet kuriai iš jų leidžiama sustabdyti sutarties vykdymą iki tol, kol kita šalis pradės ją vykdyti. Neleidžiama naudotis prievolės

¹⁹⁶ DCFR III.-3:302 str., LR CK 6.213 str., Valentinas Mikelėnas et al. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė*. Vinius: Justitia, 2003, p. 286-287.

¹⁹⁷ CESL 111 str. 2 d.

¹⁹⁸ UNIDROIT 7.1.3 str.

¹⁹⁹ DCFR III.-3:401 str.

vykdymo sustabdymu, kai kita šalis pateikė prievolės įvykdymo užtikrinimą, šalis negali įvykdyti prievolės dėl nuo jos nepriklausančių aplinkybių arba kitos šalies kaltės.²⁰⁰ Specialios pirkimo–pardavimo sutarčių nuostatos leidžia pirkėjui sustabdyti prievolės vykdymą tuomet, kai pardavėjas neįvykdo prievolės perduoti prekę.²⁰¹

Teisė nutraukti sutartį įgyvendinama ankstesniame poskyryje aptartais atvejais ir sąlygomis bei leidžia reikalauti taikyti restituciją.

Teisė reikalauti sumažinti kainą. Šia teise gali pasinaudoti pirkėjas, kuomet pardavėjo atliktas prievolės įvykdymas neatitinka sutarties sąlygų, jeigu pirkėjas sutinka su tokiu įvykdymu. Kainos sumažinimas turi būti proporcingas vertės sumažėjimui tarp to, kas buvo gauta įvykdymu, vertei vykdymo metu ir to, kas turėjo būti gauta. Tuo atveju, kai kaina jau yra sumokėta, pirkėjas turi teisę reikalauti grąžinti sumokėtos ir mokėtinos sumažintos kainos skirtumą. Be to, sumažinus kainą, pirkėjui neleidžiama kartu reikalauti ir nuostolių atlyginimo.²⁰² DCFR nustato visiškai analogiškas šios teisės naudojimo sąlygas.²⁰³ CK įtvirtina teisę pirkėjui, įsigijusiam netinkamos kokybės daiktą savo pasirinkimu reikalauti daiktą pakeisti, sumažinti kainą, pašalinti trūkumus arba reikalauti grąžinti pinigus ir atsisakyti sutarties dėl esminio pažeidimo.²⁰⁴

Reikalauti sumokėti palūkanas nuo prekių kainos arba atlyginti nuostolius. Bendra tvarka pardavėjui leidžiama skaičiuoti palūkanas nuo nesumokėtos kainos nuo termino sumokėti praleidimo ir be atskiro įspėjimo pirkėjui. Pareiga mokėti palūkanas pirkėjui verslininkui ir vartotojui kyla tuo atveju, jeigu prievolė neįvykdoma be pateisinamos priežasties. Palūkanų norma CESL yra lygi Europos Centrinio Banko taikytai paskutinei pagrindinei refinansavimo operacijai, atliktai iki atitinkamo pusmečio pirmosios kalendorinės dienos arba ribinei palūkanų normai, nustatytai pagal paskutinių pagrindinių Europos Centrinio Banko refinansavimo operacijų kintamų palūkanų normų konkurso procedūrą (arba, jeigu kreditoriaus gyvenamosios vietos/buveinės valstybės valiuta nėra euras – analogiška tos valstybės centrinio banko palūkanų norma), padidinta 2 procentiniais punktais. Kadangi pastaruoju metu Europos Centrinio Banko taikoma palūkanų norma lygi nuliui²⁰⁵, minėtame CESL straipsnyje ir 168 straipsnyje nustatytos palūkanos normos šio darbo ribose bus laikomos atitinkamai 2 % vartojimo sutartyse ir 8 % komercinėse sutartyse. Vartojimo sutartyse, nepaisant mažesnės palūkanų normos, pardavėjui leidžiama pradėti skaičiuoti palūkanas

---

²⁰⁰ LR CK 6.58, 6.207 str.

²⁰¹ LR CK 6.324 str.

²⁰² CESL 120 str.

²⁰³ DCFR III.-3:601 str.

²⁰⁴ LR CK 6.334 str. 1 d.

²⁰⁵ Europos Centrinio Banko palūkanų normų archyvas. Žiūrėta 2017 03 19. Prieiga per internetą:

<http://www.ecb.europa.eu/mopo/implement/omo/html/20170023.en.html>.

tik po 30 dienų nuo pranešimo vartotojui apie pareigą mokėti palūkanas, nurodant jų normą. Vienintelė paguoda verslininkui yra leidimas šį pranešimą pateikti iki mokėjimo termino pabaigos, t. y. prieš 30 dienų įspėti vartotoją apie automatinį palūkanų skaičiavimą ir jos normą suėjus mokėjimo terminui.²⁰⁶ UNIDROIT palūkanų norma nustatoma pagal vietą, kurioje turi būti atliktas mokėjimas, o palūkanos mokamos neatsižvelgiant į tai ar sutarties neįvykdymas yra pateisinamas.²⁰⁷ CK taip pat nustato teisę reikalauti palūkanų sumokėjimo, kai praleidžiamas terminas įvykdyti piniginę prievolę, tačiau palūkanų norma komercinėse sutartyse, kurių šalys yra verslininkai ir nėra kitokio susitarimo, lygi 6 %, kitų sutarčių atveju – 5 %. Taip pat, nesant kitokio šalių susitarimo komerciniams sandoriams galima pritaikyti 8 %²⁰⁸ palūkanų normą. Akivaizdu, kad CESL nustato vartotojams palankesnes palūkanų normas.

Teisė reikalauti nuostolių (žalos) atlyginimo. CESL įtvirtina nukentėjusios šalies teisę reikalauti žalos atlyginimo.²⁰⁹ Šios taisyklės apima kitos šalies veiksmais padarytą žalą bei būsimą žalą, taip pat galimybę reikalauti sumokėti palūkanas ir atlyginti išieškojimo išlaidas. Žalos maksimalus dydis nustatomas pagal sumą, kuria būtų atkurta kreditoriaus padėtis, buvusi tinkamo sutarties vykdymo atveju.²¹⁰ Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad verslininkų sutartyse CESL numato kreditoriaus išieškojimo išlaidų atlyginimą ir atlyginama turi būti ne mažesnė nei 40 EUR suma.²¹¹ Nė vienoje iš kitų analizuojamų priemonių tokios nuostatos nėra numatyta. Abejotina, ar tokia nuostata yra pagrįsta ir teisinga skolininko atžvilgiu, kadangi joje nėra įtvirtinami kriterijai, kuriais galima būtų vadovautis tuo atveju, kai kreditoriaus patirtos išlaidos neviršija nurodytos sumos. Tai reiškia, kad bet kuriuo atveju, nepriklausomai nuo kreditoriaus patirtų išieškojimo išlaidų sumos skolininkas privalės sumokėti kreditoriui ne mažesnę nei 40 EUR sumą. Pagirti tokios nuostatos negalima, kadangi sąžiningumo ir sąžiningos dalykinės praktikos principas reikalauja šalių santykiuose sąžiningumo ir adekvatumo, tuo tarpu komentuojama nuostata suteikia teisę kreditoriui pasipelnėti skolininko sąskaita.

Šalis turi teisę reikalauti nuostolių atlyginimo visais atvejais, išskyrus tam tikras išimtis. Kitose lyginamose priemonėse žalos atlyginimo nuostatos yra įtvirtintos panašiai. DCFR įtvirtinama nuostata, kad tuo atveju, kai prievolės neįvykdymas yra pateisinamas, nukentėjusioji šalis gali

---

²⁰⁶ CESL 167 str.

²⁰⁷ UNIDROIT 7.4.9 str.

²⁰⁸ Lietuvos Respublikos mokėjimų, atliekamų pagal pagal komercinius sandorius, vėlavimo prevencijos įstatymas, Valstybės žinios, 2003, Nr. 123-5571. Šios įstatymo 2 str. 5 p. nustato palūkanų normą, kurią sudaro Europos Centrinio Banko (ECB) atitinkama norma, padidinta 8 procentiniais punktais. Kaip ir CESL palūkanų atveju, atsižvelgiant į ECB palūkanos normos ypatybes pastaruoju metu, bus laikoma, kad ši norma yra lygi 8 %.

²⁰⁹ CESL 106 str.

²¹⁰ CESL 159-160, 165-169 str.

²¹¹ CESL 169 str.

naudotis visomis teisių gynimo priemonėmis, išskyrus reikalavimą įvykdyti prievolę natūra ir nuostolių atlyginimą.²¹² UNIDROIT ir CK šalis atleidžiama nuo atsakomybės dėl *force majeure* aplinkybių.²¹³

Pažymėtina, jog CESL vartotojas turi teisių gynimo priemonių pasirinkimo teisę, tuo tarpu komercinėse sutartyse pirmenybė teikiama pardavėjui ir tik šiam netinkamai įgyvendinus teisę ištaisyti trūkumus arba pirkėjui netinkamai įgyvendinus pareigą pranešti pardavėjui apie neatitiktį, atsiranda pirkėjo teisė naudotis aptartais teisių gynimo būdais.²¹⁴ Tuo tarpu DCFR leidžia skolininkui visais atvejais, kuomet yra įvykdymo neatitiktis, iš pradžių ištaisyti šiuos trūkumus per prievolės įvykdymo terminą. Tai reiškia, kad kreditorius negali naudotis teisių gynimo priemonėmis (išskyrus savo prievolės vykdymo sustabdymą), kol skolininkas neištaisyti trūkumų. Ši nuostata taikoma ir tuomet, jeigu skolininkas nespėja to padaryti per prievolės įvykdymui skirtą laiką, tačiau nedelsiant po pranešimo apie neatitiktį pasiūlo kreditoriui ištaisyti trūkumus savo sąskaita. Kreditorius turi teisę atsisakyti trūkumų ištaisymo, jeigu trūkumai prilygsta esminiam sutarties neįvykdymui, yra pagrįsta tikimybė, kad skolininkas neištaisyti trūkumų per nustatytą terminą, skolininkas žinojo apie prievolės neatitiktį arba trūkumų ištaisyimas sukeltų kreditoriui papildomų nepatogumų ar būtų netinkamas konkrečiomis aplinkybėmis²¹⁵.

Išanalizavus šalių pažeistų teisių gynimo priemones, darytina išvada, kad ir šiuo aspektu CESL nenukrypo nuo įprastų ir šiuo metu egzistuojančių sutarčių teisės nuostatų. Visgi buvo pasigendama platesnio reglamentavimo (nuostolių atlyginimo nuostatos CESL įtvirtintos 1 nuostolių atlyginimo skirsnyje 7 straipsniuose, o kituose 2 skirsniuose yra aptariamoms palūkanos), kadangi teisių gynimo priemonės yra pagrindiniai įrankiai, kurių dėka gali būti apginami nukentėjusios šalies, o ypač – vartotojo, interesai. Be to, kilus ginčui daugiausia problemų kyla dėl nuostolių nustatymo ir apskaičiavimo. O CESL šias nuostatas aptaria labai paviršutiniškai. Taip pat reikėtų atkreipti dėmesį, kad CESL nereguliuoja ikisutartinių santykių, o tik verslininko pareigą suteikti ikisutartinę informaciją. Atitinkamai ir atsakomybė yra nustatoma tik už šios pareigos nevykdymą. Tačiau nėra nuostatų, reguliuojančių ikisutartinius santykius apskritai bei žalos atlyginimo tvarką šiame santykių etape.

2.10. Senaties terminai

---

²¹² DCFR III.-3:101(2) str.

²¹³ LR CK 6.212 str.

²¹⁴ CESL 106 str. 2 d.

²¹⁵ DCFR III.-3:201-3:203 str.

Senaties terminai yra aktualūs pažeistų teisių gynimo atveju, kadangi dažniausiai nustato maksimalų laiko tarpą, per kurį nukentėjusioji šalis gali apginti savo pažeistas teises. CESL įtvirtina 2 senaties terminus – ilgąjį ir trumpąjį. Ilgąjį sudaro 10 metų. Tuo atveju, jeigu reikalavimai yra susiję su asmens sužalojimu, ilgasis terminas yra 30 metų. Trumpasis terminas yra 2 metai.²¹⁶ Taip pat buvo aptarta, kad CESL įtvirtina sutrumpintus sutarčių nuginčijimo terminus – 6 mėnesių terminą klaidos atveju ir 1 metų terminą likusiais atvejais.²¹⁷ CESL senaties termino ypatybė ta, kad jis gali būti keičiamas šalių susitarimu. Tokiu atveju trumpasis terminas gali varijuoti nuo 1 iki 10 metų, o ilgasis – iki 30 metų.²¹⁸ Taip pat CESL nustato senaties termino pabaigos nukėlimo sąlygas – šalių derybų atveju arba tuo atveju, kai neveiksnius asmuo neturi atstovo, senaties terminai baigiasi ne ankščiau nei po 1 metų po paskutinio šalių derybų susitikimo arba po asmens neveiknumo išnykimo/ atstovo jam paskyrimo.²¹⁹ Kitose neprivalomose priemonėse terminai įtvirtinami panašiai. UNIDROIT bendrasis senaties terminas yra 3 metai, maksimalus galimas terminas – 10 metų. Šiuos terminus taip pat leidžiama ilginti ar trumpinti šalių sutarimu. Tokiu atveju 3 metų terminą galima sutrumpinti iki 1 metų, o 10 metų terminą iki 4 metų, arba prailginti iki 15 metų. UNIDROIT principai nustato pareigą sutartyse paisyti imperatyvių nacionalinės teisės nuostatų, todėl šios nuostatos, reglamentuojančios senaties terminus turi pirmenybę prieš šiuose principuose įtvirtintus terminus.²²⁰ DCFR nustatytas bendras 3 metų senaties terminas. Teisėms, kylančioms iš teismų sprendimų yra taikomas bendras 10 metų terminas.²²¹

LR CK taip pat nustato bendrą 10 metų senaties terminą. Tačiau priklausomai nuo sutartinių teisių objekto, pažeistų teisių pobūdžio ir kitų aplinkybių yra nustatyti sutrumpinti terminai tam tikriems reikalavimams pareikšti. Pavyzdžiui, reikalavimams dėl parduotų daiktų trūkumų taikomas sutrumpintas 6 mėnesių ieškinio senaties terminas²²²; kai nėra nustatytas daiktų kokybės garantijos ar tinkamumo naudoti terminas arba nėra nustatytas ilgesnis terminas, pirkėjui leidžiama pareikšti reikalavimus dėl parduotų daiktų trūkumų per 2 metus nuo daiktų perdavimo, jeigu įrodoma, kad trūkumai atsirado iki daiktų perdavimo pirkėjui²²³; reikalavimai dėl žalos, taip pat žalos, atsiradusios dėl netinkamos kokybės produkcijos gali būti pareiškiami per sutrumpintą 3 metų terminą. Tais atvejais, kai prievolės terminas nėra apibrėžtas, CK įpareigoja skolininką

---

²¹⁶ CESL 179 str.

²¹⁷ CESL 52 str.

²¹⁸ CECL 186 str.

²¹⁹ CESL 182-183 str.

²²⁰ UNIDROIT principų 10.2 str.

²²¹ DCFR III.-7:201-7:201 str.

²²² LR CK 1.125 str. 1 d.

²²³ LR CK 6.363 str.

įvykdyti prievolę per 7 dienas nuo kreditoriaus pareikalavimo.²²⁴ CK panašiai kaip ir CESL nustato senaties termino sustabdymo ir pabaigos nukėlimo galimybes. Senaties terminas sustabdomas tik tais atvejais, kai CK 1.129 straipsnyje įtvirtintos aplinkybės atsirado per paskutinius 6 ieškinio senaties termino mėnesius (arba, jeigu paties termino trukmė trumpesnė nei 6 mėnesiai – aplinkybės egzistavo visą termino laikotarpį). Išnykus termino sustabdymo aplinkybėms, likęs terminas yra pratęsiamas 6 mėnesiais.²²⁵ Pažymėtina, kad Lietuvoje ieškinio senaties terminus imperatyviai nustato įstatymas ir jų trukmę koreguoti šalių susitarimu draudžiama. Išskirtiniais atvejais teismui leidžiama nuspręsti nebent dėl praleisto termino atnaujinimo, nustačius, kad egzistavo svarbios termino praleidimo priežastys.²²⁶ Dėl šios priežasties CESL nuostatos dėl senaties termino keitimo susitarimu būtų gana neįprastos. Kita vertus, komerciniuose santykiuose tokia sutarties šalių laisvė susitarti gali būti patogi, kadangi šalys, atsižvelgdamos į savo prekybinę patirtį ir kitus svarbius veiksnius, gali derinti terminą, jeigu jis yra per ilgas ar per trumpas.

Išanalizavus CESL sukūrimo tikslus, taisyklių nuostatas ir palyginus jas su kitomis teisinėmis priemonėmis, akivaizdu, kad idėja sukurti bendrą visai ES sutarčių teisės taisyklių rinkinį ar sistemą nėra nauja ir inovatyvi. Ši idėja buvo plėtojama daugelį metų, tačiau naujosios taisyklės, galima sakyti, buvo priimtos gana spontaniškai. Šią aplinkybę patvirtina ne tik nepakankamas kai kurių sutarčių nuostatų reglamentavimas, bet ir apskritai viso taisyklių teksto struktūra, straipsnių, skyrių išdėstymas. Iš pirmajame darbo skyriuje aptartų iniciatyvų matyti, kad visos jos buvo kuriamos ir tobulinamos ne vienerius metus ir vistiek turėjo tam tikrų trūkumų. Tuo tarpu CESL buvo sukurtos, galima sakyti, skubotai ir per trumpą laiko tarpą. Pasiūlyme dėl naujųjų taisyklių buvo iškelti siekiai palengvinti tarpvalstybinę prekybą, užtikrinti aukštą vartotojų teisių apsaugos lygį, eliminuojant būtinybę tam tikrų nuostatų ieškoti nacionalinės teisės normose ir t. t. Manytina, kad Europos Komisija su šiais tikslais susitvarkė ne taip gerai, kaip buvo tikėtasi. CESL turėtų būti lengvai pritaikomos ir paprastos naudoti. Aukščiau nurodyti taisyklių struktūros ir turinio trūkumai tikrai neprisideda prie minimo tikslo įgyvendinimo. Palyginus CESL su kitomis teisinėmis priemonėmis išryškėjo atvejai, kuomet Lietuvos nacionalinė teisė ar DCFR normos nustatė vartotojams palankesnes nuostatas, o tokie atvejai prieštarauja Komisijos iškeltam tikslui užtikrinti aukštą vartotojų teisių apsaugos lygį ir tuo pačiu palengvinti verslininkų našta, pašalinant poreikį domėtis vartotojų nacionalinės teisės nuostatomis. Taip pat svarbu pažymėti, kad CESL neapėmė

---

²²⁴ LR CK 6.53 str. 2 d.

²²⁵ LR CK 1.129 str.

²²⁶ LR CPK 78 str.

tokio svarbaus vartojimo sutarčių aspekto kaip sutartis su „dvigubo naudojimo tikslu“, kai tuo tarpu DCFR ne tik apima šias sutartis, bet ir praplečia verslininko sąvoką.

Pažymėtina, kad naujųjų taisyklių pasiūlyme buvo keliama idėja sukurti teismų sprendimų sistemą, apimančią nacionalinių teismų sprendimus, kuriuose pritaikytos CESL. Deja, niekur reglamente ar taisyklėse ši idėja taip ir nebuvo įtvirtinta ir išplėta.

Išanalizavus CESL taisyklių turinį taip ir netapo aišku, kurioms visgi sutartims jos yra taikomos. Iš įvadinių nuostatų atrodytų, kad taisyklės taikomos visoms pirkimo–pardavimo sutartims, tačiau atsižvelgus į toliau taisyklėse įtvirtintas nuostatas, atrodo, kad taisyklės iš esmės yra taikomos tik nuotolinėms ir ne prekybai skirtose patalpose sudarytoms sutartims. Manytina, kad šiuo metu taisyklės nėra pajėgios formuoti ir įkvėpti egzistuojančią sutarčių teisę, kadangi kol kas savo turinio kokybe jos yra panašios į šiuo metu ES poreikių nepatenkinantį fragmentišką, daugiausia direktyvomis grįstą reglamentavimą.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

Atlikus sutarčių teisės taisyklių ir literatūros analizę bei palyginus taisyklių nuostatas tarpusavyje, darytinos tokios išvados:

1. Išanalizavus pasirinktas sutarčių teisės nuostatas įtvirtinančias teises priemones, manytina, kad egzistuojančių priemonių ir taisyklių gausa trikdo vieningos sutarčių teisės kūrimą, kadangi daugelyje šių priemonių įtvirtintos nuostatos dubliuojasi. Visgi darytina išvada, kad kol kas Bendroji Europos pirkimo–pardavimo teisė nesiekia šiomis priemonėmis įtvirtinto reguliavimo lygio, kadangi jos taikymo sritis (tiek teritorijos, tiek subjektų, tiek sutarčių atžvilgiu) yra per nelyg siaura, kad atitiktų savo pavadinimą, t. y. sudarytų atskiros sutarčių rūšies teisės normų sistemą (pirkimo–pardavimo sutarčių teisę).

2. Naujosios taisyklės turėjo išspręsti daugybę problemų, pavyzdžiui, pašalinti tarpvalstybines kliūtis sutarčių teisės srityje ir padrašinti šalis sudaryti tarpvalstybinius sandorius, tačiau išanalizavus taisyklių nuostatas buvo prieita prie išvados, kad kol šios taisyklės bus pajėgios spręsti nurodytas problemas ir tokiu būdu taps pavyzdžiu Europos sutarčių teisei, taisyklėse įtvirtintas reglamentavimas, o ypač taikymo srities nuostatos, sutartinių santykių apimtis, vartotojų apsaugos nuostatos, dar turės būti ne kartą peržiūrėtas ir koreguotas.

3. Komercinės ir vartojimo sutartys yra bene plačiausiai naudojamos sutarčių rūšys. Nors CESL buvo kurtos su tikslu šias taisykles taikyti tiek vartojimo, tiek komercinėse sutartyse, kurių bent viena šalis yra MVĮ, manytina, kad CESL šių tikslų nepasiekė. Dėl ribotos taikymo srities ir taisyklių „neužbaigtumo“ manytina, kad CESL nepaskatins verslininkų atsisakyti jiems įprastų ir patogių UNIDROIT principų ar kitų priemonių, kurios turi ilgą taikymo istoriją ir apima aktualias verslininkams nuostatas. Vartotojams naujosios taisyklės taip pat negali įnešti teisinio tikrumo ir užtikrinti aukštą vartotojų teisių apsaugos lygį, kadangi taip ir neišsprendė „Roma I reglamento 6 straipsnio 2 dalies aklavietės“; svarbios vartotojų teisių nuostatos, tokios kaip sutartys dvigubo naudojimo tikslais arba galimybė nutraukti sutartį dėl neesminės prekių neatitikties, į šias taisykles nebuvo įtraukti, o kai kurias nuostatas neprivalomoji DCFR arba nacionalinės CK normos šiuo metu reguliuoja palankiau vartotojui nei CESL, todėl CESL įtvirtintos vartojimo sutarčių nuostatos taip pat reikalauja papildomos peržiūros ir koregavimo.

4. Atliekant šį tyrimą buvo ginamas teiginys, kad Bendroji Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisė dėl savo neprivalomo pobūdžio nedaro apčiuopiamos įtakos šiuolaikinei sutarčių teisei. Šis teiginys tyrimo eigoje pasitvirtino ne tik dėl to, kad naujosios taisyklės nėra privalomos,

bet ir dėl jose įtvirtinto reglamentavimo trūkumų reguliavimo apimties srityje bei tarpvalstybinės prekybos trūkumų pašalinimo ir vartotojų teisių apsaugos aspektais.

Šiame tyrime nebuvo pateikiami konkretūs pasiūlymai dėl CESL nuostatų tikslinimo, papildymo ar koregavimo, kadangi, autorės nuomone, šiame tyrime nebuvo analizuojamos visos taisyklių nuostatos ir šiuo metu matomi taisyklių trūkumai yra pernelyg plačios apimties, todėl tokių pakeitimų ir papildymų siūlymas galėtų sudaryti viso atskiro tyrimo ar projekto objektą.

LITERATŪRA

Europos Sąjungos teisės aktai:

1. Europos Sąjungos sutarties suvestinė redakcija. OL C 202, 2016 m. birželio 7 d. Žiūrėta 2017 03 29. Prieiga per internetą:

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=OJ:C:2016:202:TOC;>

2. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinė redakcija, Žiūrėta 2017 03 29. Prieiga per internetą:

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?qid=1490769948113&uri=CELEX:12016E/TXT;>

3. 2008 m. birželio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 593/2008 dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės. Oficialus leidinys L 177, 2008-07-04;

4. 2010 m. Europos Komisijos Žalioji knyga dėl politinių galimybių sukurti Europos sutarčių teisę vartotojams ir įmonėms. Briuselis, 1.7.2010. COM (2010) 348 final. Žiūrėta 2016 02 22. Prieiga per internetą:

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52010DC0348;>

5. Europos Komisijos 2011 m. spalio 11 d. pasiūlymas dėl bendrosios Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisės, 2011/0284 (COD). Žiūrėta 2015 10 10 per internetą:

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A52011DC0636;>

6. 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyva Nr. 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais, OL 95;

7. 2013 m. gegužės 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/11/ES dėl alternatyvaus vartotojų ginčų sprendimo, kuria iš dalies keičiami reglamentas (EB) Nr. 2006/2004 ir direktyva 2009/22/EB, OL 165;

8. 2011 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2011/83/ES dėl vartotojų teisių, kuria iš dalies keičiamos Tarybos direktyva 93/13/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 1999/44/EB bei panaikinamos Tarybos direktyva 85/577/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 97/7/EB, OJ L304;

9. Communication from the Commission to the Council and the European Parliament on European Contract Law. 11.07.2001, Brussels. COM (2001) 398 final. Žiūrėta 2016-07-26. Prieiga per internetą:

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52001DC0398.>

Tarptautiniai šaltiniai:

1. 1969 m. gegužės 23 d. Vienos konvencija dėl tarptautinių sutarčių teisės;
2. 1994 m. redakcijos Tarptautinių komercinių sutarčių principai (UNIDROIT). Žiūrėta 2016 10 20. Prieiga per internetą:
<http://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles1994/1994fulltext-english.pdf>;
3. 2004 m. redakcijos Tarptautinių komercinių sutarčių principai (UNIDROIT). Žiūrėta 2017-01-18. Prieiga per internetą:
<http://www.unidroit.org/instruments/commercial-contracts/unidroit-principles-2004>;
5. 2010 m. redakcijos Tarptautinių komercinių sutarčių principai (UNIDROIT). Žiūrėta 2017 03 24. Prieiga per internetą:
<http://www.unidroit.org/instruments/commercial-contracts/unidroit-principles-2010>.

Lietuvos Respublikos teisės aktai:

1. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, Valstybės žinios, 2000. Nr. 74-2262;
2. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas, Valstybės žinios, 2002, Nr. 36-1340;
3. Lietuvos Respublikos mokėjimų, atliekamų pagal komercinius sandorius, vėlavimo prevencijos įstatymas, Valstybės žinios, 2003, Nr. 123-5571;
4. Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymas, Valstybės žinios, 1994, Nr. 94-1833;
5. Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymas. Valstybės žinios, 1998, Nr. 54-1492.

Teismų praktika:

1. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2015 m. lapkričio 19 d. nutartis byloje Nr. C74/15,
2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinės teisėjų kolegijos 2013 m. kovo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-2/2013;
3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus plenarinės sesijos 2006 m. lapkričio 06 d. nutarimas civilinėje byloje Nr. 3K-P-382/2006;

4. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. lapkričio 09 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-489/2009;
5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. balandžio 08 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-192-695/2015;
6. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. birželio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-397/2015;
7. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. balandžio 04 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-156/2009.

Specialioji literatūra:

1. Ambrasienė, Danutė, et al. *Civilinė teisė. Prievolių teisė*. Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras, 2004;
2. Association Henri Capitant des Amis de la Culture Juridique Française and Societe de Legislation Comparee. *European Contract Law. Material for Common Frame of Reference: Terminology, Guiding Principles, Model Rules*. Miunchenas: Sellier. European law publishers, 2008;
3. Baublys, Linas, et al. *Teisės teorijos įvadas*. 2 leidimas. Vilnius: MES, 2012;
4. Chalmers, Damian, Davies, Gareth, Monti, Giorgio. *European Union Law*. Second edition. New York: Cambridge University Press, 2010;
5. Drazdauskas, Stasys. *Bendrosios Europos pirkimo–pardavimo teisės autonominio taikymo Lietuvoje problematika*. Mokslinis straipsnis. Vilnius: Teisė, 88. 2013;
6. Drazdauskas, Stasys. „*Bendrosios sutarčių teisės vienodinimo įtaka Lietuvos sutarčių teisei*.“ Daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2008;
7. Mikelėnas, Valentinas; Vileita, Alfonsas; Taminskas, Algirdas. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Pirmoji knyga. Bendrosios nuostatos*. Vilnius: Justitia, 2001;
8. Mikelėnas Valentinas et al. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė*. Justitia, Vilnius, 2003;
9. Vogenauer, Stefan, Weatherill, Stephen. *The harmonisation of European Contract Law: Implications for European Private Laws, Business and Legal Practice*. Portland: Hart Publishing, 2006;

10. Von Bar, C., Clive, Eric and Schulte Nölke, H. (eds.), *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR)*. Miunchen: Sellier, 2009;
11. Stefan Grundmann and Jules Stuyck. *An Academic Green Paper on European Contract Law*. The Hague, Netherlands: Kluwer Law International, 2002.

Kita literatūra:

1. Pincet Masons Law Firm. „*Common European Sales Law proposals to be replaced as new consultation is opened on online sales barriers*“. Birželis, 2015. Žiūrėta 2015 11 10. Prieiga per internetą:
<http://www.out-law.com/en/articles/2015/june/common-european-sales-law-proposals-to-be-replaced-as-new-consultation-is-opened-on-online-sales-barriers/>;
2. Ulrich Magnus. „*CISG and CESL*.“ Max Planck Private Law Research Paper No. 12/27, 2012. Žiūrėta 2017 03 13. Prieiga per internetą:
https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2165758;
3. Eric Clive. „*Proposal for a Common European Sales Law withdrawn*“. European Private Law News. Sausio 7, 2015. Žiūrėta 2015 11 10 per internetą:
<http://www.epln.law.ed.ac.uk/2015/01/07/proposal-for-a-common-european-sales-law-withdrawn/>;
4. Justas Sakavičius. „*Turto patikėjimo teisė ir jos ypatumai Lietuvos civilinėje teisėje*.“ Socialinių mokslų studijos. Mykolo Romerio universitetas, 2011, p. 1103-1104. Žiūrėta 2017 02 26. Prieiga per internetą:
https://www.mruni.eu/upload/iblock/696/18_Sakavicius.pdf;
5. Chorchin Tomas, Lazauskaitė Rūta. „*The Doctrine of Laesio Enormis in Lithuanian Contract Law*.“ Jurisprudence. 2014 21(4). Žiūrėta 2017 03 29. Prieiga per internetą:
<https://www.mruni.eu/upload/iblock/193/JUR-14-21-4-12.pdf>;
6. Stasys Drazdauskas. „*Bendrosios Europos pirkimo-pardavimo teisės autonominio taikymo Lietuvoje problematika*.“ TEISĖ. 88, 2013. Žiūrėta 2017 03 12. Prieiga per internetą:
www.zurnalai.vu.lt/teise/article/download/1610/982;
7. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.228¹, 6.228³, 6.228⁴, 6.228⁵, 6.228⁶, 6.228⁷, 6.228⁹, 6.228¹⁰, 6.228¹¹ ir 6.228¹² straipsnių pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas.

ANOTACIJA

Reikšminiai žodžiai:

CELS, Europos sutarčių teisė, vartotojai, tarpvalstybinė prekyba

Šiuo tyrimu buvo siekiama nustatyti Bendrosios Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisės perspektyvas ir galimą poveikį šiuolaikinei sutarčių teisei. Siekiant įgyvendinti užsibrėžtą tikslą, buvo analizuojamos naujųjų taisyklių nuostatos ir lyginamos su kitomis teisinėmis priemonėmis, siekiant išryškinti silpnesniajai sutarties šaliai palankesnes nuostatas.

Atlikus tyrimą buvo prieita prie išvadų, kad naujosios taisyklės neatitinka savo iškeltų tikslų, neužtikrina tokio vartotojų teisių apsaugos lygio, kokį buvo tikėtasi pasiekti, o taisyklių tekstas reikalauja tolimesnės peržiūros ir koregavimo. Dėl šių priežasčių Bendroji Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisė kol kas nėra pakankamai konkurencinga, kad galėtų daryti apčiuopiamą poveikį šiuolaikinei sutarčių teisei.

ANNOTATION

Keywords:

CESL, European Contract Law, consumers, cross-border sales

The main aim of this research was to indicate if Common European Sales Law is perspective to influence the Modern Sales Law. To achieve this goal the provisions of Common European Sales Law were analyzed and compared with existing Soft Law instruments with regard to highlighting the rules more favourable to weaker contractual party.

It was concluded that New rules do not fully conform with its purposes, do not fully provide high level consumer protection, which was expected. Furthermore, the text of the provisions requires further review and corrections. Therefore, at this moment the Common European Sales Law is not capable of considerably influencing the Modern Sales Law.

SANTRAUKA

Mykolo Romerio Universitetas

Teisės fakultetas

Verslo teisės programa

Bendrosios Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisės įtaka šiuolaikinės sutarčių teisės vystymuisi

Magistro baigiamasis darbas

Europos Sąjungos vidaus rinkos tinkamas funkcionavimas iki šiol susiduria su įvairiais sunkumais. Viena pagrindinių tokių kliūčių – vieningo sutarčių teisės reglamentavimo stoka. Šiuo tikslu 2011 m. Europos Komisija pateikė pasiūlymą dėl Bendrosios Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisės. Šiuo tyrimu siekiama nustatyti potencialą Bendrosios Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisės įtaką šiuolaikinei sutarčių teisei.

Šiuo tyrimu siekiama palyginti Bendrosios Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisės nuostatas su jau egzistuojančiomis teisinėmis priemonėmis ir tokiu būdu nustatyti naujųjų taisyklių poveikį šiuolaikinei sutarčių teisei, o ypač komercinėms ir vartojimo sutartims.

Siekiant užsibrėžto tikslo buvo iškelti šie uždaviniai:

1. Išanalizuoti Europos Sąjungos mastu sukurtas pagrindines sutarčių teisės reglamentavimo priemones;
2. Atskleisti Bendrosios Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisės vietą ir svarbą Europos Sąjungos teisėje;
3. Palyginti Bendrosios Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisės taisykles su kitomis teisinėmis priemonėmis šioje srityje ir nustatyti Bendrosios Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisės sąveiką bei daromą poveikį komercinėms ir vartojimo sutartims.

Įgyvendinant iškeltus uždavinius tyrimas buvo išskirtas į dvi dalis: pirmojoje buvo nagrinėjamos autorės pasirinktos iniciatyvos sutarčių teisės srityje, taip pat apžvelgti Europos Komisijos žingsniai ir veiksmai vieningos sutarčių teisės kūrimo procese. Antrojoje – praktinėje dalyje analizuojamos ir lyginamos naujųjų taisyklių nuostatos su šiuo metu sukurtomis teisinėmis priemonėmis UNIDROIT, DCFR ir Lietuvos civilinio kodekso nuostatomis, atskirai pažymint pirkėjui palankesnes nuostatas nustatančias taisykles.

Išanalizavus taisyklių nuostatas prieita prie išvadų, kad Bendrosios Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisės nuostatos šiuo metu nėra pajėgios daryti apčiuopiamą poveikį šiuolaikinei sutarčių teisei dėl taisyklėse įtvirtinto reglamentavimo ir taisyklių turinio trūkumų.

SUMMARY

The Mykolas Romeris University

Faculty of Law

Business Law program

The Influence of Common European Sales Law on the Development of Modern Sales Law

Final Paper

Inga Versockaja

The proper functioning of European Union internal market meets different obstacles. One of them – lack of common legal Contract Law rules. For this purpose in 2011 European Commission proposed Common European Sales Law. The main aim of this paper is to identify the influence of Common European Sales Law on Modern Sales law.

Achieving this aim were set these tasks:

1. To analyze existing legal instruments in European Contract Law;
2. To reveal the locus and significance of Common European Sales Law in European Union Law;
3. To compare the Common European Sales Law provisions with other legal instruments in Contract Law and reveal its interaction and influence on commercial and consumer contracts.

The paper is divided in two parts: In the first one author examines opted legal instruments of Contract Law and actions of European Commission in development of Common Sales Law. In second – practical part Common European Sales Law provisions were examined and compared with existing legal instruments such as UNIDROIT, DCFR and Civil Code of Lithuanian Republic, noticing buyers more favorable rules.

In the end it was concluded that at this moment the Common European Sales Law is not capable of significantly influencing Modern Contract Law due to lack in regulation of new rules and content of the provisions.

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

2017-03-29

Vilnius

Aš, Mykolo Romerio universiteto (toliau – Universitetas), Teisės fakulteto Verslo teisės studijų programos studentė, Inga Versockaja, patvirtinu, kad šis magistro baigiamasis darbas „BENDROSIOS EUROPOS PIRKIMO – PARDAVIMO SUTARČIŲ TEISĖS ĮTAKA ŠIUOLAIKINĖS SUTARČIŲ TEISĖS VYSTYMUISI“:

1. Yra atliktas savarankiškai ir sąžiningai;
2. Nebuvo pristatytas ir gintas kitoje mokslo įstaigoje Lietuvoje ar užsienyje;
3. Yra parašytas vadovaujantis akademinio rašymo principais ir susipažinus su rašto darbų metodiniais nurodymais.

Man žinoma, kad už sąžiningos konkurencijos principo pažeidimą – plagijavimą studentas gali būti šalinamas iš Universiteto kaip už akademinės etikos pažeidimą.

Inga Versockaja